

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΣΤ'.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1953

ΑΡΙΘ. 136

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ (*)

«Ποῦ εἶναι ὁ Θεός; Θὰ σᾶς τὸ πῶ. Ὁ-
λοι μας τὸν ἔχομε σκοτώσει, κι' ἐσεῖς κι'
ἐγώ! Ναί εἶμαστε ὅλοι οἱ φονιάδες του!
Μὰ πῶς μπορέσαμε νὰ τὸ κάνομε αὐτό;
Τί κάναμε ἀποσπῶντας ἀπὸ αὐτὴ τὴ γῆ
τὸν ἥλιο της! Ποῦ πάει τὸ πρᾶγμα τώρα;
Ποῦ πᾶμε ἐμεῖς; Δὲν κατρακυλᾶμε ἀπὸ
τότε σ' ἓνα ξεπεσμὸ χωρὶς τελειωμό; Δὲν
περιπλανώμεθα μέσα σ' ἓνα ἀτέλειωτο χά-
ος; Ἡ νύχτα δὲν γίνεται ὀλοένα καὶ πὺ
μαύρη; Ὁ Θεὸς πέθανε, ὁ Θεὸς πέθανε!
Καὶ τὸν σκοτώσαμε ἐμεῖς!»

Ὁ προφήτης πὺ στὸν τελευταῖο αἰῶνα
ἔβγαξε αὐτὴ τὴν κραυγὴ τῆς τραγικῆς προ-
ειδοποιήσεως, ἦταν ἓνας ἄνθρωπος μὲ ἀξι-
οθαύμαστη φυσιογνωμία, μὲ γκριζὰ μάτια
πὺ ἔλαμπαν ἀπὸ ἐξυπνάδα, ἀλλὰ τοῦ ὀ-
ποίου ἡ παθητικὴ ἔκφρασις, τὸ ψεύτικο,
σπασμωδικὸ γέλιο, μαρτυροῦσαν τὴν ἀνυ-
πέρβλητὴ ἀγωνία. Λεγόταν Φρειδερίκος
Νίτσε καὶ μερικὰ χρόνια ἀργότερα, θὰ
πέθαινε τρελλός.

Αὐτὴ τὴν προφητεία ἢ αὐτὴ τὴν διαπί-
στωσι, ἂν προτιμᾷ κανεῖς, τὴν διατύπωνε
ὁ φιλόσοφος τῆς «Χαρούμενης Ἐπιστή-
μης» ἔντρομος, μὲ τὴν σπαρακτικὴ βεβαι-
ότητα ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦ «θανάτου τοῦ
Θεοῦ» πὺ ἀνήγγελε ἦταν πρωταρχικῆς ση-
μασίας. Πνεῦμα μεγαλοφυές, ἀντιλαμβανό-

(*) Τὸ ἄρθρον αὐτὸ τοῦ παγκοσμίου
γνωστοῦ συγγραφέως καὶ φίλου τῆς Ἐλ-
λάδος Daniel-Rops, τοῦ ὁποίου δίδομεν με-
τάφρασιν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Α-
κτίνων», ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ γαλλικὸν περι-
οδικὸν Les Annales «Conferencia», Revue
mensuelle des lettres françaises, Fondateurs
A. Brisson, Y. Sarcey, Δεκέμβριος 1952.

ταν μὲ μιὰ ματιὰ ὄλες τὶς τρομερὲς συνέ-
πειες. Ἀλλὰ δὲν ἔκανε τίποτα ἄλλο, παρὰ
νὰ δῖνῃ σὲ ἓνα πὺ ἔντονο ὕφος, μιὰ γνώ-
μη, τῆς ὁποίας ἦταν πρωταγωνισταὶ χίλιοι
ἄλλοι βαθεῖς μελετηταί.

Στὸ κατώφλι τοῦ XIX αἰῶνος, τὸ 1802,
στὴν πραγματεία του «Ἐπιστήμη καὶ Πί-
στις» ὁ Hegel, ὁ πατέρας τῆς νέας διαλε-
κτικῆς, εἶχε ἤδη χρησιμοποήσει μιὰ παρό-
μοια φράσι: «Ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος πέθανε»
καὶ μιλάσῃε γιὰ τὸν «ἀτέλειωτο πόνο» πὺ
νοιώθει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὴν «ἀπουσία τοῦ
Θεοῦ». Ὁ Henri Heine, τοῦ ὁποίου ἡ ψυ-
χὴ δὲν ἀξίει τὸ ποιητικὸ ταλέντο, εἶχε φω-
νάξει μὲ σαρκασμὸ: «Δὲν ἀκοῦτε πὺ ἄν-
τηχεῖ τὸ κουνδουνακί; Γονατίστε!... Φέρ-
νουν τὴ Θεία Εὐχαριστία σ' ἓνα Θεὸ πὺ
εἶναι νεκρός!» Τὴν ἄρρησι τοῦ Θεοῦ, τὸν
θάνατο τοῦ Θεοῦ, πόσοι ἀπὸ τοὺς ρωμαν-
τικὸὺς ποιητὰς δὲν διαλάλησαν; Ἦταν ἔ-
να ἀπὸ τὰ πὺ συνταρακτικὰ θέματα τοῦ
Vigny, τοῦ Vigny τοῦ «θανάτου τοῦ Λύ-
κου». Ἀκόμη ὁ Jean-Paul Richter εἶχε
γράψει: «Ὁ Θεὸς πέθανε! Ὁ οὐρανὸς εἶ-
ναι κενός! Ἐρηνεῖστε παιδιὰ, δὲν ἔχετε
πὰ πατέρα...». Φράσεις, τὶς ὁποῖες ὁ Gé-
rard de Nerval ἔβαλε σὰν ὑπότιτλο, στὸ
ὠμὸ καὶ πομπῶδες ποίημα «Ὁ Χριστὸς
στὸ ὄρος τῶν ἑλαιῶν», ὅπου φαντάζεται
ὅτι ὁ Ἰησοῦς, μῆσα στὴν ἀγωνία του, ἀπο-
καλύπτει στοὺς μαθητὰς του αὐτὴ τὴν φρι-
κώδη ἀλήθεια:

Ἄδελφοί σᾶς ἀπατοῦσα: Χάος! χάος! χά-
ος!

Στὸ βωμὸ πὺ θυσιάζομαι λείπει ὁ Θεός...
Δὲν ὑπάρχει Θεός! Δὲν ὑπάρχει Θεός!

Ἡ μεγάλη πρωτοτυπία τοῦ Nietzsche ἦταν πὸν θέλησε νὰ κάνη αὐτὸ πὸν ἦταν πρὶν ἀπ' αὐτὸν μιὰ ἐκδήλωσι ρομαντικοῦ ἀθεϊσμοῦ, τὸ ξεκίνημα μιᾶς δημιουργίας. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ σκοτός, ὅπου ἔβλεπε τὸν ἄνθρωπο νὰ βυθίζεται χωρισμένο ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνεπνεύσθη τὸ πνεῦμα τῆς Sils-Maria. Τὸ ἂν πέτυχε, εἶναι ἄλλη ὑπόθεσις. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀποτυχία του, ἡ τελικὴ καταστροφή ὅπου ἀφανίστηκε τὸ λογικὸ του, ἔχουν τὴν ἀξία μιᾶς μαρτυρίας γιὰ τὴν Παρουσία πὸν ἀρνήθηκε. Ἄλλὰ ἡ ἀπόπειρά του ἦταν μεγαλειώδης, ἡ μόνη ἴσως πὸν ἦταν ὀλοκληρωτικὰ συναφής. Ἔτσι μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ἦταν ὁ προφήτης, ἀκόμη καὶ ὁ πατέρας τοῦ νεώτερου ἀθεϊσμοῦ. Ἐὰν ὁ Θεὸς πέθανε, διερωτᾶται, τί ἔμεινε στὸν ἄνθρωπο; Τοῦ ἔμεινε ὁ ἄνθρωπος, ἕνας ἄνθρωπος πὸν χρωστάει στὸν ἑαυτό του τὴν καταγωγή του, τὰ μέσα του, καὶ τὸ σκοπὸ του, ἕνας ἄνθρωπος πὸν τείνει νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλες του τίς αὐτοδυναμίες, νὰ ἐξελιχθῇ ἀκόμη σὲ ἀντίπαλο τοῦ Θεοῦ πὸν χάθηκε: «Ὁ ἄνθρωπος, λέει ὁ Νίτσε, εἶναι ἕνα πρᾶγμα πὸν θέλει νὰ τὸν ξεπερνοῦν».

Ο ΑΘΕΙΣΜΟΣ

Ἀπὸ αὐτὲς τίς βεβαιωμένες ἀρχές εἶτε εἶναι τοῦ Nietzsche, εἶτε τοῦ Hegel, δύο ἐκδηλώσεις ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες προσέκλιψαν καὶ παρατηροῦνται μεταξύ μας. Ἡ μιὰ εἶναι ἐλατήρι πὸν καταλήγει στὸν ἀθεϊστικὸ ὑπαρξισμὸ καὶ πὸν τὴν βρίσκει κανεὶς διατυπωμένη στὸν Jean-Paul Sartre, στὴν Simone de Beauvoir ἢ ἀκόμη, ἂν καὶ ἀρνεῖται ὅτι εἶναι πραγματικὰ ὑπαρξιστής, σ' ἕνα φιλόσοφο παράλογο, τὸν Albert Camus. Οἱ ἀθεϊστικὲς βάσεις αὐτῶν τῶν θεωριῶν δὲν ἀφίνουν καμμιά ἀμφιβολία: «Δὲν ὑπάρχει πιά τίποτα στὸν οὐρανὸ, οὔτε καλὸ οὔτε κακὸ γιὰ νὰ μὲ διατάσῃ!» φωνάζει ὁ Ὁρέστης εἰς τὸ δράμα «Μυῖγες» τοῦ Sartre καὶ ἡ Mme de Beauvoir καταλήγει. «Αὐτὴ ἡ παρουσία ἢ αὐτὴ ἡ ἀπουσία στὸ βάθος τ' οὐρανοῦ δὲν ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπο!» «Ἐπαρξισμὸς, λέει ἀκόμη ὁ Sartre, εἶναι ἡ θέλησις νὰ καταλήξῃ κανεὶς σ' ἕνα συνετὴ ἀθεϊσμό». Ποιὲς εἶναι λοιπὸν αὐτὲς οἱ συνέπειες; Εἶναι νὰ

βρῆ κανεὶς τὸν ἄνθρωπο, ἕναν ἄνθρωπο πὸν δὲν ἔχει πιά Δημιουργό, πὸν δὲν δέχεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κανένα κατηγορηματικὸ πρόσταγμα, πὸν βρίσκειται στὸ ἐπίπεδο τῆς γῆς, τῆς σάρκας, τῆς στοιχειώδους ὑπάρξεως, στὸ ἐπίπεδο τῶν ὀργανικῶν μηχανισμῶν του καὶ τῶν παθῶν του.

Ἄλλὰ τὸ συμπέρασμα πὸν βγάζει ὁ ἀθεϊστικὸς ὑπαρξισμὸς ἀπὸ αὐτὲς τίς διαπιστώσεις εἶναι μιᾶς ἀπολύτου ἀπογνώσεως. Νὰ πὸν βρίσκει μέσα του, ὁ ἄνθρωπος, τὸ κενὸ μέσα στὸ ὅποιο εἶχε διαπιστώσει ὅτι βρίσκειται ὁ Θεός. Τοῦ τὸ εἶχαν υποσχεθῆ καὶ τοῦ τὸ ἔδωσαν. Δὲν ὑπάρχει περισσότερο ὑλικὴ πρόοδος ἢ κοινωνικὴ, ἢ ἠθικὴ, ἢ ψυχολογικὴ. Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ εἶναι μιὰ σειρά ἀτόπων συμπτώσεων ὅπου, ἡ ἐκλογή εἶναι σχεδὸν πάντα διαφορούμενη καὶ ἀκούσια. Ἀκόμη καὶ ἡ προσωπικότης τῆς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα σύνολο ἀντιφάσεων. Ἡ λέξις τοῦ τέλους, εἶναι ἤδη αὐτὴ πὸν διατυπώνει ὁ ἦρωσ τοῦ Shakespeare: «Δὲν ὑπάρχει τίποτα νὰ ζητήσῃς εἰς τὸ θέαμα τοῦ κόσμου, γιὰτὶ ὁ κόσμος εἶναι ἕνα διήγημα γραμμμένο ἀπὸ ἕναν ἡλίθιο».

Σ' αὐτὸν τὸν ἀπεγνωσμένο πεσσιμισμὸ, ἀντιτάσσεται μιὰ ἄλλη στάσις, αὐτὴ τῆς μαρξιστικῆς αἰσιοδοξίας. Καὶ ὁ μαρξισμὸς εἶναι ἄθεος, ὀλοτέλα ἄθεος. Ὁ Karl Marx πηγάζει ἀπὸ τὸν Hegel, πὸν ἀνεκοίνωσε τὸν θάνατο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸν Feuerbach, πὸν τὸ 1841 εἰς τὴν «Οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ» βεβαίωσε ὅτι ἡ ἔννοια Θεοῦ δὲν εἶναι παρὰ τὸ προῖον μιᾶς καταχρηστικῆς φαντασίας καὶ ὅτι «ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ὑπέρτατον ὄν γιὰ τὸν ἄνθρωπο». Οἱ ἀρχές εἶναι λοιπὸν οἱ ἴδιες, ἀλλὰ ἡ στάσις πὸν προκύπτει εἶναι πολὺ διάφορος. Γιὰ τὸν Marx καὶ τὴ σχολὴ του ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι νὰ στασιάσῃ κανεὶς ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀγωνισθῇ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον τῆς ἀγωνίας πὸν ἀφίνη ἢ ἐξαφάνισις του στὸν ἄνθρωπο· πρόκειται γιὰ ἕνα πρακτικὸ ἀθεϊσμό. Δὲν ὑπάρχει Θεός· εἶναι γεγονός· πρὸς τί νὰ ἀσχολεῖται κανεὶς μὲ κάτι πὸν εἶναι τίποτα;

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καθολικοὺς πὸν δὲν διάβασαν ποτὲ τὸν Marx εἶναι δι-

αθεμιμένοι νὰ πιστέψουν ὅτι ὁ ἀγώνας κατὰ τῆς θρησκείας εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κύριους σκοποὺς τῶν μαρξιστῶν κομμουνιστῶν. Αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀπόλυτο σφάλμα προοπτικῆς. Εἶναι σωστὸ ὅτι ὁ μαρξισμὸς μάχεται τῆς θρησκείας, ἀλλὰ ὄχι γιὰ φιλοσοφικούς λόγους, ἀλλὰ διότι νομίζει ὅτι, σύμφωνα μὲ τὴν περιφρημὴ φράσι τοῦ Feuerbach, «ἡ θρησκεία εἶναι τὸ ὄπιον τοῦ λαοῦ» καὶ διότι σκέπτεται ὅτι ὅπως τὸ τωρινὸ καθεστῶς δέχεται ἢ ἀκόμη ἐνθαρρύνει τὴ θρησκεία, ἢ ἐπανάστασις θὰ καταφέρει κάτι εἰς τὴν ἐλευθερο-καπιταλιστικὴ καὶ μικροαστικὴ κοινωνία, μόνον καταστρέφοντας τὰ θεμέλια τῆς θρησκείας. Ἄλλὰ αὐτὸ εἶναι ὄλο. Ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους Βέλγους καθολικούς, ὁ ἐκκλησιαστικὸς Jacques Leclercq, ἔκανε τὴν ἐντυπωσιακὴ παρατήρησι ὅτι στὸ περίφημο ἔργο «Ἡ ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασεως» (La revolution trahie) ὅπου ὁ Trotzky, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως, κάνει τὴν δίκην κληρονόμων τοῦ Lenine, μεταξὺ 400 σελίδων δὲν ὑπάρχει οὔτε μιὰ περὶ θρησκείας. Γιὰ τὸν μαρξισμό, λοιπόν, ὁ ἀθεϊσμὸς ἔχει μιὰ ὄψι ἤσυχης βεβαιότητος: δὲν ὑπάρχει μέσα ἐκεῖ θέσις γιὰ τὸ Θεό, οὔτε ἀκόμη σὰν ἀντίπαλο, γιατί εἶναι σίγουρο ὅτι δὲν ὑπάρχει.

Σ' αὐτὴ τὴν ἀθεϊστικὴ βεβαιότητα ἀντιστοιχεῖ μιὰ ὄψις τολμηρῶς αἰσιόδοξη τοῦ κόσμου, εἰς τὸ μαρξιστικὸ σύστημα. Τὸ ὑλικὸ σύμπαν ἀκολουθεῖ μιὰ αὔξουσα καμπύλη: οἱ δυνάμεις τῆς φύσεως τείνουν πρὸς μιὰ ἐνότητα καὶ μιὰ πολυπλοκότητα ὄλο καὶ τελειότερες, πρᾶγμα πού κάνει ἄχρηστη τὴν ὑπόθεσι Θεός. Ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία προοδεύει ἀνάλογα μὲ μιὰ παράλληλη καμπύλη, πού τείνει πρὸς τὴν ἀποπεράτωσι τοῦ ἀνθρώπου. Περνώντας, ἄλλωστε, μὲ δυσκολία ἀπὸ σταθμοὺς πού ὀνομάζονται, δουλεία, φεουδαρχισμὸς, τάξεις ἀστῶν, ἀναγόμενοι τοῦ προλεταριάτου, τείνει νὰ ἰδρῶση μιὰ τέλεια κοινωνία, ὅπου, ὅτι εἶναι ὀδυνηρὸ στὴν δική μας, ἢ κοινωνικὴ ἀδικία, ἢ ἀρρώστια, ἢ ἀνησυχία, θὰ καταργηθοῦν τελείως. Δὲν εἶναι πλέον μέσα εἰς τὰ σκότη ἐκεῖ πού θεωρεῖ ὁ ἀνθρώπος τὸ θάνατο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μέσα

στὸ φῶς ἑνὸς ὑλιστικοῦ παραδείσου!

Ἔτσι παρουσιάζεται στὸ μέσο τοῦ XX αἰῶνος τὸ πρόβλημα τῆς ἀρνήσεως τοῦ Θεοῦ. Μιὰ βεβαίωσις ἀρχῆς: «ὁ Θεὸς εἶναι νεκρός». Μιὰ ἄμεσος συνέπεια: «Ἐπομένως ὁ ἀνθρώπος εἶναι μόνος καὶ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τοῦ ἑαυτοῦ του». Καὶ δύο συμπεράσματα: Τὸ ἕνα πού σαρκάζει: «Καὶ σὲ τί θὰ τοῦ χρησίμευε τὸ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀφοῦ τὸν περιμένει τὸ κενό;» καὶ τὸ ἄλλο πού ἀναγγέλλει «ἐπαύριον πού τραγουδοῦν», τὸν ἐπίγειο παράδεισο πού ξαναβρέθηκε. Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ σχῆμα μένει θεωρητικὸ. Πρόκειται περὶ θεωρίας, περὶ ἰδεολογίας, περὶ σκέψεως. Δὲν πρέπει νὰ προστεθῇ τίποτα ἄλλο; Ἄπιστοι ὑπάρχουν μόνον μεταξὺ τῶν συνειδητῶν ἀθεϊστῶν τοῦ ὑπαρξισμοῦ καὶ τοῦ μαρξισμοῦ;

Ἡ ἀπάντησις ἐπιβάλλεται μόνη τῆς: πόσους ἀνθρώπους δὲν γνωρίζομε πού ζοῦν ἔξω ἀπὸ κάθε θρησκευτικὴ ἐνασχόλησι, πού δὲν θέτουν στὸν ἑαυτό τους τὰ προβλήματα τῆς ἐννοίας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κενοῦ καὶ πού δὲν ἔχουν ἀκόμη περισσότερο τὴν διάθεσι νὰ ἐργασθοῦν γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὸν γυρισμὸ τοῦ ἐπιγείου παραδείσου. Ὑπάρχει ἕνας ὑλισμὸς πού μ' ὄλο πού δὲν ἔχει τίποτα τὸ θεωρητικὸ σὰν τὸν μαρξιστικὸ ὑλισμὸ, δὲν εἶναι λιγώτερο σίγουρο γεγονός. Μιὰ ἀνθρωπότης πού δὲν θὰ ἠσχολεῖτο παρὰ στὸ νὰ κερδίξῃ χρήματα, νᾶχῃ αὐτοκίνητα, ἠλεκτρικὰ φυγεῖα, λουτρά, δυνατὸν νὰ μὴν εἶναι οὔτε ὑπαρξιστικὴ οὔτε μαρξιστικὴ, ἀλλὰ θὰ εἶναι μιὰ ἀνθρωπότης κενωμένη ἀπὸ τὸ ὑπερφυσικὸ στοιχεῖο καὶ γιὰ τὴν ὁποία πιά ὁ Θεὸς δὲν θάχε ἐννοια. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἕνα μεγάλο μέρος τῆς δικῆς μας ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι ἀκριβῶς τοῦ ἰδιοῦ εἶδους ἢ δέχεται νὰ γίνῃ; Μποροῦμε ἀκόμη νὰ ὑποστηρίξωμε ὅτι μεταξὺ αὐτῶν πού εἶναι βαπτισμένοι, εἰς τὰ κράτη ὅπου οἱ στατιστικὲς σημειώνουν ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ Χριστιανῶν, δὲν ὑπάρχουν πολλὰ στρώματα πού ζοῦν σὰν ὁ Χριστὸς νὰ μὴν εἶχε ποτὲ ἔρθει στὴ γῆ, σὰν ποτὲ ἢ φωνὴ Του νὰ μὴν εἶχε ἀνηχηθεῖ στυγρὸς λόφος τῆς Γαλιλαίας, νὰ διακηρύξῃ ἕνα μήνυμα Ἀγάπης καὶ Δικαιοσύνης, σὰν νὰ μὴν πέθανε

στὸ Σταυρό; Αὐτὸ πὸν σ' ἄλλα πολιτεύματα λέγεται «Οὐδετερότης» εἶναι τίποτα ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ ριζική ἐκκένωσι τῆς πνευματικότητος, μιὰ σιωπηρὴ ἄρνησι τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ πρόσχημα νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθερες οἱ συνειδήσεις;

Ἐίχε λοιπὸν δίκην ὁ Nietzsche; Βρισκόμαστε στ' ἀλήθεια στὴν ἐποχὴ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ;

Τὸ γεγονός ἔχει μιὰ τελείως ἐξαιρετικὴ ἱστορικὴ σημασία: στὸ βάθος εἶναι βασικῶς καινούργιο. Εἶναι ἡ πρώτη φορά, ὅσο μακρὰ καὶ ἂν ἀνατρέξῃ κανεὶς στοὺς αἰῶνες, ὅπου τύποι κοινωνιῶν διακηρύττον ἐπισήμως ὅτι ἀπέχουν ἀπὸ τὸ Θεό. Ὑπῆρξαν ἀσφαλῶς πολλὰς φορές, σὲ διάφορους τόπους, καθεστῶτα ἀντικληρικὰ πὸν σηκώθηκαν ἐναντίον τῆς ἐξουσίας τῶν λειτουργῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὄχι ἐναντίον τῆς ἐξουσίας τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Οἱ πλέον βίαιοι Γάλλοι ἐπαναστάται τοῦ 1791-1793 ἦταν ἀντικληρικοὶ, ἀντιχριστιανοί, ἀλλὰ θεῖσταί. Ὁ Robespierre δὲν γιόρταζε τὴν ἐορτὴ τοῦ Ἀνωτάτου ὄντος; Ὑπῆρξαν ἐπίσης σὲ κάθε τόπο καὶ σὲ κάθε χρόνον, ἄνθρωποι, πὸν διακήρυσσαν τὸν ἑαυτὸν αἶθεο, βασιζόμενος τὸν ἀθεϊσμόν τους σὲ σκέψεις μᾶλλον στοχαστικὰς, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦσαν παρὰ μέρος τῆς κοινῆς γνώμης, μιὰ μειονότητα. Δὲν ἦταν οἱ δογματισταὶ τῆς πλειονότητος. Γιὰ πρώτη φορά βρισκόμαστε ἀπέναντι συστημάτων πὸν ἢ ἀρνοῦνται βασικὰ τὸν Θεὸ καὶ δηλώνουν ὅτι δὲν ἔχει τίποτα κοινὸ μὲ τὴν δουλειὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι σέβονται ὅλες τὴν γῶμες, τὸν ἀφίνουν στὸ περιθώριον, πρᾶγμα πὸν δίνει δικαίωμα στοὺς συμπολίτες τους νὰ ζοῦν ἔξω ἀπὸ κάθε θεϊκὴ ἀπασχόλησι. Ὁ δογματικὸς μαρξιστικὸς ὕλισμός καὶ ὁ πρακτικὸς μικροαστικὸς ὕλισμός εἶναι ἱστορικῶς καινούργια γεγονότα.

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ εἰδικώτερα τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν αὐτὴ ἡ ἐξάλειψις τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ μιὰ ρῆξι, τῆς ὁποίας ἡ καταστροφικὴ σπουδαιότης δὲν ἔχει ἀκόμη φανῆ σ' αὐτοὺς πὸν στὴν μέρας μας εἶναι οἱ κληρονόμοι καὶ οἱ μάρτυρες αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι ἀληθινὴ προδοσία τῶν ἀρχῶν ἐπάνω στὴν ὁποίαν ἔχει κτισθῆ ἡ κοινωνία μας.

Η ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ XX ΑΙΩΝΟΣ.

Ἀκούω τὴν ἀντίρρηση. Ὑπῆρξε ποτέ, στὴ βαθειὰ ἔννοια τῆς λέξεως, μιὰ πραγματικὰ Χριστιανικὴ Εὐρώπη; Ἐὰν παραδεχθῆ κανεὶς ὅτι γιὰ νὰ λεχθῆ μιὰ κοινωνία χριστιανικὴ πρέπει νὰ ὑπακούῃ ἀπόλυτα στὴν ἐντολὴν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁχι! Ἀκόμη καὶ στὴν καλύτερας στιγμὰς τῆς Χριστιανοσύνης στοὺς αἰῶνες, τὸν XII καὶ τὸν XIII, ὅπου κτίστηκαν οἱ μητροπόλεις, ἡ βία, ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀνηθικότης ἐβάδιζαν παράλληλα μὲ τὴν ζωντανὴν ἀγιότητα. Ἀκόμη καὶ ἄνθρωποι, πὸν αὐθεντικὰ δούλευσαν γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἦταν συχνὰ ἄπιστοι στὴν ἀπλούστερας ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ. Νὰ σκεφθῆ κανεὶς τὴν φρικτὴν σφαγὴν πὸν συνώδευσαν τὴν κατάληψιν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους, τὸ 1099, σ' αὐτὸ τὸ Τζαμι τοῦ Omar, τόσο γεμᾶτο μὲ αἷμα πὸν ἔφθανε ὡς τὸν ἀστράγαλο. Νὰ σκεφθῆ κανεὶς τὸν Cid Campeador, τὸν ἐθνικὸν ἥρωα τῶν Reconquista τῆς Ἰσπανίας ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, νὰ ψῆνῃ ζωντανὸν ἕνα καθὴ μουσουλμάνο βουτῶντας τὸν σὲ μιὰ τάφρον μὲ φλογεροὺς δαυλοὺς! Ὁχι, στὴν κυριολεξίαν δὲν ὑπῆρξε ποτέ ὡργανωμένη κοινωνία πὸν νὰ εἶναι ἀληθινὰ ἄξια τοῦ ὀρισμοῦ: Χριστιανική.

Ἀλλὰ εἶναι ἄλλο νὰ ὑποκύβῃ κανεὶς στὴν κλίσει τῆς φύσεως, νὰ εἶναι ἀνήθικος, ἄδικος καὶ ἀπάνθρωπος νοιώθοντας τὸν ἑαυτὸν καταδικασμένον ἀπὸ ἕνα ἀνώτατο νόμον, θεϊκὸν (διότι ἀκόμη καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀποτελοῦν μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ συναίσθημα ἐπιτρέπει τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἀνάνησιν) καὶ ἄλλο νὰ ὑπεκφεύγῃ κανεὶς τὴν Ἀρχὴν καὶ νὰ ἀρνεῖται συγχρόνως καὶ τὸν ἀνώτατον νόμον καὶ τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπορρέει αὐτός, νὰ διακηρῦσῃ τὸν ἄνθρωπον ὡς τὸν μόνον κύριόν του, τὸν μόνον διατητὴν τῆς συμπεριφορᾶς του καὶ τῆς μοίρας του. Αὐτὸ σημαίνει ρῆξι μὲ τὴν βασικὴν παράδοσιν τῆς κοινωνίας μας; καὶ εἶναι ἀκριβῶς ἡ στάσις τοῦ XX αἰῶνος.

Καὶ μόνον αὐτὴ ἡ βεβαίωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ὁ δοξασμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, σχετικὰ

μὲ τὴν ἄρνησι τοῦ Θεοῦ, ἔχουν μέσα στὰ ἴδια τὰ γεγονότα ἓνα παρᾶξενο καὶ τραγικὸ πόρισμα. Δὲν εἶναι ἀκόμη πολὺς καιρὸς πὺν ὁ πολιτισμὸς μας ἰσχυρίζεται ὅτι ἀπέχει ἀπὸ τὸ Θεό, πὺν ἄρνεῖται τὰ δικαιώματά του καὶ τὴν δύναμί του. Εἶναι τυχαῖο λοιπὸν πὺν βρίσκειται ἡδη στὸν δευτέρου παγκόσμιου πόλεμο καὶ πὺν τὸ φᾶσμα ἑνὸς τρίτου βαραίνει στὸν ὀρίζοντά του, σὰν μιὰ φοβερὴ σκιά; Σ' ἓνα ἀξιοθαύμαστο ἄρθρο του, πὺν μοιάζει προφητεία, ὁ δάσκαλός μου καὶ φίλος μου Etienne Gilson ἐπεκαλέσθη αὐτὸ πὺν ὀνομάζει «τὸν μεγάλου φόβου τοῦ 2000» καὶ σὰν ἱστορικὸς μεσαιωνοδίφης πὺν εἶναι, δὲν χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια γιὰ ν' ἀποδείξει ὅτι οἱ δυστυχίαι πὺν συνηθίζουμε νὰ νομίζουμε ὅτι ὑπέφερε ἡ μεσαιωνικὴ Εὐρώπη, χολέρα, λιμὸς, ἐμφύλιοι πόλεμοι ἢ ξένοι, εἶναι σχεδὸν γελοῖαι διπλά σ' αὐτὲς πὺν ἡ Δύσις τοῦ XX αἰῶνος γνώρισε ἡδη καὶ κυρίως αὐτὲς πὺν τόσο εὐκόλου μπορεῖ κανεῖς νὰ προῖδη. Μᾶς ἐπιβάλλεται μιὰ ἀγωνία, τὴν ὀποῖαν κανένας ἀνθρώπος αὐτοῦ τοῦ μέσου τοῦ XX αἰῶνος δὲν ἀποφεύγει: αὐτὴν τοῦ ἐκμηδενισμοῦ.

Μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο γεγονότων, τῆς ἀρνήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπειλῆς μιᾶς καταστροφῆς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει μιὰ σχέσις; Ἐνας συγγραφεὺς τὸ εἶπε πολὺ εὐστοχα, καὶ εἶναι αὐτὸς ἀκριβῶς τὸν ὀποῖο εἶδαμε σὰν προᾶγγελου τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ, ὁ Fr. Nietzsche. Στὸ ἴδιου βιβλίου, ἡ «Χαρούμενη Ἐπιστήμη» διαβάζει κανεῖς αὐτὲς τῆς γραμμῆς:

«Ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς πρέπει νὰ περιμένουμε μιὰ μακρὰ σειρά, μιὰ μακρὰ ἀφθονία κατεδαφίσεων, καταστροφῶν, ἐρειπίων καὶ ἀνατροπῶν. Ποῖος λοιπὸν θὰ μποροῦσε νὰ τῆς προαισθανθῆ ἀπὸ σῆμερα, ἀρκετά, ὄστε νὰ ἐξηγήσῃ ἐκ τῶν προτέρων αὐτὴ τὴν τεραστία λογική, ὄστε νὰ γίνῃ ὁ προφήτης αὐτοῦ τοῦ ἀπεράντου τρόμου, αὐτοῦ τοῦ σκότους πὺν εἶναι ἀκόμη ἀγνωστα στὴ γῆ;»

Ἄλλωστε καὶ μιὰ ἄλλη μεγαλοφυΐα δὲν εἶχε, σ' ἓνα ἀθάνατο μῦθου, προαναγγέλλει τὸ ἴδιου φαινόμενο, δὲν εἶχε ἀποδείξει τὴν ἴδια ἀμοιβαία σχέσι; Μιλᾶω γιὰ τὸν Πλάτωνα.

ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΙΩΝΙΑ ΑΝΟΙΞΙ

Κανεῖς δὲν ἀγνοεῖ τὴν μυθικὴ ἱστορία πὺν βρίσκειται στὸ Β' μέρος τοῦ διαλόγου τοῦ Κριτία, τὴν ἱστορία τῆς Ἀτλαντίδος, τῆς γῆς πὺν κατὰπιν τὰ κύματα. Βρισκότανε πέρα ἀπὸ τῆς στήλης τοῦ Ἡρακλή, στὴν περιοχὴ τὴν πὺν τυχερὴ τοῦ πλανήτη. Ἡ φυλὴ πὺν τὴν κατοικοῦσε ὄφειλε τὴν ἐξαιρετικὴ τῆς ἀξία εἰς τὴν θεϊκὴ τῆς καταγωγή: εἶχε ὑποδουλώσει τῆς δυνάμεις τῆς φύσεως, ἐξεμεταλλεύετο ὄλα τὰ πλοῦτη τῆς καὶ μοῖρα τῆς ἦταν ἡ τελεία ἀρμονία. Μὰ σιγά-σιγά, λέει ὁ Πλάτων, «οἱ Ἀτλαντῆς ἄφησαν νὰ θαμπώσῃ μέσα τους τὸ θεῖκὸ μῦρο καὶ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο ὑπερίσχυσε». Λοιπὸν, κάθε τι μέσα τους καὶ γύρω τους κατέρρευσε: ἡ κοινωνία τους ἐξαρθρώθηκε ἢ ἠθική τους κρημνίσθηκε, ἔγιναν ἀπληστοί, ἄδικοι, κυριαρχημένοι ἀπὸ τὴν μανία τῆς ἰσχύος. Καὶ ὁ Θεός, ὁ Ἀνώτατος Κύριος «πὺν βασιλεύει σύμφωνα μὲ τὸς δικαίους νόμους καὶ στὸν ὀποῖο τίποτα δὲν εἶναι κρυφὸ, διαπιστώνοντας τὸ σημεῖο διαστροφῆς πὺν εἶχε φθάσει αὐτὴ ἢ ἄλλοτε θαυμασία φυλὴ, ἀποφάσισε νὰ τὸς ἐπιβάλλῃ μιὰ τιμωρία. Μάζεψε ὄλους τὸς θεοὺς στὴ διαμονὴ πὺν εἶναι στὸ κέντρο τῆς γῆς καὶ τὸς εἶπε...» Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀκριβῶς τὸ κείμενο τοῦ Πλάτωνος διακόπτεται. Κανένα χειρόγραφο δὲν μᾶς ἐπέτρεψε ποτὲ νὰ τὸ συνεχίσουμε. Ἄλλὰ ποῖος ἀπὸ μᾶς δὲν τὸ γνωρίζει ὄς τὸ βάθος τοῦ εἶναι του: Τὸ τεραστίου σύννεφο πὺν ὑψώθηκε ἐπάνου ἀπὸ τὸν πλανητικὸ Ὀκεανό, ὄταν ἡ Ἀτλαντῆς βυθίστηκε κάτω ἀπὸ τὰ κύματα, δὲν μοιάζει σὰν ἀδελφός σ' ἓνα ἄλλου σύννεφο, μὲ σχῆμα μυστηριώδους μανταριοῦ, πὺν ὑψώθηκε μιὰ ὄραία ἀνγουστιάτικη μέρα στὸν ὀρανοῦ τῆς Χιροσίμα;

Ἀσφαλῶς, θὰ μᾶς ἀπαντήσουν, τέτοια καταστροφικὰ γεγονότα δὲν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσι, ἄλλὰ μπορεῖ κανεῖς νὰ τὰ ὑπολογίσῃ σὰν φαινόμενα πρόσκαιρα, μιὰ κακὴ διάβασι πὺν πρέπει νὰ διασχίσουμε, μετὰ τὴν ὀποῖα ἡ ἀνθρωπότης θὰ βαδίσει μέσα στὸ φῶς πρὸς μιὰ αἰώνια ἀνοιξι. Ἐδῶ ἔχει κανεῖς διάθεσι ν' ἀφήσῃ τὸς ἄθεους ὑπαρξιστᾶς καὶ τὸς θεωρητικὸς

τῆς οὐτοπίας νὰ ἀπαντήσουν μὲ τὸ σαρδῶνιό τους γέλιο, τὸ ἀπελπισμένο. Διερωτᾶται κανεὶς τί σημασία εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἓνα λαμπερὸ μέλλον γιὰ μιὰ ἀνθρωπότητα πάνω στὴν ὁποία βαραίνει κάθε στιγμή ἡ ἀπειλή μιᾶς καταστροφῆς, τόσο καθολικῆς, πού ὀλόκληρη εἶναι δυνατὸν νὰ βρεθῆ στὸ σκότος τοῦ κενοῦ! Ἄλλὰ ἄς παραδεχθοῦμε γιὰ ἓνα λεπτὸ τὴν αἰσιόδοξη θέσι: ποιά θὰ εἶναι αὐτὴ ἡ κοινωνία πού μᾶς διαβεβαιώνουν ὅτι πρέπει νὰ ἀνθίσῃ μέσα στὴν εὐτυχία; Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπινος παράδεισος τί θὰ εἶναι γιὰ τὸν ἀνθρώπου; Τὸ λιγώτερο πού μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς εἶναι ὅτι ἡ εἰκὼν πού σκιστάρεται στὰ μάτια μας μπορεῖ νὰ μᾶς τρομάξῃ. Φαίνεται ὅτι ὁ τρομερὸς μηχανισμὸς τῆς ἰστορίας ἐτοιμάζει ἓναν κόσμον τέτοιας ἰσοπεδώσεως καὶ τυποποιήσεως, ὥστε ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρώπος δὲν θὰ μπορῆ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν Νόμο του. «Μετὰ τὴν ἐποχὴ τῶν ἀντρων, ἡ ἐποχὴ τῶν στρατώνων» ἔλεγε ὁ σαρκαστικὸς Bernard Shaw.

Αὐτὸ πού θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἓνας κόσμος σύμφωνα μὲ τὶς αὐστηρὲς ἀρχὲς τοῦ ὕλισμοῦ, σὰν διοργανωτοῦ, τὸ εἶπαν βιβλία μὲ προκατάληψη, ἄλλα μὲ χιοῦμο, σὰν αὐτὸ τοῦ Aldous Huxley «Brave New World», ἄλλα μὲ φρίκη σὰν τὸ γεμάτο πάθος μυθιστόρημα τοῦ Kühnelt-Leddihn, πού τελευταία μεταφράστηκε γαλλικὰ μὲ τὸν τίτλο «Τὰ δάκρυα τοῦ Θεοῦ». Τὸ ὕφος μπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ, τὰ συμπεράσματα ὁμως μένουν τὰ ἴδια.

Ἐξ ἄλλου ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμε γύρω μας, νὰ δοῦμε τὴν αὔξουσαν ἐπιβολὴ τοῦ Κράτους στὸν ἀνθρώπου καὶ τὴν ὁμαδικὴ ζωὴ πού τείνει νὰ ἐγκατασταθῆ σ' ὀλόκληρο τὸν πλανήτη, μὲ διάφορα μέσα, πού λέγονται ἄλλοτε δικτατορία καὶ ὀλοκληρωτισμὸς καὶ ἄλλοτε παραγωγὴ καὶ δημοσιότης, φθάνει νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς μὲ τί εὐκολία οἱ ἀνθρώποι ὑποτάσσονται σὲ κάθε μορφὴ ὑποδουλώσεως, γιὰ νὰ προαισθανθῆ τί θὰ ἦταν μιὰ κοινωνία ὅπου, ὅ,τι σὲ μᾶς δὲν εἶναι ἀκόμη παρὰ προοχέδια-σμος ἢ δόλωμα, θὰ βρεθῆ ὑπερπληρωμένο, ἀμείλικτα πραγματοποιημένο. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅπως πάει καὶ χωρὶς νὰ μιλήσωμε τώρα γιὰ τοὺς φόβους τῆς κατα-

στροφῆς, ὁ κόσμος ἐτοιμάζεται νὰ γίνῃ μιὰ τεραστία φωλιὰ μυρμηκιῶν, μιὰ κοινωνία ἐντόμων. Τὸ ἔπακρον τῆς ἀπανθρωπίας.

Ἡ μόνη εὐκαιρία, τὸ ξέρομε ὅλοι καὶ συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται (καὶ μάλιστα μὲ προθέσεις περισσότερο ὑποπτες), πού ἔχει ἡ ἀνθρωπότης νὰ μὴν καταποντισθῆ μέσα σ' αὐτὴ τὴ φρικτὴ ὁμαδικὴ ζωὴ, εἶναι νὰ διαφυλάξῃ μέσα τῆς τὴν θεία φλόγα τοῦ πλατωνικοῦ μύθου, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ θὰ λέγαμε τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὴν αἴσθησι τῶν πνευματικῶν ἀξιών τῆς. Ἄλλὰ καὶ κεῖ ἀκόμη τὰ γεγονότα πού ἐπιβάλλονται στὴ διαπίστωσί σας δὲν εἶναι καθησυχαστικά. Ποτὲ ἄλλοτε, ἀπὸ τότε πού ὁ ἀνθρώπος βεβαιώνει τὸν ἑαυτό του αὐτόνομο, ἐλεύθερο ἀπὸ κάθε ἐξάρτησι ἀπὸ τὸ Θεό, ποτὲ ἄλλοτε δὲν ὠρθώθηκε τόσο τρομερὰ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐγκατελείφθη ἀλυσσοδεμένος στὶς πιδ σκοτεινὲς δυνάμεις τοῦ εἶναι του. Συνήθιζαν, πρὶν λίγα χρόνια, νὰ κατηγοροῦν τὶς σφαγὲς τῶν θρησκευτικῶν πολέμων τοῦ μεσαίωνα, τὶς σταυροφορίες τῶν Albigeois παραδείγμα-τος χάριν ἢ τὴν δῆθεν φρίκη τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως δὲν τὰ ἐφεύρε ὁ XII αἰῶνας, οὔτε τὰ δωματία μὲ τὰ ἀέρια καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα ἐξοντώσεως. «Ὁ ἀνθρώπος ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ» λέει ὁ Gabriel Marcel. Αὐτὴ ἡ φράσις συνοψίζει τὸ πᾶν.

Κι' ἐδῶ ἀκόμη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ὑπάρχῃ μιὰ συνάφεια μεταξὺ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτὸ πού τείνει ν' ἀποδείξῃ ἡ πείρα ἐνὸς αἰῶνος ἀθεισμοῦ εἶναι ὅτι ἡ ἠθικὴ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπέχῃ ἀπὸ τὸ Θεό, ὅτι χωρὶς νόμους, τοὺς ὁποίους νὰ ἐπιβάλλῃ μιὰ ὑπερφυσικὴ δύναμις, οἱ κανόνες τῆς καταρρέουν. «Ἄλλὰ, λοιπόν», φωνάζει ὁ γέρος Καραμαζώφ στὸ περίφημο μυθιστόρημα τοῦ Ντοστογιέφσκυ «ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ Θεός, τὸ πᾶν ἐπιτρέπεται...». Ἐὰν δὲν ὑπάρχουν κάπου δέκα μικρὲς ἐντολὲς σκαλισμένες ἐπάνω σὲ δυὸ πέτρινες πλάκες, στὶς ὁποῖες ὁ ἀνθρώπος νὰ ὑποτάσσεται, τίποτα δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ τὸν συγκρατήσῃ στὸν κατήφορο τῶν ἐνστικτικῶν του καὶ τῶν παθῶν του. Τίποτα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κανονικὸ νό-

μο, δηλαδή ὁ φόβος τοῦ χωροφύλακα, δηλαδή τελικά ἡ κολεκτιβιστικὴ δικτατορία πού μ' ἄλλα λόγια τὸν ἐκμηδενίζει.

Κι' ἂν χρειάζεται μιὰ συμπληρωματικὴ ἀπόδειξις σ' αὐτὴ τὴ διαπίστωση πού ἄλλωστε εἶναι πολὺ φανερὴ, θὰ μᾶς τὴν δώσῃ ὁ ἀθεϊστὴς ὑπαρξισμός. Σ' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἄδειο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, τὸν δοσμένο στὸ κενὸ καί, ὅπως λέει πάλι ὁ Ντοστογιέφσκυ εἰς τοὺς «Δαίμονες», πού «ἀγνοεῖ ὅτι κλείνει μέσα του μιὰ μεγάλη αἰώνια σκέψι». Ὅταν ὁ J. P. Sartre θέλει νὰ ἐκφράσῃ μιὰ ἀλήθεια, πού τὴν ψάχνει; Στὸ ἐπίπεδο τῆς ὑπάρξεως, μᾶς λέγει, ἀλλὰ πραγματικὰ εἰς τὸ ἐπίπεδο τοῦ πιδ χαμηλοῦ σεξουαλισμοῦ, μέσα σ' ἓνα «κοιλιακὸ» ρεαλισμὸ, πού εἶναι πολὺ σαφὴς σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του. Γιατί ὁ ἄνθρωπος τοῦ sexus εἶναι ἀληθινότερος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τῶν ἀνωτέρων ἐνεργειῶν, τοῦ ἠρωισμοῦ, τῆς ἀγιότητος ἢ τῆς ἰδιοφυΐας; Κανεῖς δὲν θὰ τὸ ἰσχυρίζετο. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ θέσις, αὐτὴ ἡ διαβεβαίωσις τῆς ἀρχῆς εἶναι μιὰ ἔνδειξις: καταλήγομε στὴν Ἄρνησι τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὄλου ἀνθρώπου, τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τὸν συνέλαβαν οἱ ὑψηλότερες μορφὲς πολιτισμοῦ, ὅπως τὸν συνέστησε ὁ Χριστιανισμός, καμωμένο ἀπὸ σάρκα φυσικά, ἀλλὰ φορέα ἐνὸς μηνύματος καί μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ μιὰ ὑπερφυσικὴ ὁμοιότητα.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι σύντομο. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, πού θέλησε τὸν ἑαυτό του, κατὰ τὸν Nietzsche, «δολοφόνο τοῦ Θεοῦ» κτυπήθηκε μόνος του, στὴν καρδιά. Ἀντιλαμβάνεται τώρα ὅτι ἡ χειρονομία του ξαναγυρνᾷ ἐπάνω του σὰν μιὰ φοβερὴ ἀπειλή. «Ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχει Θεός, δὲν ὑπάρχει πλέον καί ἄνθρωπος» ἔγραφε ὁ μέγας Χριστιανὸς βαθὺς μελετητὴς Nicolas Berdiaeff. Ἄλλὰ ἀπὸ ἓνα μὴ Χριστιανὸ συγγραφέα θὰ ταίριαζε νὰ δανεισθῆ κανεῖς τὸ συμπέρασμα αὐτῶν τῶν θλιβερῶν παρατηρήσεων, ἀπὸ τὸν André Malraux, ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ διάλεξι στὴν Sorbonne, φώναζε: «Ἐἶπαν ὅτι πέθανε ὁ Θεός, ἀλλὰ πιθανὸν νὰ πέθανε καί ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης».

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐμπρὸς σὲ τέτοιες ἀπειλὲς ἡ ἐρώτησις ἔρχεται στὰ χεῖλη: αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις τοῦ θανάτου εἶναι ἀναπόφευκτος; Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι προωρισμένος νὰ ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὴ γῆ μαζὺ μὲ τὸν πολιτισμὸ τοῦ ὁποῖου ἀπετέλεσε τὶς βάσεις; Ὑπάρχει ἀκόμη ἓνα μέλλον γιὰ τὸ Θεό; Ἄλλὰ βρῖσκειται ἴσως ἐκεῖ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐποχῆς μας. Παρ' ὅλες τὶς προδοσίαις καὶ τὶς ἀθλιότητες τὸ μεταφυσικὸ πρόβλημα εἶναι τόσο ἐπιγόνον καὶ σπουδαῖο ὅσο ποτὲ δὲν τὸ ἐγνώρισε ἡ ἀνθρωπότης. «Τὸ ἀληθινὸ θέμα, ἔλεγε ὁ Goethe στὸ «Divan» του, τὸ μοναδικὸ καὶ τὸ πλέον βαθὺ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξαρτῶνται ὅλα τὰ ἄλλα, μένει ἡ πάλη μεταξὺ τοῦ νὰ πιστέψῃ κανεῖς καὶ νὰ μὴν πιστέψῃ». Τώρα τὸ καταλαβαίνουμε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ: ἀπὸ τὴν ἔκβασι αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος ἐξαρτᾶται ἡ τύχη τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι τὸ πᾶν.

Εἶναι δυνατόν ν' ἀπαντήσῃ κανεῖς στὶς ἐρωτήσεις πού μόλις θέσαμε; Ἐχομε ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ διαβεβαιώσωμε ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη ἓνα μέλλον γιὰ τὸ Θεὸ καὶ ὅτι ὁ ρόλος τοῦ Ἐθαγγελίου δὲν εἶναι ἀποκλεισμένος; Πρὶν ἀκόμη διατυπώσωμε μιὰ ἀπάντησι, ἡ ἱστορία καὶ ἡ θεολογία μᾶς ἐπιβάλλουν μιὰ διευκρίνισι: Πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμε. Αὐτὴ ἡ διευκρίνισις μᾶς εἶναι πάρα πολὺ δυσάρεστη νὰ τὴν παραδεχθοῦμε, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἐκφρασις μιᾶς ἀλήθειας. Νά την: ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὰ συνδεδεμένος μὲ τὸ εἶδος τοῦ δικοῦ μας πολιτισμοῦ, δηλαδή ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς μᾶς μπορεῖ περιφραμεῖν νὰ ἐξαφανισθῆ καὶ ὁ σπῆρος τοῦ σιναιοῦ νὰ βλαστήσῃ μακρὰ ἀπὸ τὸ παλὸν φυτὸ καὶ νὰ καρποφορήσῃ σὲ ἄλλα μέρη. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀνήκει στὴν Δύσι, ἡ ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον λευκὴ καὶ εὐρωπαϊκὴ. Ἡ Δύσις, αὐτὸ τὸ μικρὸ ἀκρωτήρι τῆς Ἀσίας, τὸ τόσο ἀγαπητὸ στὸν Valery, κατάρφερε στὸ διάστημα τῶν αἰώνων νὰ ἐνσαρκώσῃ ἓναν ἀριθμὸ χριστιανικῶν ἀρχῶν σὲ σχῆμα ἀξιοθαύμαστο πολιτισμοῦ. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει διόλου ὅτι ἔχει

για πάντα τὸ προνόμιο νὰ ἐμφανίζεται στὰ μάτια τῆς ἀνθρωπότητος σὰν ἐγκόσμια ἔκφρασις τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου. Δυνατὸν τοῦναντίον ν' ἀντιμετωπίση κανεὶς τὸ ὅτι, ἀφοῦ καταστραφῆ ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς σὲ καμμιά κοσμικὴ καταστροφή, ὁ Χριστιανισμὸς θὰ ξεκινήσῃ πάλι ἀπὸ καμμιά ἀπομεμακρυσμένη περιοχὴ τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας ὅπου θὰ τὸν ἔχουν προστατεύσει. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι παγκόσμιος καὶ τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας ἐδόθη σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς ἐξαιρέσι. Δὲν διακρίνει οὔτε φυλές, οὔτε τάξεις. Οἱ μεγάλοι Πάπαι τὸ γνωρίζουν καλά: ὅταν ἐργάζονται γιὰ νὰ διοργανώσουν ἱερατικὰς τάξεις ἰθαγενῶν, ὅταν χειροτονοῦν κίτρινους ἐπισκόπους ἢ μαύρους, ὅταν διορίζουν ἱεραποστόλους στὶς Ἰνδίες νὰ ζήσουν σὰν βραχμάνοι μὲ ἰνδικὰ ὀνόματα, γνωρίζουν καλά τί μέλλον ἐτοιμάζουν. Ἀπὸ τὸν VII ὡς τὸν IX αἰῶνα μ. Χ. τότε πού ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἦταν βουτηγμένη στὴν χειρότερη βαρβαροσύνη, ἓνας μικρὸς ἀπομεμακρυσμένος τόπος, ἡ Ἰρλανδία, ὅπου εἶχε διαφυλαχθῆ ὁ Χριστιανισμὸς, ἔστειλε τὰ παιδιά της νὰ ξανακερδίσουν τὴν Εὐρώπη. Ἦταν οἱ κέλτες ἱεραπόστολοι, οἱ ἅγιοι Colombau, οἱ ἅγιοι Gall, οἱ ἅγιοι Bouijace πού ἔσπειραν τὸν καινούργιο Χριστιανικὸ σπόρο. Πρέπει νὰ δεχθοῦμε σὰν εὐλόγο τὸ ὅτι σὲ μιὰ ἐρημωμένη καὶ εἰδωλολατρικὴ Δύσι θὰ εἶναι ἱεραπόστολοι ἀπὸ τὸν Καναδᾶ ἢ τὴν Rouanda πού θὰ ξαναφέρουν μιὰ μέρα τὸν Λόγο τῆς Ζωῆς.

Ἀσφαλῶς ἐδῶ πρόκειται γιὰ μιὰ ὑπόθεσι ὑπερβολικὴ καὶ ἐναντίον τῆς ὁποίας ἐπαναστατεῖ μιὰ ἐπιτακτικὴ Ἐλπίς. Ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ εἶναι μας, ἐμεῖς τὰ παιδιά τῆς Χριστιανικῆς Δύσεως, κληρονόμοι τῶν μαρτύρων, τῶν Σταυροφόρων, αὐτῶν πού ὠκοδόμησαν τὶς μητροπόλεις, βγάζομε μιὰ πεποιθήσι: ὅτι τὸ κάθε τί πού ἦταν τόσο ζωντανό, τόσο δημιουργικὸ στοὺς πατέρες μας, δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀποθῆ μάταιο. Ἀκόμη καὶ σ' αὐτοὺς πού ἡ Χριστιανικὴ πίστις δὲν εἶναι πιὰ παρά ρουτίνα καὶ ἓνα ἀσαφὲς ἐξάρτημα, κάτι ἐπαναστατεῖ στὴν ἰδέα ὅτι οἱ Ἀρχεὲς τοῦ Χριστοῦ θὰ μπορούσαν νὰ ἐκηδενισθοῦν.

Σὲ τί στηρίζεται αὐτὴ ἡ πεποίθησις; Πῶς ἐνεργεῖται ἡ ἀντίδρασις; Φυσικὰ γιὰ ἓναν πιστό, ξεκινᾷ πρῶτα ἀπὸ τὴν Πίστι του. Μᾶς τὸ εἶπε ὁ Κύριος ὅτι ὁ Κόσμος καὶ ὁ Χρόνος θὰ περάσουν, ἀλλὰ ὁ Λόγος Του δὲν θὰ περάσῃ. Πιστεύομε λοιπὸν ὅτι ἀκόμα κι' ὅταν τὸ ἐγκόσμιο σχῆμα πού ἐνεδύθη ὁ Χριστιανισμὸς καταρρακλήσῃ μέσα σ' ἓνα, δὲν ξέρει κανεὶς ποιό, ἡλιγγιώδες χάος, ἢ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, θεματοφύλαξ τοῦ Λόγου του, θὰ συνεχιζόταν. Τὸ πιστεύομε ἐμεῖς αὐτό, διότι πιστεύομε στὸ Χριστό, πιστεύομε ὅτι ἀληθινὰ εἶναι Θεός, Τίς Θεοῦ πού ἤρθε στὴ γῆ γιὰ νὰ φέρῃ μιὰ ἀπαραίτητη ὑπόσχεσι. Ἀλλὰ ἡ Πίστις εἶναι ἓνα μυστήριον. Αὐτὴ ἡ διαβεβαίωσις προσδιορίζεται ἀπὸ μιὰ πεποίθησι πού δὲν δανεῖζεται ἀπὸ τὴν λογικὴ τῆς ἱστορίας τὰ ἐπιχειρήματά της. Εἶναι στὸ βάθος τὸ στοίχημα τοῦ Pascal μετατοπισμένο στὸ ἱστορικὸ καὶ κοινωνιολογικὸ ἐπίπεδο. Οἱ ἀντίπαλοι μας μᾶς λέγουν ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ κόσμου ἀφαιρεῖ τὸν Θεό, ἀχρηστεύει τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐμεῖς ἀπαντᾶμε, ὅτι ἡ θεϊκὴ φλόγα, τοποθετημένη στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐπιζήσῃ, τίποτα δὲν θὰ ὑπερισχύσῃ τῆς μαρτυρίας πού ἔχει ὑπογραφῆ μὲ αἷμα τοῦ Θεοῦ, πού ἔγινε ἀνθρώπος. Πιστοὶ θὰ κρατήσωμε τὸ στοίχημα.

Ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα στοίχημα; Δὲν ὑπάρχουν ἐπιχειρήματα πού μπορεῖ νὰ επικαλεσθῆ κανεὶς ὑπὲρ τῆς θρησκείας; Ὑπάρχουν. Τὸ πρῶτο, συνίσταται, εἰς τὸ νὰ κἀνῃ ὁ ἀνθρώπος, κατὰ κάποιον τρόπο ἐκκλησίαν πρὸς τὸν ἀνθρώπο. Ἐχει ἀπολύτως διαπιστωθῆ ὅτι κάτι πού διαφοροποιεῖ τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ τὸ ζῶον εἶναι ἓνας ἀριθμὸς προτερημάτων, ὅσο καὶ ἡ διάνοια. Ἐνας ἀνθρώπος, μᾶς φαίνεται τόσο πιὸ ἀνθρώπος, ὅσο περισσότερο εἶναι κύριος τῶν παθῶν του, τῶν ἐνστίκτων του, περισσότερο γενναῖόδωρος, φαιδρός. Αὐτὸ δὲν τίθεται εἰς ἀμφιβολίαν ἀπὸ τοὺς μαρξιστάς, μεταξὺ τῶν καλλιτέρων τῶν ὁποίων, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἀρνηθοῦμε ὅτι ὑπάρχουν ἀνθρώποι μὲ ἀνώτερα ἠθικὰ χαρακτηρισματα. Πρὸς τὸ παρόν, τὸ εἶδαμε. Φαίνεται ὅτι ἀρνούμενος ὁ ἀνθρώπος τὸ θεῖο μήνυμα, φθάνει νὰ ἀρνήται τὸν ἴδιο τὸν

ἐαυτό του. Ἄλλὰ εἶναι δικαίως δυνατόν νὰ σκεφθῆ κανεὶς ὅτι παίρνοντας μαθήματα ἀπὸ αὐτὴν τὴν τραγικὴν πείρα, συνέρχεται. Ἐὰν ὁ ὕλιστικὸς νόμος τῆς ἐξελιξεως καὶ τῆς προόδου εἶναι ἔγκυρος, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη νόημα παρὰ ἐὰν τείνη νὰ ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπο πᾶνω ἀπὸ τὸ ζῶον, δηλαδὴ, ἐὰν οἱ ἀνώτερες ἀξίες ὑπερισχύσουν τῶν στοιχειωδῶν ντετερμινισμῶν τῶν ἐνστικτικῶν. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὁ ἄνθρωπος θὰ πλησιάσῃ στὸν Κανόνα καὶ τὸ ἀρχέτυπο τῶν ἀνωτέρων ἀξιών, τὸν Θεό. Γιὰ νὰ ποῦμε τὸ πᾶν μὲ δυὸ λόγια: ὅσο ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶναι πιστὸς στὸν πῖο βαθύ του προορισμό, θὰ πλησιάσῃ Αὐτὸν ποῦ εἶναι τὸ πλεόν ὠλοκληρωμένο πρότυπο: τὸν Χριστό, ποῦ εἶναι ἡ τελειοποίησις τοῦ ἐνσαρκωμένου Θεοῦ.

Εἶναι ἄλλωστε μόνο αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ἠθικοῦ τελικοῦ σκοποῦ, ποῦ μπορεῖ νὰ πλησιάσῃ τὸν ἄνθρωπο στὸ Θεό; Ἐπάρχει μέσα του κάτι ἄλλο. Ἐπάρχει ἡ ἀγωνία τῆς ζωῆς, ἀκόμη καὶ ἡ πείρα τῆς καταστάσεώς του. Ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀναπόφευκτη λήξιν τῆς προθεσμίας καὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀπείρου, ὑπάρχουν ἀσφαλῶς πνεύματα ποῦ δὲν αἰσθάνονται τίποτα, οὔτε ἀνησυχία, οὔτε περιέργεια, ἀλλὰ μιὰ καρτερικὴ ἀδιανοησία. Εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἡ πλειονότης; Εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελοῦν τὸν κανόνα; Φαίνεται ὅτι ἡ ἀγωνία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου εἶναι τόσο οὐσιωδῶς συνδεδεμένες μὲ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως, τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ μπορῆ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ πλευρό του αὐτὸ τὸ θλιβερὸ χαρακτηριστικόν, χωρὶς αὐτοστιγμει νὰ παύσῃ νὰ ζῆ. Ὁ ὑπαρξισμὸς ἰσχυρίζεται ὅτι λύνει τὸ αἰνigma διὰ τοῦ κενοῦ. Γιατί λοιπὸν συνεχῶς οἱ πρωταγωνισταὶ του ἐπανερχονται σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα καὶ τὸ ἐπικαλοῦνται; Ἐὰν ὁ Θεὸς καὶ ὁ θάνατος καὶ τὸ ὑπερέραν, δὲν ἦταν παρὰ κενόν, θ' ἄξιζε τὸν κόπο νὰ μιᾶ κανεὶς τόσο γι' αὐτά; Καὶ ὅταν οἱ μαρξισταὶ μᾶς διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ παρὰ φαντασμαγορίες πνευμάτων ποῦ παρήκμασαν καὶ παραστράτησαν, ψεύτικα προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξαφανίσῃ μιὰ τελεία ὀργάνωσις τῆς κοινωνίας, ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα

νὰ εἶναι σκεπτικὸς. Ὁ Essenine καὶ ὁ Maïakovsky καὶ οἱ δυὸ ποιητὰ ποῦ δοξάστηκαν ἀπὸ τὸ καθεστῶς, σκοτώθηκαν γιὰ λόγους καθαρὰ μεταφυσικοῦς. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ Pascal εἶναι ἓνας μάρτυς ἐξ ἴσου ἔγκυρος μὲ τὸν Marx ἢ τὸν Sartre: δὲν εἶναι εὐκόλο γιὰ τὴν ἀνήσυχη καρδιά τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀφίσῃ τὸ Θεό.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Ἐπὶ πλεόν, καὶ ἐδῶ εἶναι μιὰ ἄλλη αἰτία ποῦ δίνει ἐλπίδες, ἡ ἐξάλειψις τῆς ὑποθέσεως Θεὸς ἀπὸ τὴν νόσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι σήμερα πολὺ λιγώτερο σίγουρη παρὰ στὸν καιρὸ τῶν πατέρων μας. Ἀπὸ μιὰ λιγώτερο φωτισμένη ἐπιστήμη ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῆ μιὰ περισσότερο φωτισμένη. Τὸν περασμένο αἰῶνα ἐφαινετο παραδεκτὸν ὅτι ἡ ἐπιστήμη προοδεύοντας εἰς τὴν τάξιν τῆς Γνώσεως, ἔκανε ἀχρηστο τὸ Θεό. Σήμερα εἶναι τελείως διαφορετικά. Ἐπάρχει ἀσφαλῶς ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀνθρώπων τῆς ἐπιστήμης ποῦ διατηροῦν τὶς θέσεις τῶν προηγουμένων καὶ ὀρθώνουν τὴν ἐπιστήμη ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ ὑπάρχει ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς ἄλλων, ποῦ διαβεβαίωσιν μὲ ἐξ ἴσου κατὰλληλα ἐπιχειρήματα ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀγωγή δὲν ἐπιτρέπει νὰ συμπεράνωμε τὴν μὴ ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἡ ἐπιστήμη δυνατόν νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπαραιτήτως τὸν Θεό. Μιλῶντας τελευταίως σὲ μιὰ συντάκτρια τῆς ἐπιθεωρήσεως «Ecclesia» ὁ καθηγητὴς Richet, ὁ μεγάλος βιολόγος, ἔλεγε: «Πενήντα χρόνια βαθεῖᾶς μελέτης βιολογίας, βγάζοντας κάθε πρόληψιν, μὲ ὠδήγησαν μετὰ τὸς αἰσθητικὸς φημισμένους σοφοὺς ἢ μεγάλους φιλοσόφους σάν τὸν Bergson, τὸν Charles Nicolle, τὸν Lecomte du Noüy, τὸν Rouvières, γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρω παρὰ μόνο αὐτούς, μὲ ὠδήγησαν λέω, σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα: Ἡ Δημιουργία ἐγίνε ἐπάνω σὲ ἓνα σχέδιο προηγουμένου, ἀπὸ μιὰ Δύναμι καὶ μιὰ Διάνοια ποῦ ξεπερνᾷ κάθε τι ποῦ μποροῦσε νὰ συλλάβωμε». Καὶ ἀκόμη χωρὶς νὰ φθάσωμε ὡς ἐκεῖ, φυσικοὶ τῆς τάξεως τοῦ Louis de Broglie, τοῦ Louis Lepenice-Ringuet ἔχουν ἀπολύτως διαβεβαίωσει ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ νὰ λήθῃ κανεὶς

ὅτι ἡ σημερινὴ κατάστασις τῆς Ἐπιστήμης τὸν ἀπομακρύνει ἀφεύκτως ἀπὸ τὸν Θεό. Τὸ μεγάλο ἐπιχειρήματα τῶν ἀθένων τοῦ XX αἰῶνος κατερρίφθη ἀπὸ ἀνθρώπους μιᾶς ἀρ-
μοδιότητος τοῦλάχιστον ἴσως τῆς αὐτῆς, ἐκείνων πὸν τὸ ὑποστηρίζουν. Ὁ ἀγὼν λοιπὸν εἶναι μακρὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἔχη ἀπα-
τηθῇ.

Σὲ ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο ἐπίσης ἡ ἐπιστη-
μονικὴ γνῶσις δυνατὸν νὰ καταφύγῃ σὲ ἓ-
να συμπέρασμα παρόμοιο: Τῆς ἱστορίας
καὶ τῆς κοινωνιολογίας. Μᾶς ἐπανέλαβαν
πολύ, ἐδῶ καὶ ἑκατὸ χρόνια, ὅτι ἡ γενικὴ
ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος τείνει πρὸς μιὰ
μοιραία ἐξάλειψι τῶν θρησκευτικῶν παρα-
γόντων, ὅτι ἡ ἀναπόφευκτὴ πρόοδος θὰ ὀ-
δηγοῦσε σὲ μιὰ κοινωνία ὅπου οἱ παλῆς
πεποιθήσεις—λένε οἱ προλήψεις—βρίσκον-
ται ἐκμηδενισμέναι. Αὐτὴ ἡ πορεία τῆς ἀν-
θρωπότητος πρὸς μιὰ κατεβύθισι, πρὸς ἓ-
να μόνο σκοπὸν, εἶναι τόσο σίγουρη, ὅσο τὴν
πιστεύουν; Ἐπιχειρήματα βάρους εἶναι δυ-
νατὸν νὰ ἀντιταχθῶν σὲ τέτοιαι διαβεβαι-
ώσεις.

Εἶναι πολλοὶ οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ φιλόσο-
φοι τῆς ἱστορίας πὸν σκέπτονται, ὅτι μα-
κρὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἀναπτύσσεται σὲ μιὰ εὐ-
θεῖα γραμμὴ καὶ εἰς τὸ ἴδιο ἐπίπεδο, ἡ ἀν-
θρώπινη κοινωνία ἀκολουθεῖ μιὰ καμπύ-
λη πὸν περνᾷ ἀπὸ διαδοχικοῦ κύκλους.
Αὐτὴ ἦταν ἡ περιφημὴ θεωρία τοῦ Oswald
Spengler, τοῦ συγγραφέως τῆς «Καταπτώ-
σεως τῆς Δύσεως», ὅπου ἰσχυρίζεται ὅτι
ἀποδεικνύει ὅτι κανένα σχῆμα κοινωνίας
δὲν ξεπερνᾷ μιὰ χιλιετία καὶ ὅτι κατὰ
τὴν διάρκειά αὐτοῦ τοῦ χρονικοῦ διαστήμα-
τος, σὰν ἓνας ζῶν ὄργανισμός, περνᾷ δια-
δοχικὰ ἀπὸ τὴν νεότητά, τὴν ὀριμότητα καὶ
τὸ γῆρας. Σὲ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτῆς τῆς περιό-
δου ἀντιστοιχεῖ μιὰ πνευματικὴ στάσις:
πίστις ἀφθονία εἰς τὴν ἀρχή, ἰσορροπία με-
ταξὺ πίστεως καὶ λογικῆς εἰς τὰ ὄριμα χρό-
νια, κατὰπτωσις τῶν θρησκευτικῶν ἀξιών
πρὸς τὸ τέλος. Ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ τὸ πᾶν
ξαναρχίζει καὶ τὴν γηρασμένην ἄθειν κοινω-
νία, διαδέχεται ἓνας νέος πολιτισμὸς πίστε-
ως. Ἀκόμη πὸν τελευταία, ἓνας ἀπὸ τοὺς
καινούργιους, περιωχθεῖ κοινωνιολόγους,
στὴν Ἀμερικὴ, ὁ Sorokin, ἐξέθεσε εἰς τὸ
βιβλίον «Ἡ κρίσις τοῦ καιροῦ μᾶς» μιὰ θε-

ωρία λίγο διαφορετικὴ. Γι' αὐτὸν ἡ ἐξέ-
λιξις τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως ἐκτυλίσσε-
ται σὲ τρεῖς χρόνους καὶ ἐπαναλαμβάνεται
σχετικὰ μὲ τρεῖς καταστάσεις πὸν ὀνομάζει:
Ἐπιστήμη, Φιλοσοφία, καὶ Θρησκεία. Ἐμ-
ψυχωμένοι ἀπὸ καθαρὰ ἐπιστημονικὰ ἀπα-
σχολήσεις καὶ μὲ καμμία ἔννοια ἀπολογητι-
κῆς, κανενὸς εἶδους, ὁ Sorokin συμπεραί-
νει ὅτι παριστάμεθα εἰς τὸ τέλος τῶν ὕλι-
στικῶν χρόνων καὶ πλησιάζομε ἓνα θρη-
σκευτικὸ χρονικὸ διάστημα. Καὶ εἶναι γνω-
στὸ ὅτι ὁ μεγάλος Ἄγγλος ἱστορικὸς Toyn-
bee, τοῦ ὁποῦ οἱ μέθοδοι σκέψεως εἶναι
ἀρκετὰ ἀνάλογοι, ἐνῶ πιστεύει σὲ μιὰ μοι-
ραία κατάρρευσι τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ πο-
λιτισμοῦ τῆς, συμπεραίνει μιὰ ἀναζωογόνη-
σι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Σ' αὐτὸ τὸ πεδίο ἀ-
κόμη ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐπιτρέπει μὲ κανένα
τρόπο νὰ συμπεράνωμε ὅτι ἡ θρησκεία ἀ-
νήκει εἰς τὸ παρελθόν, ὅτι δὲν ὑπάρχει μέλ-
λον γιὰ τὸ Θεό.

Συνοπτικὰ, μᾶς φαίνεται δυνατὸν νὰ
ποῦμε ὅτι ἡ δίκη τοῦ ἀθεϊσμοῦ δὲν εἶναι δι-
όλου μοιραία. Καὶ νὰ τὸ ποῦμε ὄχι μόνον ἀν-
εἰμαστε πιστοί, διότι ξέρομε ὅτι «ὁ Λόγος
τοῦ Θεοῦ δὲν περνᾷ» ἀλλὰ ἐπίσης ἀνεξαρ-
τήτως κάθε πίστεως, διότι τὰ ἐπιχειρήμα-
τα τὰ ψυχολογικά, τὰ ἐπιστημονικά καὶ τὰ
ἱστορικά μᾶς τὸ ἐπιτρέπουν. Ὁχι. Ὁ ἀγὼν
κατὰ τοῦ Θεοῦ δὲν κερδήθηκε ἀκόμη.

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναχρωματίσωμε τὴν
ἀρκετὰ μαύρη εἰκόνα πὸν δώσαμε στὴν ἀρ-
χὴ αὐτῆς τῆς μελέτης. Ἀπὸ πολλὰ σημεῖα,
μπορεῖ νὰ διερωτηθῇ κανεὶς ἀν ἡ ἐποχὴ
μας δὲν ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς πὸν ἔδω-
σε ὁ Nietzsche καὶ οἱ ἄλλοι προφήται τῆς
καταστροφῆς, ἐὰν δὲν εἶναι πραγματικὰ ἡ
ἐποχὴ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ μιὰ
πὸ ἀκριβῆς ματιὰ, διορθώνει αὐτὸν τὸν
πεσσιμισμὸν. Ἐάν, γιὰ νὰ πάρωμε μόνον τὸ
παράδειγμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Δύσεως, δια-
πιστώνωμε γύρω μας τρομακτικὴν πρόοδο
ἀθεϊσμοῦ, ἄλλοτε δογματικοῦ καὶ ἄλλοτε
πρακτικοῦ, εἶναι ἐπίσης δίκαιο νὰ παρατη-
ρήσωμε καὶ συμπτώματα διαφορετικά.

Δυνατὸν νὰ ἀναφερθῶν διαφόρων τύ-
πων συμπτώματα. Εἶναι ἀναμφισβήτητον
ὅτι οἱ Χριστιανοί, καὶ εἰδικῶς οἱ καθολικοί,

κρατοῦν εἰς τὴν κοινωνία μας μιὰ θέσι πού θὰ ἐξέπληττε τοὺς πατέρας μας. Χάρις εἰς τὴν «Καθολικὴ Δραῖσι» ὑπάρχουν παντοῦ, σὲ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ παίζουν ἕνα ρόλο συχνὰ ἀποφασιστικό. Σὲ ἕνα ἄλλο ἐπίπεδο, αὐτὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, εἶναι ἐπίσης φανερό ὅτι δὲν ὑπῆρξε σχεδὸν ποτὲ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Μεσαιῶνος, ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστιανισμὸς νὰ ἦταν μιὰ πηγὴ ἐμπνεύσεως τόσο ζωντανή, γιὰ ὅλους ὅσοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἡθικὴ ζωὴ, τὴν κοινωνικὴ, τὴ φιλολογικὴ ἢ τὴν ζωὴ τῆς τέχνης.

Ἐὰν ἐξετάσωμε βαθύτερα τὰ πράγματα, ψάχνοντας νὰ εἰσχωρήσωμε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς πίστεως, ἐπιβάλλονται διαπιστώσεις πού ἀκολουθοῦν τὴν ἴδια διεύθυνσι. Ὑπάρχουν πιθανὸν λιγώτεροι Χριστιανοί, παρὰ πρὶν 100 χρόνια, ἀλλὰ εἶναι σίγουρο ὅτι ἡ ποιότης τῆς πίστεως ἔκανε ἀξιόλογο πρόοδο. Εἶναι μέρα μὲ τὴ μέρα περισσότεροι οἱ σημερινοὶ πιστοὶ πού δὲν ἱκανοποιοῦνται μὲ τὰ τυπικὰ καὶ μὲ συμβιβασμούς, πού θέλουν νὰ φθάσουν ὡς τὴ ζωντανὴ πηγὴ τῆς πίστεώς τους, πού θέλουν νὰ καταλάβουν βαθειὰ τὸ γιατί καὶ τὸ πῶς. Ἀκόμη καὶ εἰς τὸ ἐπίπεδο τῆς πρακτικῆς τῆς θρησκείας, εἶναι ἀπολύτως σίγουρο ὅτι ὑπολογίζονται περισσότερες μεταλήψεις εἰς τὴν Γαλλία τοῦ 1952 παρὰ τὸ 1252 ἀκόμη καὶ ὅταν εἶχε Βασιλεῖα τὸν Ἅγ. Λουδοβίκο, ὃχι μόνον σχετικὰ μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων ἀλλὰ καὶ κατ' ἀπόλυτον τιμῇ. Ὁ κλῆρος, εἰδικῶς εἰς τὴν Γαλλία, πού ὑπολογίζεται ἀδίκως γιὰ «ἀποχριστιανισμένη», ἔχει ἀσφαλῶς μιὰ ἀξία ἀσύγκριτη μὲ αὐτὴ πού εἶχε, ὄχι τὸν καιρὸ τοῦ Λουδοβίκου ΧΙΓ, ἀλλὰ καὶ πρὶν 100 χρόνια. Ἐὰν ἀναμφισβητήτως ἔγινε ἐλάττωσις τῆς μάζας τῶν πιστῶν, δὲν εἶναι σίγουρο ὅτι ἡ καλλιτέρευσις τῶν στοιχείων πού τὴν ἀπαρτίζουν δὲν ἀντισταθμίζει καὶ πῶς πέρα, αὐτὸ πού παρουσιάζεται ἐμπρός της σὰν μιὰ καταστρεπτικὴ ὀπισθοχώρησι. Σὲ ὅλες τῆς ἀνθρώπινες κοινωνίες, ἡ ποιότης εἶναι ἐξ ἴσου σπουδαία καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν ποσότητα. Εἰς τὸ μέλλον ἡ ἐκκλησία τοῦ μέσου τοῦ XX αἰῶνος θὰ ἐμφανίζεται ἴσως εἰς τοὺς ἱστορικοὺς τοῦ μέλλοντος σὰν μιὰ ἐκκλησία ἀναγεννήσεως γιὰ τὴν θὰ εἶναι μιὰ

ἐκκλησία ποιότητος.

ΤΟ ΑΛΑΤΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἐδῶ εἶναι γεγονότα σπουδαίας σημασίας καὶ πού δικαίως μποροῦν νὰ στερεώσουν μιὰ ἐλπίδα. Διότι ὁ ρόλος τῶν Χριστιανῶν ἦταν πάντοτε νὰ εἶναι «τὸ ἀλάτι τῆς γῆς» ἢ ἀκόμη ἢ μαγιά στὸ ζυμάρι, δηλαδὴ ἕνας ρόλος ποιότητος, παρὰ ποσότητος. Ἐὰν οἱ Χριστιανοὶ ἀναλάβουν ἀληθινὰ τὸ ἔργο πού τοὺς ἀνετέθη ἀπὸ τὸν Κύριόν τους, δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἐργασθοῦν ἀποτελεσματικὰ καὶ νὰ σώσουν αὐτὸ πού τούτη τὴν ὥρα μοιάζει ν' ἀπειλῆται;

Διότι πρέπει νὰ τὸ καταλάβουν ἔαν ὁ Χριστιανισμὸς γνώρισε μιὰ τόσο τρομερὴ ὀπισθοδρόμησι, τὸ λάθος εἶναι πρῶτα τῶν Χριστιανῶν. Πολὺ συχνὰ καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ ὑπῆρξαν ὁ ἄπιστος οἰκονόμος πού κατασπατάλησε τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κυρίου του. Ἀπὸ τὸ Δόγμα τὸ πῶς πλούσιο, τὸ πῶς ἀνθρώπινο, τὸ πῶς ἀδελφικό, ἔκανε ἕνα σύστημα κονφορμιζμοῦ καὶ ρουτίνας, ὅταν δὲν ἦταν ἕνα σύστημα κοινωνικοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ συμφερόντων. Λοιπόν, παρὰ τὴν φωνὴ τῶν Ἱεραρχῶν πού ὑψῶνετο γιὰ νὰ διαμαρτυρηθῆ ἔναντιόν τῶν φανερῶν ἀδικιῶν, γιὰ νὰ δώσουν ἐπίσημες εἰδοποιήσεις, πόσοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πού ἔλεγοντο Χριστιανοί, συνέχισαν νὰ ζοῦν σὰν οἱ λόγοι αὐτοὶ νὰ μὴν ἀπηυθύνοντο σ' ἐκείνους, σὰν νὰ κατεδίκαζαν τὸν κόσμον ὅλο, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτούς. Δυνατὸν νὰ κάνωμε καὶ τὴν παρακάτω παρατήρησι. Ὅταν ἐβγήκε ἡ θυμασία ἐγκύκλιος τοῦ Πάπα Πίου XI Quadragesimo Anno, ἀληθινὸς χάρις μιᾶς ὀργανώσεως τῆς Χριστιανικῆς κοινωνίας τοῦ καιροῦ μας, οὔτε μιὰ ἐφημερίδα τῶν Παρισίων, ἐκτὸς τοῦ «Σταυροῦ», δὲν τῆς ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὴν πρώτη τῆς σελίδα... Τέτοια γεγονότα εἶναι ἐμφαντικά.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἔαν ὁ νέος κόσμος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ Χριστιανισμό, εἶναι σὲ μεγάλο βαθμὸ γιὰ τὸ οἱ Χριστιανοὶ ἐδείχθησαν ἄνιστοι στὸν προορισμὸ τους. Εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ διακηρύξῃ τὸν ἑαυτὸ σου ἐχθρὸ τοῦ ἄθεου κομμουνισμοῦ, εἶναι λιγώτερο εὐκόλο ὅμως νὰ καταλάβῃς γιὰ τὴν θεωρίαν ἢ ἀσεβῆς κατάφερε νὰ κερδίσῃ τις

μαῖζες καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀποστασία πὺν γνωρίζομε. Ὁ Πάπας Πῖος ὁ ΧΙ πὺν δὲν μασσοῦσε τὰ λόγια του, τόλμησε νὰ πῆ δπι: «τὸ μεγάλο σκάνδαλο τοῦ ΧΧ αἰῶνα εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχασε τὴν ἐργατικὴ τάξι». «Ἐὰν δὲ τὸ ἄλλας μωρανθῇ ἐν τίνι ἁλισθησεται»; Εἶχε ἦδη ρωτήσῃ ὁ Χριστός.

Αὐτὸν τὸν ρόλο τοῦ ἐμψυχωτοῦ, τοῦ «ἀλατος» καὶ τῆς «μαγιάς» εἰς τὸ ζυμᾶρι, πῶς τὸν ἀντιλαμβάνονται οἱ Χριστιανοί; Νομίζω μὲ δύο τρόπους, ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ διπλὴ προσπάθεια. Ἡ πρώτη εἶναι νὰ σκεφθῇ κανεὶς τὸν καιρὸ μας. Γιὰ ὅποιονδήποτε, ὅσο λίγο κι' ἂν εἶναι μέσα στὰ γεγονότα πὺν ζοῦμε, εἶναι φανερό ὅτι οἱ πόλεμοι, οἱ ἐπαναστάσεις, οἱ δονήσεις πὺν συγκλονίζουν τὸν πλανήτη, εἶναι ἐνδείξεις μιᾶς πολὺ γενικωτέρας κρίσεως. Γιὰ νὰ θυμηθοῦμε ἔσαν πολὺ γνωστὸ στίχο: «Ὁ κόσμος θ' ἀλλάξῃ βάσεις». Ἦδη ἄρχισε ν' ἀλλάξῃ. Ἡ ἐπανάστασις τῆς μηχανῆς δονεὶ τὰ παλιὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας πὺν δὲν εἶχε διόλου ἀλλάξει ἐδῶ καὶ 2 χιλιετηρίδες. Οἱ παλιῆς ιδέες περὶ ἐργασίας, πλοῦτου, κέρδους, ἀνέσεως, παραγωγῆς θὰ εἶναι σὲ λίγο τελειῶς γιὰ ἀναθεώρησι. Εἶναι δυστυχῶς τελειῶς φανερό ὅτι αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀλλαγὴ συνεπάγεται ἕνα διπλὸ κίνδυνο. Ἀκόμη καὶ αὐτὴ τῇ στιγμῇ, κατὰ τὴ φάσι τῆς προσαρμογῆς, ἐπάγεται σειρὰ οἰκονομικῶν κρίσεων, πολέμων, ἐπαναστάσεων πὺν τοποθετοῦν τὸν ἄνθρωπο εἰς αὐτοὺς τοὺς κινδύνους τοῦ ἐκμηδενισμοῦ γιὰ τοὺς ὁποίους μιλῆσαμε πρὶν λίγο. Καὶ ἐξ ἄλλου κινδυνεύει νὰ καταλήξῃ σὲ καθεστῶς φωλεᾶς μωρηκιῶν, σὲ κοινωνίες δούλων μηχανοποιημένων, τίς ὁποῖες μαζὶ μὲ τὸν Huxley θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναλογισθῶμε μὲ φρίκη. Καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους μας διερωτῶνται ἐὰν καθὼς βρισκόμαστε μέσα στὸ δίλημμα τῆς δολοφονικῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ δεσποτικοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψομε τὴν τεχνικὴ πρόοδο πίσω, νὰ καταδικάσωμε τὴν μηχανή.

ΝΑ ΝΟΙΩΣΩΜΕ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ἐνας Χριστιανὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δεχθῇ αὐτὸ πὺν, (πρέπει νὰ λεχθῇ) θὰ ἀποτελοῦσε μιὰ φρικτὴ ὀπισθοχώρησι, μιὰ παραίτησι τῆς νοήσεως. Ἀντιθέτως μὲ αὐ-

τὸ πὺν λένε καμμιὰ φορὰ οἱ ἀντίπαλοι, ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ὑπὲρ τῆς προόδου. Εὐφραίνεται ὅταν μιὰ νέα τεχνικὴ ἀνακάλυψις ἐλαττώνει τὸν κόπον τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι τὸ μόνο σύστημα σκέψεως πὺν λύνει αὐτὸ πὺν φαίνεται τὸ τραγικώτερο δίλημμα. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ἀνακοινώνει ὅτι ἡ πρόοδος ἐπιτελεῖται μέσα σὲ μιὰ προοπτικὴ πλήρους δικαιοσύνης καὶ ἀγάτης ἀδελφικῆς καὶ ὄχι κέρδους τῶν ἐγωϊστικῶν συμφερόντων. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ θυμίζει στὸν ἄνθρωπο ὅτι αὐτὴ ἡ πρόοδος δὲν εἶναι τὸ πᾶν, δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του, δηλ. σώζει εἰς τὸν ἄνθρωπο τὸ μέρος τῆς αἰωνιότητος. Ἡ ἐπανάστασις τῆς μηχανῆς, ὀλοκληρωμένη ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ἀντίληψι τοῦ κόσμου θὰ ἔτεινε νὰ ἀνή τὴν κοινωνία δικαία καὶ ἀνθρωπιστικὴ, ἀλλὰ δὲν ἦταν δυνατόν νὰ καταλήξῃ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπο ἔντομο ἢ ρομπότ, διότι ἡ πίστις θὰ διεφύλασσε τὴν θεϊκὴ φλόγα, θὰ διατηροῦσε ζωντανὴ τὴν πιὸ βαθειὰ πίστι του.

Σκεφθῆτε τὸν κόσμο, σκεφθῆτε τον σύμφωνα μὲ τίς ἀρχές τοῦ Εὐαγγελίου, ἔτσι ὥστε ἡ ἐπανάστασις τῆς τεχνικῆς, ὅλη αὐτὴ ἡ τρομερὴ ζύμωσις τῶν γεγονότων τῶν ὁποίων εἴμαστε μάρτυρες, νὰ τεῖνῃ τελικῶς σὲ ἕνα καθεστῶς πιὸ δίκαιο, πιὸ ἀνθρώπινο, πιὸ χριστιανικὸ. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπιτακτικὸ καθῆκον πὺν ἐπιβάλλεται εἰς τὴν χριστιανικὴ λογικὴ.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους πὺν ἔχει σαρφῶς σκεφθῇ τὴν ἐξέλιξι τῆς κοινωνίας μας ὁ γιατρὸς Alexis Carrel, μοῦ εἶπε μιὰ μέρα: «Τὸ δρᾶμα τοῦ καιροῦ μας εἶναι ὅτι τὸ «Κεφάλαιο» γράφτηκε ἀπὸ τὸν Karl Marx καὶ ὄχι ἀπὸ ἕνα Χριστιανό». Καὶ ὅπως τὸ ἐπανελάμβανα εἰς τὸν Rme P. Gillet, τότε ἀρχηγὸ τῶν Δομινικανῶν, προσέθεσε: «Εἶναι ἀλήθεια, μᾶς λείπει ὁ Ἅγιος Θωμᾶς μας. Ἐὰν ζοῦσε μεταξὺ μας θὰ ἤξερε νὰ ὀλοκληρώσῃ εἰς ὄφελός του τὴν ἐπανάστασι τῆς μηχανῆς...».

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Νὰ νοιώσωμε τὴν ἐποχὴ μας, νὰ τὴν σκεφθοῦμε χριστιανικὰ εἶναι ἀπαραίτητο. Εἶναι ὅμως ἀρετό; Ὅταν λέμε ὅτι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι τὸ «ἄλλας τῆς γῆς» ἢ «ἡ ζύμη

τοῦ φεράματος», ἐνστικτωδῶς σκεπτόμεθα κάτι ἄλλο. Σ' αὐτὸ τὸ «κάτι ἄλλο» ἔδωσε τὸν ὄρισμό, πολὺ καλά, σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ ἀστεῖα του (ποῦ κρατοῦσε τὸ μυστικό) ἕνας πολιτικός πού δὲν ἦταν καθολικός ὁ G. Clemenceau. «Ἡ ἐπανάσταση θὰ γινόταν τὴν ἡμέρα πού ὄλοι οἱ Χριστιανοὶ θὰ ζοῦσαν τὸν χριστιανισμό τους». Στὴν πραγματικότητα αὐτὸ... τὸ ἀστεῖο λέει τὸ πᾶν: προτείνει στοὺς χριστιανούς τὸ σωστὸ δρόμο τῆς διαγωγῆς των. Δὲν εἶναι, φυσικά, μὲ τις θρησκώληπτες ρουτίνες καὶ τις κονφορμιστικὰς εὐλογίαις, πού θὰ ξαναδώσωμε στὸν Χριστὸ τις μᾶζες πού σήμερα ἔγιναν εἰδωλολάτρες. Φυσικά ὄντας χλιαροὶ δὲν θὰ μπορέσωμε οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὰ γεγονότα τῶν ὁποίων ἀναφέραμε, λίγο πρῶν, τὴν καταστροφικὴ ἀφθονία. Θὰ χρειασθῆ κάτι ἄλλο, ἐκτός ἀπὸ χριστιανούς τῆς Κυριακῆς: οὔτε λίγο οὔτε πολὺ θὰ χρειαστοῦν ἄγιοι.

Ὅταν μιλάμε γιὰ χριστιανὸ εἶναι δυνατόν νὰ τὸν ὀρίσωμε μὲ δύο τρόπους: μὲ τὴν ἐξάρτησι καὶ τὴ μαρτυρία. Μπορεῖ κανεὶς νὰ νοιώθῃ τὸν ἑαυτὸ του Χριστιανό, διότι ἀνῆκει σὲ μιὰ ἀνθρώπινη κοινωνία, πού ὀνομάζεται Ἐκκλησία καὶ πού, ὑπερφυσικὴ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸ της, δὲν εἶναι λιγώτερο ἐνσαρκωμένη μεταξὺ μας ἢ ἀκόμη μπορεῖ ν' ἀποδειχθῆ κανεὶς χριστιανὸς ἀπὸ τὴν ζωὴ πού κάνει, ἀπὸ τὴ διαγωγή του. Δὲν εἶναι κανεὶς σκληρὸς ὅταν ἀναγνωρίσῃ ὅτι οἱ δύο ὀρισμοὶ πάντα δὲν συμπύπτουν.... Ἀσφαλῶς ἡ πίστις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἀπαραίτητος, ἀναγκαῖα, εἶναι ἡ μόνη ἐγγύησις πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος ὅτι βρισκεται στὸ σωστὸ δρόμο, καὶ ὁ ἱστορικὸς τῆς Ἐκκλησίας ἠμπορεῖ νὰ σᾶς πῆ ὅτι ὅσο περισσότερο μελετᾷ, τόσο θαυμάζει, πού σημειώνει τόσο φανερὰ μέσα στὶς μεταπτώσεις τῆς ἱστορίας τὴν ἀπόδειξι, κατὰ κάποιον τρόπο, ἀπτῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, ἐκδηλωμένης εἰς τὴν «πνευματικὴν νύμφην». Ἄλλὰ δὲν εἶναι λιγώτερο σίγουρο, ὅτι βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου μόνον τὸ γεγονὸς τῆς ἐξαρτήσεως δὲν ἀρκεῖ καὶ ὅπου πρέπει νὰ δώσῃ κανεὶς μαζὶ καὶ τὴν μαρτυρία του. Δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι κανεὶς χριστιανός, πρέπει καὶ νὰ ζῆ σὰν χριστιανός.

Ὅσο δραματικὴ κι' ἂν εἶναι ἡ ἐποχὴ μας, εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι χειρότερη ἐκείνη ὅπου θὰ βρεθοῦν οἱ διάδοχοί μας στὴ γῆ, καὶ θυμίζει ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς αὐτὴ τὴν ἀρχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτοὺς τοὺς τρεῖς θαυμάσιους καὶ τραγικούς αἰῶνες, ὅπου μέσα στὸ αἷμα, ἔγινε εἰς τὴν ἱστορία αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς τόσο κεφαλαϊώδους σημασίας, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Σταυροῦ.

Σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ χριστιανοὶ νίκησαν τὸν κόσμον καὶ ἐπέβαλαν εἰς τὴν κοινωνία τὴν πίστι τους. Τὸ ἔκαμαν μόνον καὶ μόνο μένοντες ἐντελῶς πιστοὶ στὶς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου τους, ὄντας ταπεινοὶ καὶ ἀδελφωμένοι, δεχόμενοι προκαταβολικῶς τὴν θυσία καὶ δίνοντας μιὰ πλήρη μαρτυρία. (Μάρτυς ἔχει δύο σημασίες. Σημαίνει: 1) *temoin* 2) *martyr*).

Αὐτὸς ὁ καιρὸς ξανάρθε; Θὰ ξανάρθῃ αὐριο; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸ πῆ; Ἐνα γεγονὸς ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητο: ἐὰν αὐριο ἢ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ δοκιμασίες τόσο τρομερές—ἢ ἀκόμη χειρότερες—ὅσο καὶ τοὺς πρώτους καιρούς, δὲν θὰ εἶχε λιγώτερους μάρτυρες. Εἶναι αὐτὸ ἕνα σύμπτωμα πού μᾶς ἐγγυᾶται ὅσο τὸ δυνατόν καλλίτερα ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἀκόμη ἕνα μέλλον, ὅτι δὲν εἶναι ἀποκλεισμένη καὶ χωρὶς ζωτικότητα. Θὰ ἀρκοῦσε ἐδῶ νὰ ἐπικαλεσθοῦμε τὴ θυσία τοῦ τάδε Οὐγγρου καρδινάλιου καὶ τὸν ἠρωισμό τῶν ἱεραποστόλων τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰνδοκίνας, πού καὶ αὐτὴ τὴ στιγμή ἀκόμη, μὲ συνεχῆ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους, συντηροῦν τὸν ὄλογο τοῦ Θεοῦ. *Sanguinis Martyrum, Semen christianorum*, ἔλεγε ὁ Tertullien. Σήμερα ὅμως, ὅπως καὶ χτές, τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων εἶναι μιὰ σπορά: νὰ εἴμαστε σίγουροι ὁ σπόρος θὰ πετάξῃ μιὰ μέρα, ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ πιὸ τρομερὰ ὀργώματα.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ

Καὶ χωρὶς ὅμως νὰ φθάσωμε στὰ ὄρια ὅπου ἡ χριστιανικὴ μαρτυρία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπογραφῆ παρὰ μόνον μὲ τὸ αἷμα, πρέπει ἀκόμη νὰ ἐπικαλεσθοῦμε σὰν σημεῖο ἐλπίδος αὐτὴν τὴν τεράστια προσπάθεια πού ἐπιτελέσθηκε σὲ τόσες χριστιανικὰς χώρες γιὰ νὰ ἀνανεώσῃ καὶ αὐτὰ τὰ

σχήματα τῆς «ἀποστολῆς», νὰ φέρῃ κοντή-τερα τὴν Ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνία του, σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν γνωρίζουν κακῶς ἢ τὴν ἀγνοοῦν. Στὴ Γαλλία γνωρίζομε τί χρωστᾶει ὁ Χριστιανισμὸς σ' αὐτοὺς τοὺς καινούργιους μαθητάς, ποὺ ἐπιχειροῦν μέσα σὲ τεράστιες δυσκολίες νὰ ξαναβροῦν τὴν ἔννοια τῶν πρωτογόνων μεθόδων, αὐτῶν ποὺ ἔφεραν τὸ Εὐαγγέλιο καὶ συγχρόνως νὰ ἐργάζονται γιὰ νὰ ρίξουν τὰ ἐμπόδια ποὺ ὕψωσε στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, ἢ πολὺ μακριὰ συνήθεια στὴν ἀδικία. Οἱ Petits frères du Père de Foucauld, οἱ Fils de la Charité, οἱ Prêtres de la Mission de France, οἱ Frères Missionnaires des Campagnes, οἱ Prêtres ouvriers. Εἶναι ἀσφαλῶς αὐτοὶ οἱ προφυλακὲς τῶν κατακτήσεων τοῦ μέλλοντος, τοῦ Σταυροῦ. Κι' αὐτοὶ εἶναι μάρτυρες.

Στὶς 7 Ἀπριλίου 1951 ἔγινε ἓνα φρικτὸ δυστύχημα στὸ λιμάνι τοῦ Bordeaux. Λιμενεργάτες ξεφόρτωναν ἓνα φορτίο ξύλα. Ξαφνικὰ τὸ φορτίο, ἄσχημα στιβαγμένο, κρημνίσθηκε, καὶ τὸ βάρος του, περισσότερο ἀπὸ ἓνα τόννο, συνέτριψε ἓναν ἄνθρωπο. Ἐλευθέρωσαν ἓνα πτώμα, ποὺ ἐσπάρασσε. Αὐτὸς ὁ λιμενεργάτης ἦταν ἓνας νέος ἱερεὺς. Λεγόταν Michel Favreau. Μόλις βγήκε ἀπὸ τὸ σεμινάριο ζήτησε νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν Mission ouvrière καὶ διάλεξε τὸ πολὺ σκληρὸ ἐπάγγελμα τοῦ λιμενεργάτου. Μεταξὺ τῶν συναδέλφων του ἢ ἀκτινοβολοῦσα καλωσύνη του ἦταν ἑξακουστή. «Ὅταν ὑπάρχη γέρος ἢ ἄρρωστος γιὰ ἀντικατάστασι εἶσαι πάντα ἐθελοντής»,

τοῦ ἔλεγε ἓνας φίλος του. Στὶς 7 Ἀπριλίου ἀκριβῶς δὲν εἶχε ἐργασία, ἀλλὰ εἶχε ἔρθει, ἐθελοντικῶς, ν' ἀντικαταστήσῃ ἓναν δυστυχημένο ἄρρωστο Ἴσπανὸ λιμενεργάτη ποὺ εἶχε οἰκογένεια. Ὁ θάνατός του μὲ τέτοιες συνθῆκες δὲν παίρνει ἓνα προνοιακὸ χαρακτήρα; Ὅταν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Bordeaux χοροστάτησε εἰς τὴν μητρόπολι κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς κηδείας τοῦ ἀββᾶ Favreau, ὅλοι οἱ λιμενεργάτες σταμάτησαν τὴ δουλειά τους καὶ ἦρθαν νὰ περιβάλλουν τὴν σωρὸ του. Ὑπάρχουν πάνω κάτω 90% κομμουνιστὰι μεταξὺ τους, ἀλλὰ ἡ θυσία τοῦ χριστιανοῦ φίλου τους, τοὺς εἶχε μιλήσει στὴν καρδιά.

Ὅταν σκεπτόμαστε ἀνθρώπους σὰν κι' αὐτόν, μποροῦμε ν' ἀπαντήσωμε στὴν ἐρώτησι ποὺ θέσαμε πρὸ πάνω: Ὑπάρχει ἀκόμη μέλλον γιὰ τὸν Χριστό; Ὅσο ὑπάρχουν γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετοῦν τέτοιοι μάρτυρες, τὸ μήνυμα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μάταιο. Ἔτσι, μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, τὸν γεμᾶτο ἀγωνία, ὅπου συχνὰ διερωτώμεθα ἐὰν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ζῆ κανεὶς, οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ ἐλπίζουν. Εἶναι ἐκεῖνοι (ἀλλ' αὐτὸς μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ καθένας μας) ποὺ πρέπει νὰ δώσουν τὴν ἀπάντησι. Διότι, τελικῶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς, καὶ ἐμᾶς μόνο, ὥστε τὰ σκότη ποὺ μᾶς περιτριγυρίζουν νὰ γेमίσουν ἀπὸ μία ὑπόσχεσι φωτὸς καὶ ἀπὸ τὴν ἀναμονὴ τῆς Ἀναστάσεως, νὰ γίνουν τὰ Σκότη τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Daniel—Rops

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Τὸ Κυπριακὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἓνα ζήτημα πὸν ἐνδιαφέρει μονάχα τοὺς Κυπρίους. Εἶναι ἓνα ζήτημα πανελλήνιο, ἀκόμα ἓνα ζήτημα παγκόσμιον, γιατί ἓνα πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ζήτημα σὰν αὐτὸ ἐνδιαφέρει, πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ, ὅλους τοὺς φωτισμένους καὶ ἐλευθέρους ἀνθρώπους. Ἔτσι, ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτήν, τὸ ζήτημα παύει νὰ εἶναι στενὰ πολιτικὸ καὶ παίρνει διαστάσεις ἐνὸς ἠθικοπνευματικῶν αἰτήματος γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰδικὰ δὲ γιὰ τὴν Ἑλλάδα γίνεται ἓνα ἐθνικὸ αἶτημα μὲ περιεχόμενον πνευματικὸ καὶ πὸν ἀφορᾷ ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος, σὲ ὅ,τι πιὸ ζωντανὸ καὶ ρωμαλέον περικλείει μέσα του. Καὶ σὰν τέτοιο ἐθνικὸ καὶ πνευματικὸ Ἑλληνικὸ αἶτημα ἐξετάζεται τὸ Κυπριακὸ στὸ ἄρθρον αὐτὸ.

★

Ἐχει γίνεϊ πιά κοινὴ συνείδησις πὸς τὸ πνεῦμα, οἱ πνευματικὲς ἀξίες, εἶναι κἀτὶ τὸ πρωταρχικὸ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ χωρὶς τὴν πίστιν σ' αὐτὲς τὶς ἀξίες, κάθε δὲ ἀπόπειρα παρανομιῶν τῶν καὶ θεμελιώσεως τῆς ζωῆς πάνω σὲ ὑλιστικὴ μονάχα βάσιν, πὸν ἰσοδυναμεῖ μὲ ἔλλειψιν θεμελιώσεως, εἶχε καὶ ἔχει τραγικὰ ἀποτελέσματα. Ἄν ὅμως σὲ κάθε ἐκφάνσει τῆς ζωῆς ὁ ρόλος τοῦ πνεύματος εἶναι τόσο κεφαλαϊώδης, σ' ἓναν ἀγῶνα ἢ θέσιν τοῦ πνεύματος εἶναι ἀκόμα πιὸ σημαντικὴ. Γιατὶ ἀγὼν χωρὶς πνεῦμα, χωρὶς πνευματικὸ ὄπλισμόν, εἶναι ἀκατανόητος καὶ καταδικασμένος σὲ ἀποτυχία. Ἄγῶν μὲ ὄπλον τὴν ὕλην καὶ κίνητρα μονάχα ὑλικὰ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα τῶν μὴ λογικῶν ὄντων τοῦ ζωικῶν βασιλείου. Ὁ ἀνθρώπος ξεχωρίζεϊ ἀκριθῶς γιατί ἔχει ἰδανικά, γιατί πιστεύει σὲ ἰδέες, πιστεύει στὸ πνεῦμα. Ἄν ὅμως σὲ κάθε ἀγῶνα τὸ πνεῦμα εἶναι προϋπόθεσι

καὶ ὄπλον γιὰ τὴν νίκη, στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἐλευθερία εἶναι ταυτισμένο μὲζὺν του. Γιατὶ ἢ ἁξία γιὰ τὴν ὁποῖαν ἀγωνίζεται ἓνας ὑπόδουλος λαός, ἢ Ἐλευθερία, εἶναι μιὰ καθαρὰ πνευματικὴ ἀξία. Ἡ Ἐλευθερία δὲν εἶναι μονάχα ἓνα ἀπὸ τὰ βασικώτερα πνευματικὰ θέματα πὸν ἀπασχολοῦν τὸν ἀνθρώπον, μὰ εἶναι ἢ ἴδια ἢ πνευματικὴ τοῦ ὑπόστασι, ἢ ἴδια ἢ οὐσία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς τοῦ ζωῆς. Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἔμφυτη σὲ κάθε ἀνθρώπον, ἓνα ἀναφαίρετο δῶρον τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἓνα πνευματικὸ ἀγαθὸ αὐθύπαρκτον, πὸν δὲν χρειάζεται οὔτε ἀνάλυσιν οὔτε δικαιολογίαν, πὸν βρῖσκεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς ζωῆς κάθε ὁλοκληρωμένου ἀνθρώπου.

Ὁ Κυπριακὸς ἀγὼν, εἰδικιώτερα, εἶναι βαθύτατον πνευματικὸν ἀπὸ αὐτὴ τὴ φύσιν του. Ἐνας λαός πὸν ἀγωνίζεται αἰῶνες τώρα γιὰ τὴν ἐθνικὴν τοῦ ἐλευθερία, χωρὶς νὰ δελεάζεται ἀπὸ ὑλικὰς ἀντιπροσφορὰς καὶ χωρὶς νὰ ὑποστέλλῃ τὴν σημαίαν του γιὰ Ἐνωσιν μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, εἶναι φανερό πὸς ἐλκύεται ἀπὸ τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὰς ἀξίες. Ἐνας λαός, πὸν εἶναι προσηλωμένος στὸ ἰδανικὸ τὸ ἀπελευθερωτικὸ καὶ ἀδιαφορεῖ γιὰ κάθε ἄλλη σκέψιν, εἶναι ἓνα ζωντανὸ παράδειγμα τῆς προσηλώσεως στὰ ἰδανικά τοῦ Γένους μας, τὰ αἰώνια καὶ τὰ ἀγέραστα. Ἡ ὑλιστικὴ ἀντίληψις τῆς ζωῆς εἶναι ὀλότελα ξένη πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Οἱ ἀρνηταὶ τοῦ πνεύματος, οἱ λάτρεις τῆς ὕλης, ἀριστεροὶ καὶ δεξιοί, εἶναι μιὰ παραφωνία στὸν Κυπριακὸν ἐνωτικὸν ἀγῶνα. Γιατὶ, ὅπως εἶναι προσηλωμένοι στὴν ὑλικὴν ἄποψιν, εἶναι πρόθυμοι πάντα νὰ ἀπεμπολήσουν τὸ ὕψιστον πνευματικὸν ἀγαθὸν τῆς Ἐλευθερίας, χάριν ὑλικῶν ἢ πολιτικῶν ἀνταλλαγμάτων. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴν, οἱ ἐλάχιστοι αὐτοί, εἶναι ὄχι μονάχα ἀχρηστοί, μὰ καὶ ἐπιζή-

μοιο στὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα⁽¹⁾.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω διαγράφονται καθαρά τὰ καθήκοντα τῶν Κυπρίων ἔναντι τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ τῶν ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἔθνους ὁλοκλήρου ἔναντι τῆς πανεθνικῆς αὐτῆς ἀξιώσεως. Ὁ Κυπριακὸς ἀγὼν, πνευματικὸς στὴ βάσι του, πρέπει νὰ στηριχθῇ πάνω σὲ γενρὰ πνευματικὰ θεμέλια γιὰ νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα. Χωρὶς πνευματικὰ βάρη ὁ ἀγὼν αὐτὸς οὔτε νόημα ἔχει οὔτε καὶ ἐλπίδα ἐπιτυχίας. Καὶ νόημα δὲν ἔχει γιὰ τὸ πνευματικὸ ἀγαθὸ τῆς Ἐλευθερίας μονάχα πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ μὲ πνευματικὰς μεθόδους ἠμποροῦν νὰ φέρουν εἰς πέρας.

Οἱ Κύριοι, ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριά, πρέπει νὰ φροντίσουν ν' ἀποτοξινώσουν τὸν ἀγῶνα τῶν ἀπὸ κάθε ὕλιστικῆ ἀποψι καὶ νὰ πνευματικοποιήσουν τὰς μεθόδους τῶν. Αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ μονάχα μὲ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια, ποὺ δὲν εἶναι ἡ ξηρὴ μόρφωσι, μὰ κυρίως ἡ ἠθικὴ καλυτέρευσι. Μονάχα ἄνθρωποι καλλιεργημένοι πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ, ποὺ πιστεύουν βαθεῖα στὶς πνευματικὰς ἀξίες, εἶναι δυνατὸν νὰ πιστέψουν ἀληθινὰ στὴν Ἐνωσιν καὶ ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ νὰ τὴν κατακτήσουν.

(1) Γιὰ τὴν πνευματικότητα ποὺ χαρακτηρίζει τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα, βλέπε, μεταξὺ ἄλλων: Δ. Α. Χριστοφιδου «Τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον τοῦ Κυπριακοῦ Ἀγῶνος», εἰς τὸ ἐπίσημον μηνιαῖον ὄργανον τῆς Ἐθνάρχιας Κύπρου «Ἑλληνικὴ Κύπρος» 1951 σελ. 64 καὶ σχόλιο πάνω στὸ ἄρθρον αὐτὸ στὴ στήλῃ «Διάβάζοντας...» τῶν «Ἀκτίνων» 1951 σελ. 236, ὑπὸ Π. Κλ. Βλέπε ἐπίσης τοῦ ἰδίου «Μερικὲς σκέψεις γύρω ἀπὸ τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα» ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 110 καὶ «ὁ ἐθνικὸς ἀγὼν καὶ οἱ Κύριοι τῶν Ἀθηνῶν» ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 271. Βλέπε ἀναλόγους σκέψεις τοῦ Σεβασμο. Μητροπολίτου Κυρηναίας Κυπριανοῦ εἰς ὁμιλίαν του ὡς προέδρου τῆς Κυπριακῆς Πρεσβείας εἰς τὴν δεξίωσιν τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων εἰς Ἀθήνας τὸν Ἰούνιον τοῦ 1950, εἰς «Ἀκτίνες» 1950 σελ. 328 (Πνευματικὴ καὶ Καλλιτεχνικὴ Ζωὴ τοῦ Μηνὸς τοῦ κ. Μελεῆ Νικολαΐδη). Προβλ. ἐπίσης Πέτρου Κλωνάρη «Κραυγὴ Ζωῆς», εἰς περιοδικὸν «Ἑλληνικὴ Κύπρος» 1951 σελ. 159 καὶ σημεῖωματα τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ «Πνευματικὴ Ζωὴ» (ἐκδότης καὶ διευθυντής, Μελεῆς Νικολαΐδης) τόμος 1951 σελ. 5 καὶ 56.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες ἔχουν χρέος νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Κύπρου μὲ ὄπλα πνευματικὰ καὶ νὰ ἐντάξουν τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν Ἐνωσιν μέσα στὶς γενικώτερες ἐθνοκοπνευματικὲς τῶν ἐπιδιώξεις. Εἰς τὸ ἀναγεννητικὸν πνευματικὸν κίνημα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος τὸ ἐθνικὸν καὶ πνευματικὸν αἷτημα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Κύπρου πρέπει νὰ πάρῃ τὴν προέχουσα θέσι του.

Ἀπὸ τὶς παραπάνω διαπιστώσεις προκύπτουν τὰ ἐξῆς δύο βασικὰ αἷτήματα: α) Κανένας ἐθνικὸς ἀγὼν—καὶ μάλιστα ἀπελευθερωτικὸς—δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ χωρὶς πνευματικὰ βάρη καὶ χωρὶς τὴν προσήλωσι στὶς ἐθνοκοπνευματικὰς ἀξίες. β) Κανένα ἀληθινὸ πνευματικὸ κίνημα (Ἑλληνικὸ κατὰ κύριον λόγον, μὰ καὶ παγκόσμιον) δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ εἶναι συνεπές, χωρὶς νὰ ἔχῃ σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ αἷτήματά του τὴν ἀπόδοσι τῆς ἐλευθερίας σ' ἓνα ὑπόδουλο τμήμα ἐνὸς ἐλευθέρου—καὶ μάλιστα Ἑλληνικοῦ—λαοῦ.

Χρειαζεται λοιπὸν τόσον στὴν Κύπρο ὅσο κα' ἐδῶ, καὶ παντοῦ ὅπου ζοῦν Ἕλληνες, μιὰ ἀδιάλειπτη πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ μιὰ ἀδιάκοπη ἐθνοκοπνευματικὴ ἐργασία γιὰ τὴ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων ποὺ θὰ ὀδηγήσουν στὴν ποθητὴ Ἐνωσιν τῆς Κύπρου. Γιὰ τὴν μονάχα οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀληθινοὶ καὶ γνήσιοι ἀγωνισταί, γιὰ αὐτοὶ μονάχα ἐκτιμοῦν κατ' ἀξίαν τὸ πνευματικὸ ἀγαθὸ ποὺ λέγεται Ἐλευθερία. Παρὰλλήλως, κανένας πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν βρισκεται καὶ σὲ ὅποιονδῆποτε τομέα καὶ ἂν ἐργάζεται, δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ διασπάσῃ ἢ νὰ διχάσῃ τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, ἀγωνιζόμενος γιὰ τὴν Ἐλευθερία τῆς Κύπρου. Γιὰ τὴν ἀβίαστα, φυσιολογικά, ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου ἐντάσσεται στὸν γενικώτερον ἐθνοκοπνευματικὸν ἀγῶνα καὶ κανένας ποὺ βρισκεται στὸ στρατόπεδο τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν δὲν βρισκεται, ἀγωνιζόμενος γιὰ τὴν Κύπρο, ἔξω ἀπὸ τὴν γραμμὴ τῶν ἰδανικῶν του. Ἐνας ἀγὼν ὑπάρχει σήμερα, καὶ γιὰ τοὺς Κυπρίους καὶ γιὰ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας: Ἀγὼν γιὰ τὴν ἐθνικὴ, τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ ἀναγέννησι

τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐθνικὴ ἀναγέννησι δὲν εἶναι νοητὴ χωρὶς τὴν ἐθνικὴ ὀλοκλήρωσι. Καὶ οἱ Κύπριοι, εἰδικώτερα, ἐντασόμενοι στὴ γενικώτερη ἐθνικοπνευματικὴ προσπάθεια πού ξεκινᾷ ἀπ' ἐδῶ γιὰ νὰ καλύψῃ ὀλόκληρο τὸν Ἑλληνισμό, πρέπει νὰ εἶναι βέβαιοι πῶς, ἐργαζόμενοι με συνέπεια πάνω στὰ βάθρα τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν, ἐργάζονται καὶ γιὰ τῆς ἰδιαιτέρας τῶν πατρίδος τὴν ἐθνικὴ ἀπελευθέρωσι. Γιατί ἡ νίκη τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν θὰ φέρῃ ἀναποτρέπτως καὶ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάστασι τόσοσ τῆς Κύπρου ὅσο καὶ τῶν λοιπῶν ἀλυτρώτων ἐδαφῶν μας⁽²⁾.

★

Στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τῆς Κύπρου ἡ τοποθέτησι τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτονοήτη: Κάθε γνήσιος πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶναι, καὶ δὲν μορεῖ παρὰ νὰ εἶναι, δίπλα στὸν ἀγωνιζόμενο Κυπριακὸ λαό. Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πνευματικὸς κόσμος ἀπέδειξε σὲ κάθε περίστασι τὴν ὀλόψυχη συμπαραστάσι του στὸν ἐνωτικὸ ἀγῶνα τῶν Κυπρίων. Ἰδιαιτέρα τὸ περιοδικὸ αὐτὸ καὶ ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» βρέθηκαν πάντα παρὰ τὸ πλεῖρον τῆς ἀγωνιζομένης διὰ τὴν Ἑλευθερίαν τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλονήσου.

Ὅταν τὴν 17ην Ἰουνίου 1950 τὰ Συνεργαζόμενα Χριστιανικὰ Σωματεῖα ἐδεξιώθησαν τὴν Ἐθνικὴν Κυπριακὴν Πρεσβείαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου», ἐκπρόσωπος τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων, προσφωνῶν τὰ μέλη τῆς πρεσβείας, εἶπε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ ὡς συγκέντρωσις ἐκδηλώσεως τοῦ πόθου ὄλων μας νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπὶ τέλους ἡ ἔνωσις. Ἐπρεπε νὰ ἦτο συγκέντρωσις πανηγυρισμοῦ ἐπετείου, πολλοστῆς ἐπετείου, τῆς ἐνώσεως, ἡ ὁποία ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἤδη πρα-

γματικότης. Διατί δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀκόμη, αὐτὸ, ἀλήθεια, δὲν μπορούμε νὰ τὸ καταλάβωμε. Δὲν καταλαβαίνωμε τὴν σκοπιμότητα, μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβωμεν καὶ τὴν σκιάν ἐστὼ τῆς ἠθικῆς διακειολογίας διὰ τὴν ἀδικίαν ἢ ὁποία γίνεταί. Ἡ φωνὴ τῆς Κύπρου εἶναι φωνὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ οὐρανὸς εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὰς αὐτοκρατορίας. Ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου, δηλαδὴ ὁ ἀγὼν ὄλων μας, εἶναι ἀγὼν πνευματικὸς. Κατάληξιν του θὰ ἔχη τὴν νίκην. Καὶ ἂν ὁ δρόμος τοῦ ἀγωνιστοῦ εἶναι «στράτα ἀγκαθωτῆ», ὅπως λέγει ἓνα κυπριακὸ τραγούδι, ἀλλὰ ἡμποροῦν οἱ Κύπριοι ἀδελφοί μας νὰ εἶναι βέβαιοι διὰ εἰς τὴν ἀγκαθωτὴν αὐτὴν στράταν, ὅσο ἀγκαθωτὴ καὶ ἂν εἶναι, καὶ ὅσο πολὺν καιρὸν καὶ ἂν πρόκειται νὰ κρατήσῃ τὸ πέρασμα εἰς αὐτήν, δὲν πρόκειται ποτε νὰ στρέψουν τὸ βλέμμα δίπλα τῶν χωρὶς νὰ μᾶς ἰδοῦν εἰς τὸ πλευρόν των...»⁽³⁾.

(3) Βλ. εἰς «Ἀκτίνας» 1950, Ἀπόψεις σελ. 326-27. Ἐπίσης εἰς τὰς «Ἀκτίνας» 1950 σελ. 277 καὶ εἰς στήλην τῶν Ἀπόψεων ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Κυπριακῆς Πρεσβείας σχόλιον εἰς τὸ ὁποῖον, μεταξὺ ἄλλων, ἐγράφοντο τὰ ἐξῆς: «... Οἱ ἐπιφανεῖς ἐκπρόσωποι τοῦ κυπριακοῦ τμήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡμποροῦν νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅτι ἡ ἀφίξις τῶν καὶ ἡ ἐρὰ ἀποστολῆ τῶν ρυθμιζέται τώρα τὸν παλμὸν τῆς καρδίας κάθε Ἑλληνοῦ. Ἡ ἀποστολὴ πού τοὺς ἔφερε ἐδῶ εἶναι τόσοσ δικαία, ὥστε νὰ ἀπορῆ κανεὶς πῶς γίνεται κἂν συζήτησις περὶ τοῦ δικαίου αὐτοῦ. Εἶναι τόσοσ ἰερά, ὥστε ἡ φωνὴ τῶν Κυπρίων ἀπεσταλμένων νὰ ἀποτελῇ ἀντίλαλον τῆς φωνῆς τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τόσοσ Ἑλληνικὴ, ὥστε νὰ ἐνώνη εἰς κοινὴν ὀλόψυχον συγκίνησιν ὄλους πράγματι τῶν Ἑλλήνων. Ὅλοι μας εἴμεθα μαζί τους. Ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῆσῃ ὅ,τι ἔγινε καὶ ὅ,τι θὰ γίνῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Καὶ ἂν καὶ ἡ φωνὴ τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς κάποια μικρὰ συμβολὴ διὰ τὸν ἱερόν μας σκοπόν, ὅς εἶναι καὶ ἡ φωνὴ αὐτὴ τοῦ πόθου τῆς ἑλληνικῆς καρδίας μία ἐπὶ πλέον ἐκφρασις: Ἡ Κύπρος νὰ γυρίσῃ στὴν μητέρα μας». Καὶ περαιτέρω εἰς ἄλλο σχόλιον τῶν Ἀπόψεων εἰς τὴν σελ. 327, ἐγράφησαν, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «... Δὲν ἀμφισβάλωμεν ὅτι ἀπηχοῦμεν τὰ αἰσθητάματα ὄλων τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Ἀκτίνων» ἐὰν διαβεβαιώσωμεν τοὺς Κυπρίους ἀδελφούς μας, καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς ἐν Κύπρῳ ἀναγνώστας

(2) Πρὸβλ. γιὰ τὴν πληρεστέρα κατατόπισι καὶ γιὰ λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν Δ. Α. Χριστοφίδη εἰς περιοδικὸν «Ἑλληνικὴ Κύπρος» 1951 τὰ ἀναφερθέντα εἰς τὴν προηγουμένην ὑποσημείωσιν ἄρθρα εἰς σελ. 64, 110 καὶ 271. Ἐπίσης βλέπε τοῦ ἰδίου ἔνθ' ἀνωτ. τόμος 1952 σελ. 37 ἄρθρον «Νέοι τῆς Κύπρου, εἰς τὰς ἐπάλλξεις».

Παράλληλως, καὶ ὅλα τὰ «Συνεργαζόμενα Χριστιανικὰ Σωματεία» καὶ τὰ περιοδικὰ ποῦ ἐκδίδουν ἔλαβαν σὲ κάθε παρουσιαζόμενη εὐκαιρία ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ, τῆ θέσι ποῦ ταιριάζει σὲ σωματεία καὶ ἔντυπα ποῦ ἔχουν γιὰ γνώμονά των τὸ πνεῦμα καὶ βαδίζουν πάνω στὴν κοσμοθεωρικὴ γραμμὴ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ⁽⁴⁾.

★

Εἶπαμε παραπάνω πὼς ἐθνικὴ ἀναγέννησι δὲν εἶναι νοητὴ χωρὶς τὴν ἐθνικὴ ὁλοκλήρωσι. Καὶ τὸ ἔθνος, χωρὶς νὰ πάη ποτὲ τὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἐθνικὴ του ἀναγέννησι σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς, θὰ πρόδιδε τὶς παραδόσεις του ἂν ἔβγαζεν ἔξω ἀπὸ τὴν ἀναγεννητικὴ του αὐτὴ προσπάθεια τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν ὑποδοῦλων παιδιῶν του. Γιατὶ ἡ Ἑλλάς πίστεψε καὶ ἄ-

μας, ὅτι πράγματι εἴμεθα καὶ θὰ εἴμεθα εἰς τὸ πλευρόν των...». Πρῶλ. ἐπίσης καὶ ἐσχάτως, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς τρίτης ἐπετείου τοῦ Κυπριακοῦ Δημοψηφίσματος θερμοτάτον σχόλιον εἰς τὰς Ἀπόψεις τῶν «Ἀκτίνων» 1953 σελ. 83, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐνθουσιῶδες σχόλιον εἰς τὰς Ἀπόψεις τοῦ τόμου 1950 σελ. 90 διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ Δημοψηφίσματος.

Διὰ τὸ Κυπριακὸν ἠσχολήθησαν ἐπίσης ἐπανειλημμένως καὶ ἡ στήλῃ τῆς Πνευματικῆς καὶ Καλλιτεχνικῆς Ζωῆς τοῦ Μηνός τοῦ κ. Μελη Νικολαΐδη (βλ. προχείρως «Ἀκτίνες» 1949 σελ. 444, τόμον 1950 σελ. 280 καὶ 328, τόμον 1952 σελ. 334 καὶ 378 καὶ τόμον 1953 σελ. 87). Μὲ τὸ Κυπριακὸν ἠσχολήθη ἐπανειλημμένως καὶ ἡ Φοιτητικὴ Στήλῃ, διαδηλώσασα τὴν συμπαραστάσι τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως καὶ τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου γενικὰ στὸν Κυπριακὸ ἀγῶνα. (βλ. προχείρως «Ἀκτίνες» 1947 σελ. 235 καὶ 566, τόμον 1949 σελ. 135, τόμον 1950 σελ. 231, τόμον 1953 σελ. 91). Πρῶλ. ἐπίσης σχετικῶς τὴν στήλῃ «Διαθάζοντες...» τοῦ κ. Π. Κλ. εἰς «Ἀκτίνες» 1951 σελ. 139, 236 καὶ 284, ὅπου, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐμφάνισως Κυπριακῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, διαδηλώνεται ἡ βαθεῖα συμπαραστάσι τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδος στὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα.

(4) Οὕτω, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὀλόθερμη συμπαραστάσι τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως (φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν) στὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα, ποῦ ἐξεδηλώθη ἐπανειλημμένως μὲ δεξιώσεις πρὸς τιμὴν τῶν Κυ-

γωνίστηκε πάντα μὲ αὐταπάρνησι καὶ ἠρωϊσμὸ γιὰ τὴν περιφρούρησι τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἔνταξι ὄλων τῶν Ἑλλήνων στὴν Μητέρα Πατρίδα. Ἡ «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ τοῦ Γένους» δὲν ἔσθυσεν. Ἄλλαξεν ἀπλῶς περιεχόμενο. Τώρα ἡ Ἑλλάς ἠμπορεῖ νὰ μὴν ἔχη πιά ὡς ἰδανικὸ «νὰ πάρομε τὴν Πόλι», ἔχει ὅμως ἰδανικὰ εὐρύτερα καὶ ὑψηλότερα: Νὰ γίνῃ ὁ πνευματικὸς καθοδηγητὴς ὁλοκλήρου τοῦ ἀναγεννωμένου, μὲ τὴν ἐπιστροφὴ στὸν Χριστιανισμό, κόσμου⁽⁵⁾. Στὴν ἡγετικὴ τῆς ὅμως αὐτὴ ἀποστολῆ ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ ὀδηγηθῇ μὲ τὸν παράλληλο ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐθνικὴ τῆς ὁλοκλήρωσι. Γιατὶ ἡ «Καινούργια Ἑλλάδα» πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ ὅλες τὶς ἐθνικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις τῶν Ἑλληνικῶν ἐδαφῶν. Ἡ ἱστορία τῆς Κύπρου ἀποδεικνύει πόσο ζωντανὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις περικλείει τὸ «Κυπριακὸν τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Μὲ ὑπόδουλο ἓνα τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ ἔθνος θὰ νοιώθῃ τὸν ἐαυτὸ του βαθεῖα πικραμένο γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν μεγάλῃ του παγκόσμια ἀποστολή.

Μὰ καί, παράλληλως, μὲ τὴν Ἑλλάδα διαρκῶς βαδίζουσιν στὴν κατάκτησι τοῦ

πρίων φοιτητῶν καὶ μὲ μικρὰς Κυπριακὰς γιορτὰς (πρῶλ. σχετικῶς τὰ εἰς τὴν προηγουμένην ὑποσημείωσιν ἀναφερόμενα δημοσιεύματα τῆς «Φοιτητικῆς Στήλης» τῶν «Ἀκτίνων»), τὸ περιοδικὸν «Ζωή», τῆς ὁμωνύμου Ἀδελφότητος Θεολόγων, τὸ «Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν» καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος «Ἡ Εὐσέβεια» ἐκδιδόμενη «Ἡ Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ», ἔχουν κατ' ἐπανάληψιν ἀσχοληθῆ σὲ δημοσιεύματα καὶ μὲ θερμὰ σχόλια γύρω ἀπὸ τὸ Κυπριακὸ. Κάθε καλοκαίρι ἐπίσης, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν δεξιώνεται Κυπρίους ἐκπαιδευτικούς καὶ μαθητὰς ἐκδρομῆς μέσα σὲ μιὰ θερμοτάτη πατριωτικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἐπίσης οἱ χριστιανικὰς κατασκηνώσεις στὴν Ἁγία Παρασκευὴ διοργανώνουν πρὸς χάριν τῶν Κυπρίων ἐκδρομῶν τῶν μαθητικῶν ἐκδρομῶν συγκινητικὰς ἐορτὰς, ὅπου ἐπικρατεῖ λαμπρὴ συναδελφικὴ ἀτμόσφαιρα.

(5) Βλέπε τὴν ἐκδοσιν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» ὑπὸ τὸν τίτλον «Γιὰ μιὰ Καινούργια Ἑλλάδα» σελ. 66-69, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς «Ἀκτίνες» 1953 σελ. 81 δύο σχόλια εἰς τὰς Ἀπόψεις.

διεθνούς σεβασμού, χάρις στην πνευματική της σφριγηλότητα, υπάρχει ή βάσιμη έλπις, υπάρχει ή βεβαιότης ότι τὰ διάφορα χριστιανικά έθνη θα θυμηθούν και θα τής αναγνωρίσουν τὰ τροφεία πού τής όφείλουν⁽⁶⁾. Κι' ανάμεσα σ' αυτά πού θα τής καταβληθούν δέν ήμπορεί να μήν είναι και ή Έλευθερία τής Κύπρου.

Άς σταθοΰμε δλόρθοι, λοιπόν, ελεύθεροι Έλληνες και Έλληνες τής Κύπρου, στις έπάλλξεις του έθνικοπνευματικού μας αγώνος. Μόνο αν μείνωμε συνεπείς στην μορφή αυτή του αγώνος θα μπορούσαμε ν' αγωνιστοΰμε αποτελεσματικά για την ικανοποίησι τής πανεθνικής μας αξιώσεως.

(6) Βλ. «Για μιá Καινούργια Έλλάδα» σελ. 69.

Στα τελευταία αυτά χρόνια φουά πέρα για πέρα στην Έλλάδα ό αναγεννητικός πνευματικός άνεμος τής ήθικής εξυψώσεως και τής έθνικής ανατάσεως. Άς πικνώσωμε τις τάξεις των πνευματικών αγωνιστών. Άς μεριμνήσωμε άκόμη, ό άνεμος αυτός πού άρχισε κιόλας να φουά και στην Κύπρο, να περάση από παντού, ώστε να δημιουργηθούν και εκεί οι καλύτερες προϋποθέσεις για την επικράτησι τής αναγεννητικής αυτής προσπάθειας. Άς φροντίσωμε, παράλληλα με την «Καινούργια Έλλάδα» να δημιουργήσωμε και μιá «Καινούργια Κύπρο». Και τότε σύντομα, πολύ σύντομα, μέσα στην μεγάλη, την καινούργια και αναγεννημένη Έλλάδα, θ' αγκαλιάσωμε, ελεύθερη και ένωμένη, και την αγαπημένη μας Κύπρο.

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Γ Ι Α Τ Η Ν Α Γ Α Π Η

Για την αγάπη,
για τó δικιο,
για την άνθρωπιá.
Για την παγκόσμια-ν-άνθρωπιá
για τó παγκόσμιο δικιο
για τη Ζωή, για την Άλήθεια,
για τó Φώς!

Για να 'χουν όλοι οι άνθρωποι
μιán άκρη έδω στη γή,
μιá θέση κάτου άπ' τόν ήλιο.
Για να υπάρχει στάρι για ψομί
λάδι για την πληγή
κι' αγάπης φώς
για την Άγάπη.

Για να μπορείς να πεις στο σπλάχνο σου:
«Παιδί μου,
είσαι άνθρωπος'
τό ξέρεις;
Έχεις μιá άκτινα από την άπειρη πυρά
μιá σπίθα άπ' την παγκόσμια φλόγα!

Παιδί μου,
ναι
μπορείς να ζωγραφίζεις, τώρα, όνειρα.
Ναι, όνειρα!
Δέ χάθηκαν τά όνειρα.
Μπορείς να σχεδιάζεις κόσμους όμορφους
και ν' ανασαίνεις την αγάπη.

Παιδί μου, ναι
ν' ανασαίνεις την αγάπη.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ

Τις τελευταίες δεκαετίες οι συνεχείς πόλεμοι, μαζί με τις άλλες θλιβερές συνέπειές τους, έδημιούργησαν στη ζωή των ατόμων και της κοινωνίας, νέες μορφές δυστυχίας και πόνου. Και στις παλαιότερες βεβαίως εποχές υπήρχε η φτώχεια και η δυστυχία. Στην εποχή μας όμως, που όλοι με κάποια αυτοϊκανοποίηση την λέμε πολιτισμένη, η δυστυχία έχει άπλωθη παντού. Ένα μάλιστα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εποχής μας είναι ότι η δυστυχία δεν περιορίζεται μόνον στην καλύβα του φτωχού, αλλά περνάει και από την οικογένεια της μέσης αστικής τάξεως και μπαίνει και σ' αυτό το σαλόνι του πλουσιού.

Αιτία της άθλιότητας που βλέπουμε όλοι σήμερα γύρω μας δεν φαίνεται να είναι μόνον η έλλειψις υλικών αγαθών. Γιατί σε πολλές περιπτώσεις, και εκεί όπου υπάρχει οικονομική ευμάρεια και θα έπεριμένε κανείς μίαν ανάλογη ικανοποίηση και ευτυχία στη ζωή, βλέπει, αντιθέτως, ένα μαράζωμα, μία γενική κατάρπωση που οδηγεί άκομη και στην αυτοκτονία. Είναι λοιπόν φανερό ότι πρέπει τα αίτια να αναζητηθούν βαθύτερα, στο βάθος της ανθρώπινης ψυχής, στο βάθος της προσωπικότητας του ανθρώπου, που δεν βρήκε άκομη τον σωστό πνευματικό της προσανατολισμό. Και αυτά τα δράματα είναι δυστυχώς τα περισσότερα στην σημερινή εποχή.

Όταν λοιπόν γίνεται λόγος για κοινωνική πρόνοια δεν πρέπει να την εννοήσουμε παρά σαν πρόνοια, που περιλαμβάνει σε όλη την έκτασι τη δυστυχία και τον πόνο.

Δεν είναι παραδεκτό πια σήμερα ότι μπορεί να γίνη σοβαρό έργο προνοίας με αποκλειστικό σκοπό την παροχή υλικής βοήθειας μόνο, χωρίς συγχρόνως να εξετάζονται τα αίτια που την κάνουν αναγκαία. Άκόμη χωρίς την άνησυχία για την πνευματική συμπαράστασι που απαιτείται στα ποικίλα προβλήματα της ζωής γιατί είναι άρκετά γνωστό σήμερα ότι, πολλές φορές,

πίσω από μίαν οικονομικήν θλιότητα κρύβεται ένα πλήθος προβλημάτων που όφείλονται σε κακή πνευματική αντιμετώπισι.

Αυτή μπορεί να πούμε ότι είναι σήμερα και η συγχρονισμένη κοινωνική αντίληψις.

★

Άνεξαρτήτως όμως αυτής της γραμμής, δεν μπορεί να παραγνωρισθῆ το ότι οι καθαρές υλικές ανάγκες, ή υλική δυστυχία, είναι ένα θέμα που παρουσιάζεται σήμερα με όλη του την όξυτητα και τις δυσκολίες του. Είναι μία άνοικτη πληγή της κοινωνίας μας που παίρνει όλο και περισσότερη έκτασι. Τὸν τελευταῖο καιρό, γίνεται για πρώτη φορά χρῆσις και ειδικῆς ὀρολογί-ας για να καθορισθῆ τὸ εἶδος τῶν νέων μορφῶν τῆς συγχρονισμένης δυστυχίας. Ξεριζωμένα παιδιά, συμμοριόπληκτοι, κλπ. δὲν εἶναι ἄπλοϊ μόνον ὄροι, εἶναι νέες μορφές δυστυχίας που ἀντιπροσωπεύουν μίαν κατάστασιν με χίλια δυὸ προβλήματα, μὴ ζωὴ με τὸ παρὸν και τὸ μέλλον της.

Ίσως ἡ ἔκτασις τῆς δυστυχίας αὐτῆς νὰ μὴν εἶναι τόσο γνωστὴ σε πολλούς. Ἡ ἐγωῖστικὴ γιὰ τὸ ἄτομό μας μέριμνα δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ σηκώσωμε ψηλά τὸ κεφάλι και νὰ δοῦμε τί γίνεται γύρω μας, δίπλα μας πολλές φορές. Νὰ δοῦμε τὴν ἔκτασι τῆς δυστυχίας και τῆς συμφορᾶς. Ἄλλ' αὐτό, βέβαια, δὲν σημαίνει καθόλου δι ἔπαυσε και νὰ ὑπάρχη ἡ δυστυχία αὐτὴ ποὺ ἡ ἔκτασις της εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται με τὴν πρώτη ματιὰ. Ὅπως τὰ παγόβουνα, που κινούνται στοὺς ὠκεανούς, κρύβουν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὄγκου των, ἔτσι και ἡ δυστυχία κρύβει τὸ μεγαλύτερό της μέρος, ὑπερήφανα, πολλές φορές, κάτω ἀπὸ μὴ δραματικὴ σιωπὴ, θέλοντας νὰ περισώση τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια. Ἐνας κόσμος ὀλόκληρος παλεῖει και ἀγωνίζεται με τὴν ἀνεργία, με τὴν ἀσθένεια, με τὴν ἔλλειψι στέγης, ρουχισμοῦ

καὶ τῶν ἀπαραιτήτων ἀκόμη μέσων συντηρήσεώς του. Ἐνα σιωπηρὸ δρᾶμα παίζεται, ὄχι βέβαια στὴν ψεύτικη σκηνὴ ἐνὸς θεάτρου ἀλλὰ μέσα στὴ ζωὴ τῆς πατρίδας μας, μέσα στὴν πόλι πού μένομε, στὴ δική μας γειτονιά, δίπλα ἴσως στὸ σπίτι πού ζοῦμε.

Καὶ τὸ χειρότερο ὅτι, κοντὰ στὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν δυστυχία αὐτή, ὑπάρχει καὶ ἡ σαπίλα καὶ ἡ ἀδιαφορία πού κάνει πὺ χτυπητὴ τὴν ἀντίθεσι. Ἡ ψυχρὴ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐπικληρῆσι τοῦ κράτους, πού θεωρεῖται ὑποχρεωμένο, ὅπως πραγματικὰ καὶ εἶναι, νὰ βοηθήσῃ, ἀποτελεῖ ἕναν εὔσχημο τρόπο φυγῆς ἀπὸ τὸ προσωπικὸ καθήκον. Γιατί ἡ ὑποχρέωσις αὐτὴ τοῦ κράτους δὲν ἀπαλλάσσει κανέναν ἀπὸ τὴν ὀφειλή του νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ προσωπικὸ του χρέος ἀγάπης πρὸς τὸ διπλανό του.

★

Εἶναι ὅμως εὐτύχημα ὅτι τὸ μῖσος, ὁ ἐγωϊσμός, καὶ ὁ ἀφόρητος ἀτομισμός πού ἐκαλλιέργησαν στὴν ἐποχὴ μας οἱ ὕλιστικὲς ἀντιλήψεις τοῦ τελευταίου αἰῶνος, δὲν ἐμάραναν ἐντελῶς τὸ ἄνθος τῆς ἀνθρωπίνης καλωσύνης καὶ συμπόνιας. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν φαινομενικὰ σάπια κοινωνία ὑπάρχει καὶ ὁ κόσμος τῆς ἀγάπης, πού δὲν θορυβεῖ ἀλλὰ κινεῖται μὲ δραστηριότητα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἴδια κοινωνία, στοὺς ἴδιους δρόμους, στὰ ἴδια πολλὲς φορὲς σπίτια, ζῆ καὶ ὁ ἄλλος αὐτὸς κόσμος, ὁ εὐεργετικὸς κόσμος τῆς ἀγάπης. Καὶ ἐπιτελεῖ ἕνα σπουδαῖο ἔργο, χωρὶς θόρυβο, καὶ σκορπίζει παντοῦ τὸ ἄρωμα τῆς συμπόνιας. Εἶναι πολὺ εὐχάριστο καὶ παρήγορο νὰ διαπιστώνη κανεὶς στὴν ἐποχὴ μας ὅτι εὐτυχῶς εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ πού ξεχωρίζουν μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος πού συνωθεῖται εἰς τὸν καθημερινὸ ἀγῶνα, ἐπιδιώκοντας μοναδικὰ τὸ στενὸ ἀτομικὸ του συμφέρον. Ἄγνωστοι ἡρωῖσμοί, αὐτοθυσίαι πού περνοῦν ἀπαρατήρητες, μαρτυροῦν στὴ χώρα μας ὅτι ἡ ἀλληλεγγύη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀρχίζει νὰ γίνεται πραγματικότης. Ὁ λαὸς μας εἶναι ἕνας λαὸς πονετικὸς, ὑπάρχει ἀκόμη μία παράδοσις φιλανθρωπίας πού καρπὸς τῆς παλαιότερα ἦσαν τὰ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Σήμερα ἡ κρατικὴ πρόνοια ἐμφανίζεται

περισσότερον ὠργανωμένη. Παντοῦ ἡ κοινωνικὴ πρόνοια θεωρεῖται σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα καὶ σπουδαιότερα καθήκοντα τῶν κρατῶν καὶ κοινωνιῶν καὶ ἀκόμη σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ κύρια γνωρίσματα ἐνὸς πολιτισμένου κράτους.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν κρατικὴ πρόνοια ἀναπτύσσεται καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία πού ζητεῖ νὰ ἀσκήσῃ ἀληθινὰ «ἔργον ἀγάπης» καὶ ὄχι φιλανθρωπία μὲ τὴν στενὴν ἔννοιαν.

Εἶν' ἀλήθεια ὅτι ἐπικρατεῖ εὐρεῖα ἀντιληψις ἐπὶ τὴν κρατικὴν πρόνοια γιὰ τὰ προβλήματα τῆς κοινωνικῆς προνοίας. Μιὰ ἀξιόλογος προσπάθεια εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις καλῶν «κοινωνικῶν ἐργατῶν» ὅπως ὠνομάσθησαν. Σὲ πολλὲς χώρες καὶ ἰδίως στὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἀγγλίαν ἔχει διαμορφωθῆ ἕνας τύπος τέτοιου κοινωνικοῦ ἐργάτου (Social Worker).

Εἶναι εὐτύχημα ὅτι σήμερα παρουσιάζεται ἕνα ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν κατάρτισι καὶ ἐκπαίδευσις στὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Ἡ ἐκπαίδευσις αὐτὴ πού ἔχει πάρει πανεπιστημιακὴ μορφὴ ἀνοίγει ἕνα νέο εὐγενικὸ στάδιο ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως πού ταυτοχρόνως ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς κοινωνικῆς ἀποστολῆς.

Σήμερα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ, μετὰ τοὺς πολέμους καὶ τὴν αὐξησὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη αὐτῆς τῆς μορφώσεως τῶν νέων μας. Ἡ προσπάθεια π.χ. νὰ βοηθηθῆ ἡ σημερινὴ οἰκογένεια παρουσιάζει μεγάλες δυσχέρειες καὶ ἀπαιτεῖ ἐξόχως λεπτὴ μεταχειρίσι, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἀποτελεῖ σπουδαιότατο τομέα κοινωνικῆς δραστηριότητος, πού ἀπαιτεῖ ἄμεση καὶ ἐπείγουσα βοήθεια.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν κρατικὴ πρόνοια θὰ χρειασθῆ καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ὄχι μόνον γιατί οἱ κοινωνικὲς πληγὲς εἶναι πολλὲς, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε πεδὶον ἀκάλυπτο, ἀλλὰ κυρίως γιατί ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἔχει τὴν ἰκανότητα καὶ δυνατότητα νὰ προσφέρῃ τὴν ἀπαραίτητη συμπλήρωσι στὸ κοινωνικὸ ἔργο πού ἔχει ἀναληφθῆ ἀπὸ τὸ κράτος. Θὰ ἔλθῃ ἰδιαίτερα ἀρωγὸς ἐκεῖ ὅπου τὸ κράτος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰσδύσῃ: Στὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίν-

νης ψυχῆς, ἐκεῖ ὅπου ἔχουν τὴν ἕδρα τους τὰ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ προβλήματα μετὰ τὶς τραγικὲς τῶν συγκρούσεις. Ἡ δυστυχία στὴν ἐποχὴ μας μετὰ τὴν πολυσύνθετη μορφή της δὲν θὰ μπορέσει νὰ βρῆ τὴν ἀνακούφισι πὺ ἀποζητᾶ μόνον στὴ βοήθεια τῶν ἐράνων καὶ τῶν δωρεῶν πὺ μετὰ τὴν συγκινητικὴ πολλὰς φορὰς καὶ ἀξιομίμητη γενναιοδωρία προσφέρονται ἀπὸ διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Οὔτε πάλιν ἀπὸ τὰ ἐπιδόματα πὺ τὶς οἶδε πόσο κόποι ἐχρησιάσθησαν γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν.

Ἐκεῖνο πὺ χρειάζεται πρῶτιστως εἶναι νὰ καλλιεργηθῆ περισσότερον τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης, ἢ βοήθεια πὺ δίδεται χέρι-μετὰ χέρι, πὺ δίδεται μετὰ τὸ πλησίασμα τῆς μιᾶς ψυχῆς μετὰ τὴν ἄλλη ψυχή, καὶ πὺ βοηθεῖ νὰ βλέπῃ τὸν ἄλλον μακρὰ ἀπὸ κάθε κοινωνικὴ προκατάληψι. Τότε μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργηθῆ ὁ ἀπαραίτητος δεσμός τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συναδελφώσεως πὺ φέρνει μία εὐκρινὴς ψυχικὴ ἐπαφή.

Σ' ἓνα ἐλεύθερο ἔθνος, ὅπως τὸ ἰδικὸ μας, ὅπου τὸ ἄτομο δὲν συμπνίγεται ἀπὸ τὸ κράτος, ἢμπορεῖ κάθε ἄτομο ν' ἀποθῆ ἓνας σπουδαῖος παράγων κοινωνικῆς δράσεως. Πολὺ περισσότερον μάλιστα ὅταν ἐκ μέρους τοῦ κράτους ἐπιζητεῖται μία τοιαύτη συνεργασία. Διότι ἢ κρατικὴ πρόνοια καὶ στὴν καλλίτερη ἐκδήλωσί της δὲν λύει ἐντελῶς τὸ πρόβλημα τῆς δυστυχίας, ἐφ' ὅσον στὶς περισσότερες περιπτώσεις, ὅπως ἀνεφέραμε, τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι τόσο ὑλικό, ὅσο εἶναι κυρίως πνευματικό. Ἄλλως, θ' ἀποτελέσει μίαν συμπτωματικὴ μόνον θεραπεία, ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται μία συστηματικὴ καὶ μακροχρόνια πολλὰς φορὰς, συμπαραστάσις, γιὰ τὴν ὁποία ἢ κρατικὴ πρόνοια οὔτε τὴ δύναμι, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ἀρμοδιότητα ἔχει.

Ἡ ἀδυναμία αὐτῆ τοῦ κράτους, ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά, καὶ ἢ ἀξυανομένη ὀλοένα ὀργάνωσις τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐδημιούργησαν ἤδη τὶς προϋποθέσεις μιᾶς καλῆς συνεργασίας. Ὅταν δὲ ἢ ὑλικὴ βοήθεια κατευθύνεται καὶ ἀξιοποιεῖται ἀπὸ πεπειραμένα πρόσωπα, πὺ ἀσκοῦν ὑπεύθυνα τὸ ἔργο τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου, τότε ἢμποροῦν νὰ γίνουν θαύματα.

Ἡ ἰδιωτικὴ, λοιπὸν, πρωτοβουλία εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀργανωθῆ καλὰ γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ ἀσκήσῃ ἓνα ἔργο τόσο ὑψηλὸ ἀλλὰ καὶ τόσο δύσκολο. Ἐὰν θέλωμε ἢ κοινωνικὴ δράσις νὰ μὴν ἀποτελῆ μόνον ὑπόθεσι μόδας, θὰ χρειασθῆ νὰ γίνῃ πολλὴ ἐργασία. Δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνον ἢ καλὴ διάθεσις καὶ ἢ ἀγάπη. Κάθε κοινωνικὸς ἐργάτης θὰ πρέπῃ νὰ ἐφοδιασθῆ μετὰ τὴν ἀπαραίτητη ἐκείνη θεωρητικὴ κατάρτισι, πὺ θὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν ἀγάπη καὶ θὰ πληθύνῃ τὴν καρποφορία. Θὰ πάρῃ τὴ θεωρία καὶ θὰ τὴν μεταφέρῃ στὴ ζωὴ καὶ θὰ τὴν κάμῃ ζωὴ. Θὰ ἀποκτήσῃ τότε τὴ διαύγεια ἐκείνη, πὺ θὰ τὸν κάμῃ ἰκανὸ νὰ ἀντιληφθῆ τὰ προβλήματα τοῦ συγχρόνου πάσχοντος συνανθρώπου του, ὥστε νὰ τοῦ δώσῃ μετὰ τὸν κατάλληλο τρόπο τὴν κατάλληλη θεραπεία.

Ἐκφοσι αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τῆς προνοίας ἀποτελεῖ, στὸ πεδίο τῆς θεωρητικῆς καταρτίσεως τῶν ἐργατῶν, ἢ λειτουργία τοῦ Κέντρου Σπουδῶν Κοινωνικῶν Ἐργατῶν καὶ στὸ πρακτικὸ πεδίο μετὰ τὴν ἐμπρακτικὴ ἐκδήλωσι τῆς ἀγάπης, ὁ ἀπολογισμὸς πὺ ἔχουν γράφει μετὰ τὴ δράσι τους, ὅσοι μετέχουν στὴν ἐπιστράτευσι αὐτῆ τῆς Προνοίας.

Χωρὶς νὰ παραγνωρίζῃ κανεὶς τὴ σοπιμότητα καὶ τὴν θαυμασία ἐργασία πὺ ἔχουν ἐπιτελέσει ἄλλοι σύλλογοι καὶ ὀργανισμοί, ἄς ἐπιτραπῆ διὰ λόγους ἐνημερώσεως μας νὰ περιορισθοῦμε στὸ ἔργο τῆς Προνοίας πὺ συντελεῖται μέσα στοὺς κύκλους τοῦ Κέντρου Σπουδῶν Κοινωνικῶν Ἐργατῶν. Στὶς σχετικὲς ἐκθέσεις τῶν «κύκλων προνοίας» συναντᾶ κανεὶς πλῆθος περιπτώσεων γιὰ τὴν ἀνακούφισι, τὴν παρηγορία, τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ, γιὰ τὴ νοσηλεία τοῦ τραυματιοῦ, γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἀρρώστου, γιὰ τὴν καθοδήγησι τοῦ ἀνθρώπου πὺ τὰ ἔχει χαμένα. Ἐχει γραφῆ στὸ περιοδικὸ αὐτό(*) γιὰ τὴν ἐργασία πὺ συντελεῖται στὸ Ἀσκληπιεῖο Βούλας καὶ γιὰ τὴν ἐργασία μετὰ τῶν φυματικῶν νέων πὺ εὐρίσκονται ἐγκαταλελειμμένοι στὰ σανατόρια καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς συγγενεὶς τους, ὅπως καὶ σ' ἄλλα νοσοκομεία.

(*) «Ἀκτίνες» Μάιος - Νοέμβριος 1952.

Ἡ μέγρι τοῦδε ἐνθαρρυντικὴ ἀπαρχὴ τῆς προνοιακῆς ἐργασίας ἀπὸ τὰ μέλη αὐτῶν τῶν κύκλων, μὲ τὴν περιορισμένη ἀκόμη ἀλλὰ πολυτιμότερη πείρα, ἀνοιξε τὸν δρόμο γιὰ μιὰ ἐντατικώτερη καὶ εὐρύτερη συνέχεια.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ εἴμεθα ἀκόμη στὴν ἀρχή, πρέπει νὰ γίνουν πολλὰ ἀκόμη. Καὶ αὐτὰ θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὴ διάθεσι τῶν συνεργατῶν. Ὅλοι οἱ συνεργάται εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ πρόγραμμα αὐτό. Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν «προϊστάμενοι» καὶ «ὑφιστάμενοι» ἀλλὰ νὰ ὑπάρχουν μόνον ὑπεύθυνοι καὶ μάλιστα ὁ καθένας γιὰ τὰ ἑκατὸ τοῖς ἑκατὸ τῶν δυνάμεων ποὺ διαθέτει.

★

Οἱ θεωρητικὲς βάσεις τοῦ ἔργου τῆς προνοίας εὐρίσκονται στὶς ἐκδόσεις: «Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης» καὶ «Ὁ ὁδηγὸς τῆς ἐπισκεπτρίας». Συγχρόνως τὰ μαθήματα τοῦ «Κέντρου Σπουδῶν Κοινωνικῶν Ἐργατῶν» εἰς τὸν Σύλλογον «τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς», καὶ αἱ ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, βοηθοῦν ὥστε ἡ ἐργασία αὐτὴ νὰ διεξάγεται καὶ «κατ' ἐπιστήμην», μὲ γνώσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Μιὰ τέτοια ἀπαρχὴ ἠμπορεῖ νὰ ἐξελιχθῇ καὶ σὲ σταθμὸ ἐρεῦνης τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων βάσει τῆς ὑπαρχούσης θεωρίας καὶ τῆς πείρας ποὺ θὰ σχηματισθῇ. Στὴ διάθεσι τοῦ ἐργάτου εὐρίσκεται ὁλόκληρος ἡ ἐργασία τῆς χριστιανικῆς διανοήσεως ἐπάνω εἰς τὰ θέματα τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ καλὴ ὁργάνωσις τῆς προνοιακῆς δράσεως, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα σπουδαῖο τομέα τῶν θεμάτων αὐτῶν καὶ μιὰ ἐγγύησι ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Κέντρου Σπουδῶν Κοινωνικῶν Ἐργατῶν καὶ τῶν κύκλων δὲν θὰ εἶναι μιὰ πρόσκαιρος ἐνθουσιαστικὴ κίνησις.

ΜΕΡΙΚΑ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου τῆς προνοίας θὰ εἶναι ἡ βοήθεια εἰς τὸν συνάνθρωπό μας καὶ μόνον. Βοήθεια γιὰ τὴν λύσι τῶν ποικίλων ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν προβλημάτων.

2. Ἐφόδια καὶ μέσα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ εἶναι: 1) Ἡ πολυμήχανη ἀγάπη θὰ τεθῇ πρώτη εἰς ἐφαρμογὴ καὶ κίνησι. 2) Κινητοποιήσις τοῦ περιβάλλοντος τοῦ βοηθουμένου (γνωστῶν, φίλων, συγγενῶν). 3) Ἐνέργειες σὲ κρατικὲς ὑπηρεσίες. 4) Συνεργασία μὲ τὸν βοηθούμενο. Τόνωσις τοῦ ἠθικοῦ γιὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ αὐτενεργεία του ὅπου εἶναι δυνατόν. 5) Ὑλικὴ συνδρομὴ ἐξ ἐράνων καὶ εἰσφορῶν.

3. Ἡ μέθοδος τῆς ἐργασίας:

Ἡ πνευματικὴ ἀντιμετώπισις τῆς ζωῆς εἶναι ἕνα σπουδαῖο ὄπλο στὰ χέρια τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου. Τὸν βοηθεῖ νὰ βλέπῃ τὴν ἔκτασι τοῦ δράματος καὶ τὴν ἀληθινὴν του αἰτία καὶ ἐπομένως τὸν βοηθεῖ νὰ προσφέρῃ οὐσιαστικὴ βοήθεια.

Ἐξ ἄλλου ἡ κοινωνικότης του θὰ τὸν βοηθήσῃ σημαντικὰ στὸ ἔργο του. Ἡ ἀγάπη μόνη δὲν εἶναι ἀρκετὴ. Χρειάζεται καὶ ἡ μαθητεία στὴν τέχνη τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀγάπης. Ἡ συναίσθησις τῆς ἐκκληρώσεως ἑνὸς χρέους ἱεροῦ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας. Ἡ συναίσθησις τοῦ χρέους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποστολῆς εἶναι πρᾶγμα ποὺ δὲν ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ὁ ἐργάτης τῆς προνοίας εὐρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν χριστιανικῶν ἰδεῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι θὰ μεταβληθῇ ὁ ἐργάτης τῆς προνοίας σὲ «διδάσκαλο» καὶ μάλιστα σὲ ὄρες ποὺ ὁ πόνος κάνει κουραστικὴ τὴν διδασκαλία. Ἄλλοι εἶναι ἀρμοδιώτεροι νὰ ἐκτελοῦν τὸ ὑψηλὸ αὐτὸ ἔργο. Ἀπὸ ἡμᾶς ἡ κοινωνία περιμένει καρποὺς ἀγάπης.

Βοήθεια λοιπὸν στὸν διπλανό μας καὶ τίποτε ἄλλο. Προσοχὴ ἀκόμη στὴ λανθάνουσα «πνευματικὴ ἰδιότης» νὰ μεταδώσωμεν τὶς ἀντιλήψεις μας παραβλέποντας τὸν σεβασμὸ στὴν προσωπικότητα τοῦ πάσχοντος. Εἶναι πολὺ λεπτὸ τὸ ζήτημα καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον κάτω ἀπὸ μιὰ φαινομενικὴ πνευματικὴ βοήθεια νὰ μεταβάλωμε τὴν ἀγάπην μας σὲ προπαγάνδα τῶν «δικῶν μας» ἰδεῶν. Ἡ βοήθειά μας πρέπει νὰ δοθῇ πλήρης καὶ ἀμερίστη σὲ κάθε συνάνθρωπό μας. Στὸν διπλανό μας, σὲ κείνον ποὺ θὰ συναντήσωμεν κατὰ τὴν ἐργασίαν ὡς κοινωνικοὶ ἐργάτες.

Χρειάζεται πάντοτε προσοχὴ μήπως ἡ

βοήθειά μας γίνῃ μέσον διαφθορᾶς, παρασιτισμοῦ καὶ ὑποκρισίας. Ἡ βασικὴ μας κατεύθυνσις στὸ ἔργο τῆς προνοίας εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀνύψωσις καὶ ψυχικὴ τόνωσις τοῦ συνανθρώπου μας. Ἡ ὕλικὴ ἐνίσχυσις εἶναι ἀπλῶς ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τρόπους γιὰ ν' ἀνακουφίσωμε τὸν πάσχοντα ἀδελφό μας. Ἐξ ἄλλου μὲ τὴ συνομιλία αὐτῆ τῆς ἀγάπης μεταξὺ βοηθοῦντος καὶ πάσχοντος ἀναπτύσσεται ἓνας ἀνώτερος ψυχικὸς δεσμὸς καὶ καλλιεργεῖται τὸ πνεῦμα τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας ποὺ συνιστοῦν μαζὺ μὲ τόσες ἄλλες ὥραϊες πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τὸν νέο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

★

Ἡ ἀκτινοβολία ἐνὸς ἐπιτυχημένου ἔργου προνοίας, καλὰ ὠργανωμένου, σοβαροῦ, μελετημένου καὶ θεωρητικὰ γερά θεμελιωμένου θὰ ἐλκύσῃ γρήγορα πολλοὺς συνεργάτες. Θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σπάσῃ τοὺς πάγους τῆς ἀδιαφορίας καὶ θὰ θεομάνῃ ὅ,τι εὐγενικὸ καὶ καλὸ ὑπάρχει μέσα στὸ λαὸ μας. Μέσα σ' ἓνα λαὸ ποὺ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς καὶ ἡ καλωσύνη ἀποτελοῦν τὴ χαρακτηριστικὴ του καλὴ πλευρά. Ἐὰν αὐτὴ ἡ προθυμία τοῦ λαοῦ μας νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ τέτοιες ἐκδηλώσεις καὶ μάλιστα, ὅταν καλήται νὰ προσφέρει προσωπικὴ θυσία, ἐνωθῇ μὲ τὴν ὀργάνωσι καὶ τὴν πειθαρχημένη δρᾶσι, εἶναι ἀπιστεύτως μεγάλο τὸ τί ἠμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ. Ἀκόμη, μία παράλληλη διαφωτιστικὴ ἐκστρατεία γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλληλεγγύης στοὺς σημερινούς καιροὺς θὰ τονώσῃ τὸ πνεῦμα αὐτό. Ἔτσι ἡ ἀλληλεγγύη αὐτὴ θὰ γίνῃ μία πραγματικότητα γιὰ ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸ λαόν. Στὸ παρελθόν, καὶ σήμερα ἀκόμη περισσότερο, τὰ θέματα τῆς κοινωνικῆς προνοίας ἀπασχολοῦν σοβαρῶς ἄτομο καὶ ὁμάδα σὲ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπὸ τὴν δρᾶσι αὐτὴ θὰ μποροῦσε κανεὶς πολλὰ νὰ ὠφελῆθῃ. Δυστυχῶς ὅμως ὅλες αὐτὲς οἱ προσπάθειες εἶναι ἄγνωστες ἢ δὲν εἶναι τόσο γνωστὲς ὅσο θὰ ἔπρεπε. Ποιὸς π.χ. γνωρίζει το ἔργο τοῦ στρατοῦ τῆς σωτηρίας στὴν Ἀγγλία, τὸ κοινωνικὸ ἔργο τῶν ἱεραποστολῶν, τόσα καὶ τόσα ἄλλα λαμπρὰ ἔργα ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ στὴ χώρα μας ἀκόμη;

Δυστυχῶς πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὁ τύπος δὲν ἐβοήθησε πάντα στὸ σημεῖο αὐτὸ τὴν κοινωνία μας, ἐνῶ ἠμποροῦσε πολλὰ νὰ κάμῃ. Γιατί ἐνῶ ἐφρόντισε νὰ ικανοποιήσῃ τὴν ἀδιάκριτο καὶ ἐπιβλαβῆ περιέργεια γύρω-ἀπὸ παντοειδῆ σκάνδαλα, δὲν ἔδειξε πολλὰς φορὰς οὔτε στοιχειῶδες ἐνδιαφέρον, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰς ἐξαιρέσεις, γιὰ νὰ γίνουν γνωστὲς παρόμοιες εὐεργετικὲς κινήσεις. Μιὰ τέτοια διαφώτισι θὰ ἦταν ἱκανὴ νὰ ἐνθουσιάσῃ, νὰ προσελκύσῃ καὶ ἄλλους εἰς τὸ κοινωνικὸ ἔργο ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τέλους νὰ τονώσῃ τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ μας ποὺ εἶναι φυσικὸ νὰ πέφτῃ ἀπὸ τὴν παρακολούθησι τῶν τόσων ἀσχημιῶν ποὺ ἐξιστοροῦνται κάθε μέρα.

Εἶναι ἀνάγκη ὁλόκληρη ἡ κοινωνία μας νὰ αἰσθανθῇ βαθειὰ τὸ αἷτημα τῆς ἀγάπης καὶ νὰ συγκινηθῇ μπροστὰ στὸν ἀνθρώπινο πόνο. Ἐνας πανελλήνιος συναγεμὸς ἀγάπης πρέπει ν' ἀκουσθῇ σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα. Κάτι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς πολεμικῆς περιόδου μὲ τίς ἀνθόρμητες καὶ συγκινητικὲς ἐκδηλώσεις ἀλληλεγγύης ποὺ τόσο εὐκόλα ξεχνιοῦνται ὅταν περάσῃ ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὸ ἔθνος. Ἄς μὴ λησμονοῦμε ποτὲ ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι βασικὴ προϋπόθεσις γιὰ τὴν συντήρησι καὶ τὴν προκοπὴ τῶν κοινωνιῶν καὶ ἄς εἶναι ὑπ' ὄψιν μας ὅτι καὶ ἡ ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης θ' ἀπαιτήσῃ πολλοὺς κόπους καὶ τρεξίματα, ἀλλὰ καὶ ὑπομονὴ καὶ καρτερία, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν πόλεμον τῶν νεύρων ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῇ ὁ ἐργάτης τῆς ἀγάπης ἀπὸ τὸ φιλικὸ καὶ τὸ συγγενικὸ του περιβάλλον.

«Ἐσὺ τώρα, θὰ διορθώσῃς τὴν κατάστασι! Μὴ ξεχνᾶς ὅτι ἓνας κοῦκος δὲν φέρνει τὴν ἀνοιξί!».

«Δὲ βαρυνέσαι, κάνεις τὸ καλὸ καὶ βρῖσκεις τὸ μετὰ σου».

«Σοῦ λένε ὅτι ἐργάζεσαι γιὰ νὰ ἐπιδειχθῆς. Δὲν σοῦ τὸ ἀναγνωρίζουν».

Αὐτὲς εἶναι οἱ φράσεις μὲ τίς ὁποῖες πολλοί, ἐνῶ προσπαθοῦν εὐσχήμως νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τίς ὑποχρεώσεις τῆς ἀγάπης, δημιουργοῦν καὶ εἰς τὸν ἄλλο ἡττοπάθεια καὶ ἀπαισιοδοξία στὸν εὐγενῆ ἀγῶνα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι τὸ κοινωνικὸ ζήτημα θὰ εἶχεν ἄλλη ὄψιν καὶ δὲν θὰ ἐπαρουσίαζε τὴν δξύ-

τητα μετὴν ὁποῖαν ἐμφανίζεται σήμερα, ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔδιδαν τὸ «παρόν» εἰς τὸ προσκλητήριον αὐτὸ τῆς ἀγάπης.

Στὸ κάτω-κάτω γι' αὐτὴ τὴν ἀθλιότητα δὲν εἴμεθα ὅλοι συνυπεύθυνοι;

Ἄς γίνῃ λοιπὸν ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης ὁδηγός μας στὸν δρόμον τῆς ἐπανορθώσεως. Δὲν χωροῦν δικαιολογίες, ὅτι δὲν ὑπάρχει τάχα χρόνος, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι σκληρὴ. Ἡ ἔνστασις αὐτὴ δὲν στέκει. Ὅλοι ὅσοι ὡς τώρα ἐργάζονται σὲ παρόμοια ἔργα δὲν εἶναι ἀργόσχολοὶ ἢ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν λύσει ὅλα τὰ ἄλλα προβλήματα τους καὶ δὲν ἔχουν ποῦ νὰ διαθέσουν τὴν ὥραν τους. Τὸ ἀντίθετον, εἶναι πρόσωπα φορτωμένα μετὰ πλῆθος ἀπὸ σοβαρὰ καθήκοντα καὶ εὐθύνες. Τὴν ὥραν αὐτὴ ποὺ θὰ ἐξοικονομήσουν γιὰ τὸ ἔργο τῆς ἀγάπης θὰ τὴν ἀναπληρώσουν μ' ἐντατικώτερον ἐργασίαν στὸ σπῆτι, στὸ ἐπάγγελμα. Τὴν προσφορὰν στὸ κοινωνικὸ ἔργο ὄχι μόνον δὲν τὴν αἰσθάνονται ὡς ἀγχαρεία, ἀλλὰ τὴν θεωροῦν μιὰ εὐχάριστη καὶ τιμητικὴ ἀπασχόλησις καὶ εἶναι ἕνα μέσον ἀκόμη γιὰ νὰ λύσουν καὶ τὰ ἰδικὰ τους προβλήματα. Γιὰ κάθε πνευματικὸν ἄνθρωπον, ποὺ θέλει νὰ πάρῃ τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ ἐργάτου εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὸ ἔργον τῆς ἀγάπης ὑπάρχουν εὐκαιρίες ἀφθονες, εὐκαιρίες ποὺ θὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν εἰδικότητά του, τίς ἰδιαίτερες συνθήκας τῆς ζωῆς του, αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν δυνατότητα ποὺ τοῦ παρουσιάζεται.

Χωρὶς ἀναβολήν, λοιπὸν, ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἄς ἀποδυσθῶμεν στὸ ἔργον αὐτὸ τῆς ἀγάπης. Ὅχι μετὰ λόγια καὶ φιλολογίας, ἀλλὰ μετὰ ἔργα καὶ πράξεις καὶ ἐφαρμογὴν, μετὰ εἰλικρινῆ προσπάθειαν, μετὰ ἀγῶνα. Καὶ τότε ἀπίστευτες ἀλλαγῆς ἡμποροῦν νὰ γίνωσιν, θαύματα πραγματικά, ποὺ θὰ φέρωσιν εἰς τίς κοινωνίας, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον, μιὰ καινούργια ἐποχὴ. Ἀλλὰ ἀκόμη, κατ' ἐξοχίαν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς ἀγάπης θὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ τὸν πανηγυρικώτερον τρόπον ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Ἐχει λεχθῆν, πολὺ σωστά, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς σήμερα δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ γίνῃ αἰσθητὸς στὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὰ λόγια, ὅσον ἀπὸ τὰ ἔργα. Ἡ συμμετοχὴ στὰ καθημερινὰ προβλήματα τῶν συνανθρώπων μας εἶναι ἡ καλλίτερα ἀπόδειξις τῆς μεγάλης δυνάμεως ποὺ διαθέτει ὁ

Χριστιανισμὸς γιὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς κοινωνίας μας.

Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες καλοῦνται νὰ συνεχίσωσιν μιάν λαμπρὴν παράδοσιν κοινωνικῆς ἀντιλήψεως, ποὺ ἔχει τίς ρίζας τῆς βαθεῖας καὶ στὸ πῶς μακρὸν ἱστορικὸν παρελθόν τῆς. Εὐτυχῶς ὅτι ὁ τύπος τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου εἶναι σήμερα μιὰ πραγματικότης στὴν χώρα μας. Βρίσκεται ἀκόμη στὴν ἀρχήν, ἀλλὰ ἔχει τὴν εἰλικρινῆ ἀπόφασιν νὰ μαθητεύσῃ μετὰ τὴν καρδίαν γεμάτην θέρημ, ἔτοιμος νὰ θυσιάσῃ καὶ αὐτὴ τὴ στοιχειώδη ἀνάπαυσίν του προκειμένου νὰ βοηθήσῃ τὸν πάσχοντα ἀδελφόν του. Αὐτὸ βέβαιον ἀπαιτεῖ ἕναν ἠρωϊσμὸν ποὺ δὲν κερδίζεται χωρὶς καθημερινὸν ἀγῶνα. Ἀλλὰ τὸ πᾶν φαίνεται ὅτι εἶναι ζήτημα ἀποφάσεως καὶ τότε ἡ χαρὰ περιμένει καθέναν ποὺ θὰ μοιρασθῇ τὸν πόνον τοῦ διπλανοῦ του. Δὲν μένει παρὰ αὐτὸ ποὺ γίνεται σὲ μικρὴ κλίμακα νὰ πάρῃ ἔκτασις, νὰ γενικευθῇ, νὰ ἀναδειχθῶσιν καινούργιοι ἐργάτες ἀγάπης, ἑκάστο, διακόσιοι, χίλιοι, ἕνας στρατὸς ὁλόκληρος, ἕνας εἰρηνικὸς στρατὸς σωτηρίας.

Οἱ πληγῆς καὶ οἱ δυστυχίες ποὺ ἀπεκάλυψεν ὁ πόλεμος τῶν ἡμερῶν μας δείχνουν καθαρὰ τὸν δρόμον τοῦ καθήκοντος σὲ ὅλους μας. Πίσω ἀπὸ τίς μεγάλας πράγματι ἐπιτυχίες τοῦ πολιτισμοῦ μας εἶδαμε πόσον πόνος κρύβεται, πόσον φτωχογειτονιὲς ἀπλώνονται, ἀλλὰ καὶ πόσον ψυχικὸν μαρτύριον πρὸ πάντων ὑπάρχει. Κάθε πρᾶξις ἀγάπης μεμονωμένη ἢ ὄργανωμένη ποὺ γίνεται σήμερα, νομίζει κανεὶς ὅτι ὑψώνει ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν ταλαιπωρημένην ἀλλὰ καὶ ἔνδοξον χώραν, λευκὰ ὄροσσημα, ποὺ διαγράφουν καὶ καθορίζουν σταθερὰ τὸ δρόμον γιὰ τὴν νέα πορεία τοῦ ἔθνους μας.

Εἶναι ἅλουν καιρὸς μιὰ ἐρεθίσταυροφωρία ἀγάπης ν' ἀρχίσῃ καὶ ἕνας καινούργιος στρατὸς σωτηρίας ν' ἀπλώσῃ τὸ εὐεργετικὸν τοῦ ἔργου στὴν πονεμένην πατρίδα μας.

Καὶ τότε οἱ δοκιμασίες, οἱ συμφορῆς ποὺ πέρασε τὸ ἔθνος μας θὰ μεταβληθῶσιν σὲ ἀνάστασις καὶ χαρὰ. Καὶ τὰ ξερίπια καὶ ὁ πόνος καὶ τὰ δάκρυα θὰ κτίσωσιν μαζὺ τὴν νέα Ἑλλάδα, τὴν εὐτυχισμένην Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα, κέντρον χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ γιὰ ὁλόκληρον τὸν κόσμον.

Κ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΣΑΡΕΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ (*)

Τὸ παρελθὸν εἶναι μέρος τῆς ζωῆς μας, κάτι ἀποκλειστικά δικό μας, ἕνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ μας. Καί, σὰν τέτοιο, ἀφίνει φανερά τὴν ἐπίδρασί του στὸ παρὸν καὶ στὸ μέλλον μας. Δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ λείψει ἢ ἐπίδρασις αὐτή. Μήπως ὅμως θὰ ἠμποροῦσε νὰ μεταβληθῇ, κι' ἕνα δυσμενὲς παρελθὸν νὰ γίνῃ δημιουργικὴ δύναμις γιὰ ἕνα ἐπιτυχημένο παρὸν καὶ μέλλον;

Κι' ἐπειδὴ μᾶς ἐνδιαφέρουν τὰ προβλήματα τῆς γυναίκας τῆς ἐποχῆς μας, ἄς ἰδοῦμε πῶς τὸ παρελθὸν μὲ τίς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις ἠμπορεῖ νὰ ἐπηρεάξῃ μιὰ σημερινὴ νέα κοπέλλα.

★

Μιὰ παιδικὴ ἡλικία γεμάτη στερήσεις καὶ πόνους καὶ δοκιμασίες, εἶναι κάτι πού γεμίζει πίκρα καὶ παράπονο τὴν ψυχὴ, ἀκόμη καὶ ἀγανάκτησι. Πῶς θὰ ἠμπορέσῃ τὸ βασανισμένο παιδί νὰ γίνῃ ἡ γεμάτη θάρρος κι' ἐνθουσιασμὸ κοπέλλα, ἔτοιμη ν' ἀγωνισθῇ γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς ζωῆς; Ἄλλὰ καὶ ἡ πολλὴ ἄνετη κι' εὐτυχισμένη παιδικὴ ἡλικία εἶναι πολλὲς φορὲς μιὰ ἐπισηφάνης βάσις γιὰ τὸ στήσιμο τῆς ἐπιτυχίας. Πῶς θὰ σταθῇ ἡ πολυχαϊδεμένη κι' ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ κοπέλλα ἀπέναντι στὸν πόνο, πού ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ συναντήσῃ; Καὶ τὰ ἀχαλίνωτα πετάγματα τῆς φαντασίας, καὶ τὰ ὄνειρα πού δὲν γίνονται ποτὲ πραγματικότητας, ἀνοίγουν κι' αὐτὰ τὸ δρόμο στὴν ἀπογοήτευσί. Μιὰ

(*) Τομεὺς τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου «Ἑλληνικὸν Φῶς» εἶναι τὸ «Κέντρον Κοινωνικῆς Μορφώσεως Ἑλληνίδος», τὸ ὁποῖον ἤρχισε πρὸ ὀλίγου καιροῦ νὰ λειτουργῇ, μὲ σκοπὸ τὴ μορφωτικὴ, κοινωνικὴ καὶ γενικώτερα τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξι τῆς Ἑλληνίδος. Ἡ ἐξέτασις τῶν προβλημάτων, πού ἀπασχολοῦν τὴ σημερινὴ γυναῖκα, γίνεται μὲ συνεργασίαν ὄλων τῶν μελῶν τοῦ Κέντρου. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀπάντησι τῶν μελῶν στὸ ἐρώτημα: «Πῶς ἕνα κορίτσι ἠμπορεῖ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις τοῦ παρελθόντος».

ἀσχημὴ προσαρμογὴ μὲ τὴν οἰκογένεια, μὲ τὸ σχολεῖο, μὲ τὴν κοινωνία, μὲ τὴν ἐποχὴ μας, δημιουργεῖ κορίτσια δειλὰ, ἀνίκανα ν' ἀντικρύσουν μὲ θάρρος τὴ ζωὴ. Ἐνα σπιτικό, ὅπου ἡ γκρίνια κι' ὁ ἐκνευρισμὸς ἔχουν μεγαλύτερη θέσι ἀπὸ τὴ στοργὴ καὶ τὴ γαλήνη, προσφέρει ἀκόμη μεγαλύτερες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀνώμαλὴ ἀνάπτυξι τῆς ψυχῆς τοῦ κοριτσιοῦ. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ κακὴ στάσις τῶν γονέων ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθερίας πού πρέπει νὰ παρέχουν στὰ παιδιά των, τὸ πότε, πόσο καὶ πῶς ὀφείλουν νὰ ἐμπιστεύονται σ' αὐτά. Ἦμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ κακὴ διαπαιδαγώγησις ἢ τὸ κακὸ παράδειγμα πού προσφέρεται ἀπὸ τὴν οἰκογένεια, ἕκείνα πού ἐτοιμάζουν ἀσχημὰ τὴ σημερινὴ κοπέλλα. Τὸ ἴδιο ἠμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ κάτι πιδ ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκογένεια, τὸ σχολεῖο, μιὰ κακὴ συναναστροφὴ, βιβλία πού διαλύουν ἀντὶ νὰ οἰκοδομοῦν. Ἦμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ κάτι ἀκόμη πλατύτερο, ἐπιδράσεις τῆς ἐποχῆς, ὁ πόλεμος πού περάσαμε, ἐπιδράσεις πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐμποδισθοῦν.

Πάρα πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες πού ἠμπορεῖ νὰ ἐπιδροῦν καὶ νὰ σχηματίζουν τὸ δυσμενὲς παρελθόν, ὅταν ἡ κοπέλλα φθάσῃ καὶ περάσῃ τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία. Ἐρχεται τότε ἡ ὥρα πού πρέπει ν' ἀποσταθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν γονέων, γιὰ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ δικό της κόσμον. Κι' ἔχει πολὺ ἀσχημὸ ὄλικὸ γιὰ νὰ κτίσῃ αὐτὸν τὸν κόσμον! Ἐρχεται ἡ ἐποχὴ τοῦ γάμου καὶ πρέπει νὰ βρεθῇ ἔτοιμη γιὰ τὴν καινούργια κατάστασι πού δημιουργεῖται μ' αὐτόν. Πρέπει νὰ βρεθῇ ἔτοιμη ν' ἀποτελέσῃ τὴν ξεχωριστὴ ὄντοτητα μέσα στὸ πλαίσιο τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἄντι γι' αὐτό, ἡ κοπέλλα, πού δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀντιδράσῃ στὶς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις τοῦ παρελθόντος, βρῖσκεται τελείως ἀπροετοίμαστη, σὲ μιὰ κατάστασι ψυχικῆς ἀνωμαλίας, πού ἀκόμη περισσότερο τὴν ἐμποδίζει νὰ τακτοποιηθῇ, πολὺ λίγο κατατο-

πισμένη στη ζωή. Στην ηλικία αυτή, έπρεπε ήδη να παρουσιάξει ολοκληρωμένο, τακτοποιημένο, τον εαυτό της, με κατασταλαγμένες σκέψεις, σκοπούς, επιθυμίες. Ή αναπνέοντας όμως μια ανέλευθερη ατμόσφαιρα, λόγω της δεσμεύσεως του παρελθόντος, έχει τη χειρότερη προϋπόθεση για την ομαλή εξέλιξη της προσωπικότητας. Έτσι, βλέπουμε συχνά κοπέλλες, την εποχή που πιά είναι ανάγκη να παίξουν ρόλο πρωταγωνιστρίτσες στη ζωή, να μην είναι ικανές παρά για ρόλους κομπάρσου. Ν' αφήνουν να σέρνονται από τη ζωή, ενώ θα έπρεπε να την κυβερνούν. Και τις βλέπουμε να επαναστατούν και να ζητούν να ξεφύγουν απ' αυτή την κατάσταση με μια αλλαγή. Με το γάμο ίσως, που τον θεωρούν απαλλαγή από την επιβολή του πατριικού σπιτιού, ή με διάλυση του γάμου, όταν νομίζουν ότι αυτός είναι που τις δεσμεύει. Και τότε... τότε ή κατάστασις γίνεται άκομη πιο δύσκολη. Τη στιγμή ακριβώς που νομίζουν ότι απηλλάγησαν, ότι θα ήμπορέσουν να πετάξουν ελεύθερες, νοιώθουν μουνδιασμένα τα φτερά, άνικανα να τις σηκώσουν. Γιατί δεν ήταν ή έξωτερική ελευθερία που έλειπε. Είναι ή ψυχή που ασφυκτιά πνιγμένη μέσα στ' άγρια χορτάρια. Είναι ή ψυχή που μένει άτροφική, καθώς αυτή βρίσκεται άλυσσοδεμένη στις επιδράσεις του παρελθόντος. Ένός παρελθόντος άρνητικού, άνικανου να βοηθήσει για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, ικανού μόνον να δεσμεύη τη θέληση που ζητά να τοῦ εναντιωθῆ.

★

Και όμως είναι ανάγκη να εναντιωθῆ ή νέα κοπέλλα στο παρελθόν αυτό. Να σπάσει τὰ δεσμά και να βαδίσει χωρίς άλυσσιδες τὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Χρειάζεται άγώνας γι' αυτό. Άλλά δεν είναι άκατόρθωτο. Γιατί όσο κι' αν είναι μια μεγάλη δύναμις τὸ παρελθόν, που βαρύνει επάνω μας, δεν παύει να είναι κάτι που πέρασε και που δεν έχει τὸ δικαίωμα να στέκεται εμπόδιο στοῦ δρόμου μας. Έμπρός μας έχουμε ένα σήμερα, ένα αύριο. Αὐτὰ τὸ σήμερα και τὸ αύριο τὰ έξουσιάζουμε, και είναι στοῦ χέρι μας να τὰ διευθύνουμε. Και γι' αὐτὰ άξίζει και έχουμε τὴν

υποχρέωση ν' άγωνιζώμαστε, ὅσο σκληρός κι' αν είναι ὁ άγώνας ὅσα χρόνια τῆς ζωῆς μας κι' αν πῆγαν χαμένα. Πάντα είναι καιρός.

Αὐτὸ πρέπει να καταλάβη ή νέα κοπέλλα, για να θελήσει ν' αναλάβη τὴν προσπάθεια. Ίσως τὸ καταλάβη μόνη της άβίαστα και φυσικά, ἴσως δὲν τὸ καταλάβη ποτέ, ἴσως τὴ βοηθήσει κάποιος άλλος, ἴσως είναι ένα έκτακτον γεγονός, που θὰ οδηγήσει σ' αὐτό. Όταν όμως ἔλθῃ ή εύλογη στιγμή, θὰ νοιώσει μια κρυφή δύναμη να τὴν τινάζει δυνατά, να τὴν κἀνῃ ν' αφήσει τὴν άδιαφορία, να τὴν μεταβάλῃ σὲ άγωνιστή. Θὰ αισθανθῆ τὸν κίνδυνο και θὰ παλαίψη για να σωθῆ. Θὰ σκύψῃ τότε ἔπάνω από τὸν άρρωστο εαυτό της, ἔπάνω από τὰ χαλάσματα, ὄχι για νὰ κλαύσῃ, αλλά για νὰ βγάλῃ ὅτι γερό ὑπάρχει σ' αὐτὰ, χρήσιμο ὕλικὸ για τὴν καινούργια οἰκοδομή. Γιατί δὲν είναι δυνατόν να ἔχη άφίσει μόνον κακὰ ἴχνη τὸ παρελθόν. Αὐτὸ τὸ ξεχώρισμα τοῦ καλοῦ από τὸ κακό, τοῦ ὕγιους από τὸ άρρωστημένο, τοῦ ὠραίου από τὸ άσχημο, άποτελεῖ τὸ δυσκολότερο μέρος τῆς προσπάθειας. Τότε περισσότερο ἴσως από κάθε άλλη φορά είναι πολύτιμη ή συμβολή ενός φωτισμένου ανθρώπου, που με άγάπη πολλή και στοργή θὰ προσπαθήσει να βοηθήσει. Ένός καλοῦ συμπαραστάτου που θὰ κατορθώσει να κερδίσει τὴν εμπιστοσύνη τῆς νέας και θὰ τὴν κἀνῃ ν' άνοίξη τὴν καρδιά της, να μιλήσει. Είναι βαθειά άνάγκη τῆς ψυχῆς να ξεδιπλώνεται σὲ κάποιον, και είναι θεῖο δῶρο να ήμπορῆ κανεὶς να ἔκμεταλλεύεται για τὸ καλὸ αὐτὴ τὴν άνάγκη. Να ήμπορῆ να βαδίσει πλάι στην ψυχή που προσφέρει με κατανόηση, με διάκρισι, με σεβασμὸ στην άτομικότητα τοῦ άλλου. Με ἐπιείκεια ή αὐστηρότητα, πότε λαμβάνοντας ενεργὸ μέρος και πότε παρακολουθώντας από μακριά τὴν εξέλιξη, ανάλογα με τὴν άνάγκη τῆς στιγμῆς.

Και να που τὸ ξεχώρισμα ἔγινε. Και τώρα ή νέα κοπέλλα, μπροστὰ στοὺς σωρούς από τὰ ἔρειπια, βλέπει από τὸ ἕνα μέρος ὅτι άποτελεῖ τὸν κακὸ εαυτό της, αὐτὸν που τὴν πίεζε ὡς τώρα, και από τὸ άλλο ὅτι άποτελεῖ τὸν καλὸ εαυτό της, αὐτὸν που

ἔμενε σκεπασμένος κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ πρώτου. Κυττάζοντας κατὰ κεῖ, θὰ πρέπῃ νὰ τρομάξῃ, ν' ἀπογοητευθῇ, κυττάζοντας κατὰ δῶ, θὰ πρέπῃ νὰ πετάξῃ ἀπὸ χαρά, νὰ μείνῃ ἄφωνη ἀπὸ ἐκπλήξι. Τίποτα δὲν χάθηκε ἀκόμη. Ὅλα μοροῦν νὰ διορθωθοῦν. Ἐρεῖ τὼρα ὅτι ἔχει τὴ δύναμι νὰ πετάξῃ ἀπὸ πάνω της τὸ βάρος τοῦ παρελθόντος. Μόνον νά, πὺ ὅλα εἶναι ἀνακατεμμένα, κι' αὐτὴ αἰσθάνεται τόσο τὴν ἀνάγκη τῆς τάξεως!

Κρύβει τέτοιες δυνάμεις ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, πὺ και ἀβοήθητη θὰ μοροῦσε νὰ φθάσῃ στὴν ποθητὴ αὐτὴ τάξι. Ὅμως, και πάλι, πόσο θὰ ἡμοροῦσε νὰ ξεκουράσῃ ἕνα ἀπαλὸ και σταθερὸ χέρι, πὺ ἀπὸ μονοπάτι σὲ μονοπάτι θὰ ἤξερε νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸν ἴσιο δρόμο, πὺ πιά θὰ ἦταν εὐκόλο ν' ἀκολουθήσῃ μόνη!

★

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ πὺ ζητᾶ νὰ βάλῃ σὲ τάξι τὸν ἑαυτὸ της ἡ νέα κοπέλλα, πατᾶ σὲ στερεὸ ἔδαφος. Ἦδη ἀναγνωρίζοντας ὅτι κάτι σ' αὐτὴ δὲν πηγαίνει καλὰ και ἀναζητῶντας το, δέχεται κάποιον νόμον και αἰσθάνεται ὅτι ὀφείλει νὰ ὑποταγῇ σ' αὐτόν. Ἐπιθυμῶντας νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτὸ πὺ τῆς κλείνει τὸ δρόμον πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐκτιμᾷ μιὰ μεγάλη ἀξία, τὴν ἀξία τῆς ἐλευθερίας, πὺ θέλει τὸν ἀνθρωπομόνον ὑπεύθυνον γιὰ τὶς πράξεις του. Ἔτσι δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀφίνη νὰ ἐπηρεάζωνται αὐτὲς οἱ πράξεις ἀπὸ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις τοῦ παρελθόντος. Ζητῶντας τὴν τάξι στὸν ἑαυτὸ της, φθάνει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπαρξί μᾶς γενικῆς τάξεως μέσ' στὴ ζωὴ. Κι' αὐτὴ ἡ τάξις ἔχει ἕνα σκοπὸ. Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ προσπαθεῖ νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴ ζωὴ τὸ βαρύτερον νόμμά της, τὸ σκοπὸ της, τὴν ἀξία της και μαζὶ μ' αὐτὸ τὴ δικὴ της τὴν ἀτομικὴ θέσι μέσ' στὴ ζωὴ, τὸ δικὸ της τὸ σκοπὸ μέσ' στὴ ζωὴ, τὴ δικὴ της τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ ζωὴ. Ὅταν βρῇ τὴ θέσι της, τὴν ἰδιαίτερη, τὴν ξεχωριστὴν μέσ' στὴ ζωὴ, θὰ βεβαιωθῇ ὅτι εἶναι ἀξία ν' ἀποτελῇ μιὰ ἰδιαίτερη, ξεχωριστὴ, ἐλεύθερη προσωπικότητα. Και ὅταν τοποθετήσῃ τὸν ἑαυτὸ της πλατύτερα μέ-

σα στὸ γενικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς, θ' ἀντιληφθῇ ὅτι ὀφείλει νὰ τὸν προσαρμόσῃ σ' αὐτόν, ὥστε νὰ συντελέσῃ στὴν ἐπιτυχία του. Γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ σκοποῦ ὑπάρχει ἡ ἠθικὴ τάξι τῆς ζωῆς. Σ' αὐτὴν ὀφείλει νὰ ὑποτάξῃ τὸ παρελθόν. Νὰ τὴν χρησιμοποίησῃ σάν φίλτρο και ν' ἀφίση νὰ περάσῃ μέσ' ἀπ' αὐτὸ ὅ,τι εἶναι καθαρὸ, πετῶντας μακριὰ τὰ κατακάθια. Νὰ κρατήσῃ ἀπὸ τὸ παρελθόν ὅ,τι εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ἠθικὴ τακτοποίησι τῆς ζωῆς και νὰ τινάξῃ μὲ δύναμι τις συνήθειες και τις προκαταλήψεις πὺ εἶναι ἀντίθετες σ' αὐτήν. Κι' ὅταν ὑποταγῇ ἀπλᾶ και πειθίηται μόνον στοὺς δεσμοὺς και τις ἐξαρτήσεις πὺ ἐπιβάλλει ἡ ἠθικὴ τάξι τῆς ζωῆς, θὰ νοιώσῃ μέσα της ἐλεύθερη, τόσο ἐλεύθερη, πὺ τὸ παρελθόν νὰ μὴ εἶναι πιά δεσμὸς.

Θὰ ἡμοροῇ τότε νὰ τὸ κυττάξῃ κατὰματα, χωρὶς νὰ τὴ φοβίξῃ. Θὰ εἶναι αὐτὴ πὺ θὰ τὸ ὀδηγῇ και θὰ προσπαθήσῃ νὰ βγάλῃ ἀπ' αὐτὸ ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερα διδάγματα, ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερη πείρα.

★

Ἄν εἶναι δύσκολον ἕνα παρελθόν μὲ καλὲς ἐπιδράσεις νὰ ὀδηγήσῃ σ' ἕνα ἀποτυχημένο μέλλον, εἶναι ἀκόμη πιὸ δύσκολον ἕνα παρελθόν ἀρνητικὸ νὰ μεταβληθῇ σὲ δημιουργικόν. Ἡ κοπέλλα ὁμοῦς νίκησε στὸν ἀγῶνα. Ἰσως πολλὰς φορὰς σταμάτησε λαχανιασμένη, ἴσως και νὰ γύρισε πίσω ἀποκαμωμένη, ἀλλὰ τὼρα ὁ στέφανος τῆς νίκης τῆς ἀξίζει. Γιατί ὅ,τι κι' ἂν τῆς προσέφερε τὸ ἐξωτερικὸ περιβάλλον, δὲν ἦταν παρὰ βοήθεια. Τὴ μάχη κέρδισε μόνη της. Χρειάσθηκε ν' ἀντιληφθῇ τὸν κίνδυνον πὺ ἦταν κοντὰ της, χρειάσθηκε νὰ πάρῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ λυρωθῇ, χρειάσθηκε νὰ πιστεύσῃ στὴ λύτρωσι, χρειάσθηκε ν' ἀγωνισθῇ μ' ὄλες της τις δυνάμεις, και μὲ τὸ λογικόν, και μὲ τὸ αἶσθημα, και μὲ τὴ θέλησι, χρειάσθηκε νὰ πάρῃ στὰ χέρια τὸν ἑαυτὸ της και ν' ἀναζητήσῃ σ' αὐτόν τὸ κομμάτι τ' οὐρανοῦ, πὺ κρύβομε μέσα μας ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Και τὼρα πὺ τὸ βρῆκε δὲν θὰ σταματήσῃ. Χωρὶς δεσμοὺς τὸ πνεῦμα θὰ ζητήσῃ ν' ἀναπληρώσῃ ὅ,τι

ἔχει χάσει και θά στρέφεται πάντα πρὸς τὴν ἄνωτερότητα.

Βλέποντας τὴ σημασία πού ἔχει ἡ νίκη της, αἰσθάνεται ὅτι ἀμείβεται γιὰ ὅ,τι ἐθυσίασε. Τώρα πού ἡ δμίχλη διελύθη και ὅλα εἶναι καθαρὰ και διαυγῆ, τὸ μέλλον φωτίζεται ἐμπρὸς της. Θὰ ἔχη κι' αὐτὸ τις λύπες του, και τις ἀποτυχίες του, και τις ἀπογοητεύσεις του, θὰ εἶναι ὅμως ἕνα μέλλον ἀποδοτικό. Τὰ μάτια της ἀνοίγουν σὲ κόσμους καινούργιους. Ἐκεῖ ἔχει μιὰ θέσι ἰδιαίτερη, πού ὀφείλει ν' ἀξιοποιήσει. Γύρω ἀπ' αὐτὴ τὴ θέσι ὑπάρχουν ἄλλες θέσεις ἄλλων ἀνθρώπων, πού σχηματίζουν κύκλους γύρω της. Κύκλους στενοὺς στὴν ἀρχή, πού ὅλο και ἀνοίγουν, κι' ὅλο και πλαταίνουν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ συνδέονται μαζί της, ὅπως κι' αὐτὴ εἶναι συνδεδεμένη μ' αὐτούς. Ἡ ἀποστολὴ διαγράφεται· αὐτὴ θὰ τῆς δώσει τὴ μεγαλύτερη ικανοποίησι. Γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς ἀποστολῆς εἶναι χρήσιμο τὸ παρελθόν, και ὅχι μόνον οἱ καλές ἀλλὰ και οἱ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις του. Ἔτσι φθάνει νὰ βρῆ τὸ νόημά τους. Ἡ πείρα πού τῆς προσφέρουν εἶναι πολύτιμη γιὰ ὅ,τι πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ στὸ μέλλον. Ἄν πόνεσε, κι' ἂν πικράθηκε ἄλλοτε, αἰσθάνεται περισσότερο κάθε μικρὴ χαρὰ τώρα. Κι' ἂν τώρα πονέση, δέχεται μὲ γενναϊότητα τὸν πόνο, γνωρίζοντας ὅτι εἶναι ἕνα μέσον πού θὰ τὴν βοηθήσῃ γιὰ ν' ἀνέβῃ. Κι' ἂν βοήθηκε ἄσχημα ἐφωδιασμένη γιὰ τὴ ζωὴ, θὰ φροντίσῃ ν' ἀποκτήσῃ ἀνθεκτικώτερα ὄπλα.

Ἄλλὰ οἱ ἄνθρωποι πού τὴν περιβάλλουν; Αὐτούς πού ἠμπορεῖ νὰ ἐγγίσῃ μὲ τὴν ἐπίδρασί της; Δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τοὺς πλησιάσῃ; Δὲν ἔχουν κι' αὐτοὶ δράματα, πόνους, ἀνησυχίες; Δὲν ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν καταστάσεις πολλῆς φορὸς πολὺ δυσκολώτερες ἀπὸ τὴ δική της; Σ' αὐτούς θὰ προσφέρῃ μ' ἀγάπη τὴν πείρα της. Ἐνδιαφερομένη γι' αὐτούς, γλυκαίνοντας τὸν πόνο τους, ἐφοδιάζοντας αὐτούς μὲ τὰ ἐφόδια πού ἔλειψαν ἀπὸ τὴν ἴδια, εὐρύνοντας γι' αὐτούς τὸ δρόμο πού ἡ ἴδια ἄνοιξε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της, θὰ ἔχη τὴν ικανοποίησι νὰ αἰσθάνεται ὅτι ἡ ζωὴ της εἶναι χρήσιμη. Κοντὰ τους θὰ αἰσθανθῆ πιὸ

τέλειο τὸν ἑαυτὸ της και θὰ βοηθηθῆ νὰ ξεφύγῃ κι' ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἄσχημα ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος.

★

Φροντίζοντας νὰ βάλῃ σὲ τάξι τὸν ἑαυτὸ της ἡ νέα κοπέλλα κέρδισε τὴ μάχη μὲ τις δυσμενεῖς ἐπιδράσεις, πού προήρχοντο ἀπὸ ἐξωτερικοὺς παράγοντας, χωρὶς ἡ ἴδια νὰ εὐθύνεται γι' αὐτούς. Ἄλλ' ὅταν εἶναι οἱ τύψεις γιὰ κάποιο σφάλμα, πού, τρομερὲς Ἐρινύες, κυνηγοῦν παντοῦ τὴν ψυχὴ και δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ ἡσυχάσῃ; Ὅταν τὸ αἶσθημα ἐνοχῆς ἀποτελῆ τὸ δυσμενὲς παρελθόν, πού ἀνακόπτει τὸ δρόμο πρὸς τὴν ὁμαλὴ ἀνάπτυξι τῆς ψυχῆς; Τότε, περισσότερο τότε, ἡ χριστιανὴ κοπέλλα, θὰ νοιώσῃ ὅτι εἶναι ἕνας ἄνθρωπος, ἀπ' αὐτοὺς «τοὺς ἐλαχίστους» γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς κατέβηκε στὴ γῆ. Ἦρεμα και ταπεινὰ θὰ στραφῆ σ' Αὐτὸν και θὰ ζητήσῃ ἀπ' Αὐτὸν νὰ σηκώσῃ και τὸ δικὸ της φορτίο, μαζί μὲ τὰ τόσα ἄλλα πού σηκώνει γιὰ μᾶς. Κι' Αὐτὸς πού προσέφερε τὴ λύτρωσι σ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν θὰ τὴν ἀρνηθῆ κι' ἀπὸ τὴν κοπέλλα, πού τὴ ζητᾷ.

★

Ἔτσι, τὸ παρελθόν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ μιὰ δύναμις πού ἔχει ἀναμφισβήτητη ἐπίδρασι στὴ μελλοντικὴ μας ἐξέλιξι, ἀλλὰ πού εἶναι στὸ χέρι μας νὰ τὴν κατευθύνωμε. Σημασία ἔχει νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ἀξίζει νὰ τὴν κατευθύνωμε σωστά, νὰ πιστεύωμε ὅτι ἠμποροῦμε νὰ τὴν κατευθύνωμε, και νὰ γνωρίσωμε πῶς πρέπει νὰ τὴν κατευθύνωμε. Δὲν εἶναι λίγα τὰ παραδείγματα στὴν ἱστορία, ὅπου ἕνα δύσκολο, ἕνα ἀρνητικὸ παρελθόν, ὄχι μόνον δὲν ἠμπούρισε, ἀλλὰ πολλῆς φορὸς συνετέλεσε στὸ νὰ ἀναδειχθοῦν προσωπικότητες μεγάλες, ὀλοκληρωμένες, ἀληθινὰ δημιουργικές.

Δὲν θὰ εἴχαμε πλήρη ἀντίληψι τῆς ζωῆς ἂν τὴ βλέπαμε μόνον περιορισμένα ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ παρελθόντος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἀτενίσωμε κι' ἀπὸ τις τρεῖς σκοπιές της, τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος και τοῦ μέλλοντος. Δὲν εἶναι φυσικὸ νὰ μᾶς κρατᾷ τὸ παρελθόν. Τὸ παρὸν και τὸ μέλ-

λον εἶναι ἐκεῖνα πού πρέπει νὰ τραβοῦν περισσότερο τὴν προσοχή μας. Ἄν τὸ παρελθὸν δὲν μᾶς παρέχει γερὸ στήριγμα γιὰ τὴν ἄνοδο, δὲν ἔχομε παρὰ νὰ τὸ κάνωμε στερεώτερο. Θὰ ἔπρεπε νὰ παραγωνρίζωμε τὴν ἀνθρώπινη ἀξία, γιὰ νὰ μὴ πιστεύωμε στὴν ἐπιτυχία μᾶς τέτοιας προσπαθείας. Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ πιστεύωμε στὴ λύτρωσι, πού μᾶς προσφέρει ἡ Πίστις μας, γιὰ νὰ μὴ θελήσωμε ν' ἀπαλλαγούμε ἀπὸ ἕνα δυσμενὲς παρελθόν.

★

Μὲ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις τοῦ παρελθόντος ἔχει νὰ παλαίψη γενικώτερα ἡ γυναῖκα στὴν ἐποχή μας. Πρὶν ἀπὸ λίγες δεκάδες χρόνια, ξέφευγε ἀπὸ μιὰ κατάστασι κηδεμονίας, γιὰ νὰ πεταχθῆ στὸ δρόμο ν' ἀνταγωνισθῆ «ἴσοις ὄροις» μὲ τὸν ἄνδρα. Τὴν ζήτησε αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴ μόνη της ἡ γυναῖκα, γιὰτί νόμισε ὅτι ἔτσι θὰ εὑρίσκε τὸν ἑαυτὸ της. Ἐλευθερία καὶ ἀπαλλαγὴ

ἀπὸ μιὰ κατάστασι τελείως ἀπαράδεκτη καὶ ὑποτιμητικὴ ζήτησε ἡ γυναῖκα. Καὶ ἐκέρδισε τὴν «ἐλευθερία» καὶ τὴν «ἀπαλλαγὴ». Ὅμως, φαίνεται, δὲν ἦταν αὐτὸ ἀκριβῶς πού ἔλειπε ἀπὸ τὴ γυναῖκα, γιὰτί ἀκόμη δὲν ἔχει βρεῖ τὴν ἰσορροπία της. Μ' ἕνα παρελθόν καταθλιπτικὸ, πού τὴν εἶχε συνηθίσει νὰ ζῆ σὲ διαρκῶς ἐξαρτωμένη κατάστασι, χωρὶς δική της εὐθύνη, δὲν βρέθηκε ἔτοιμη γιὰ τὰ προνόμια πού τῆς ἐδόθησαν. Δὲν ἠμπόρεσε οὔτε μ' αὐτὰ νὰ βρῆ τὸν ἑαυτὸ της. Μοιάζει μὲ κάποιον, πού, μαθημένος πάντα νὰ τὸν ὀδηγοῦν, παραπαίει, ὅταν ὑποχρεωθῆ νὰ βαδίση μόνος. Καιρὸς νὰ θελήσῃ μόνη της ἡ γυναῖκα νὰ δλοκληρώσῃ τὸν ἑαυτὸ της, νὰ ἀναπτύξῃ τὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ της πλοῦτο, τὰ μορφωτικὰ καὶ κοινωνικὰ της προσόντα, γιὰ νὰ σταθῆ ἀξία δίπλα στὸν ἄνδρα στὴ ζωὴ. Ὁ πολιτισμὸς μας τὴ χρειάζεται καὶ περιμένει πολλὰ ἀπ' αὐτήν.

ΜΑΙΡΗ Β. ΚΩΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Α Π Ο Ψ Ε

«Ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς»
Ψαλμ. η' 4.

Ἄπόψε τ' ἀργυρόχρωμο ἀντίκρουσα φεγγάρι
πίσω ἀπὸ κάποιο σύννεφο νὰ ξεγλυστᾶ δειλὸ
νὰ ταξιδεύῃ μοναχὸ καὶ μὲ περισσεῖα χάρη
κρυφὰ νὰ καθρεφτίζεται στῆς λίμνης τὸ νερό.

Ἄπόψε τ' ἄστρα γέλαγαν στὴν ἠσυχῇ βραδιά
καθὼς λαμπύριζαν χρυσᾶ στὸ θόλο σκορπισμένα,
ἕνα τραγοῦδι ὃ ἄνεμος μουρμούριζε σιγὰ
...κι' ὄλα ξυπνήσαν μέσα μου τ' ἀγνὰ κι' ἀγαπημένα!

ᾄ τὴν ἀνείπωτη χαρὰ πού μοῦδωκες Θεέ μου
τὸν Οὐρανὸ ὡς ἀντίκρουσα ἀπόψε ἀπανωθὲ μου.

ΠΑΥΛΟΣ ΣΠΥΡΑΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Τελευταίως ἐδόθη μεγάλη ὠθηση στήν ἐκπαίδευσι κοινωνικῶν ἐργατῶν στήν Ἀγγλία. Ἀφ' ὅτου δέ ἡ ἐκπαίδευσις αὐτή ἀνετέθη εἰς Πανεπιστημιακοὺς καθηγητάς, παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως συγγραμμάτων. Ἀναγνωρίζοντας αὐτὴ τὴν ἀνάγκη καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς London Welfare Association, μιὰ πεπειραμένη ὁμὰς κοινωνικῶν ἐργατῶν ἔδωκε μιὰ εἰκόνα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κοινωνικῆς δράσεως στὸ βιβλίον «Κατ' ἄτομον Κοινωνικὴ Πρόνοια»⁽¹⁾.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον, γιατί θίγει πολλὰς πλευρὰς τῆς κοινωνικῆς προνοίας, προσπαθεῖ δὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ παλαιὰ ἀντίληψις τῆς κοινωνικῆς προνοίας, ὡς περὶ ἔργου ἀπλῆς «φιλοanthρωπίας», εἶναι ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὶς σημερινὰς ἀντιλήψεις καὶ ἀνάγκης τῆς κοινωνίας. Εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ ἀνώτερη καὶ ἐπιστημονικώτερη σκοπιὰ, ἡ ὁποία νὰ βασίζεται καὶ στὶς καινούργιες γνώσεις τῆς ψυχολογίας, πὺν ἐνεβάθουναν σὲ κάθε ἐκδήλωσι κοινωνικῆς προνοίας.

Δὲν εἶναι δυνατὸν σήμερα ἡ κοινωνικὴ πρόνοια νὰ περιορισθῇ μόνον στὶς ὑλικὰς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου. Ἐάν, παρ' ὅλες τὶς ἀποκαλύψεις τῶν ψυχο-πνευματικῶν ἀναγκῶν, ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὴν πλευρὰ πὺν λέγεται ὕλη καὶ ἀγνοήσῃ τὴν πλευρὰ πνεῦμα, τότε ἐργάζεται ἐκτός τόπου καὶ χρόνου καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα.

Τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου πραγματεύεται τὴν κατ' ἄτομον κοινωνικὴν πρόνοια⁽²⁾, ἡ ὁποία ἀντιμετωπίζει τὶς ἀνάγκης τοῦ ἀτόμου πὺν δὲν βρῆκε στήν κοινωνία τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ὀργάνωσι τῆς ζωῆς του ἢ ἀκόμη δὲν στάθηκε ἱκανὸν νὰ κἀνῃ χρῆσι αὐτῶν τῶν προϋποθέσεων.

Ἐξ ἀρχῆς ὁμως τονίζεται ὅτι ἀρχαὶ καὶ ὄροι εἶναι συζητήσιμοι στήν κοινωνικὴ πρόνοια. Εἶναι πολὺ συχνὸ τὸ φαινόμενο τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου, ὁ ὁποῖος παῖζει συγχρόνως πολλοὺς ῥόλους καὶ τοῦτο ὀφείλεται στήν βασικὴν ἐνότητα τῆς ὅλης λειτουργίας. Ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης πρέπει νὰ προσαρμόζεται πρὸς τὶς περιστάσεις, οἱ ὁποῖες συνεχῶς ἀλλάζουν, γιατί καὶ τὸ πεδίο τὸ ἴδιον τῆς κοινωνικῆς προνοίας διαρκῶς μετακινεῖται.

Τονίζεται, ὅτι κύριον ἔργον τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου εἶναι νὰ ἔλθῃ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ «πελάτου»⁽³⁾.

Πολὺν χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ ὄρος «πελάτης» πὺν χρησιμοποιεῖ ὁ σ. καὶ μιὰ ὑποσημείωσις πὺν δείχνει μὲ πόση λεπτότητα πρέπει νὰ χειρίζεται ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης τὰ προβλήματα αὐτά. Ἡ ὑποσημείωσις λοιπὸν λέγει ὅτι παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἐθεωρήθη ἱκανοποιητικὸς ὁ ὄρος «πελάτης» χρησιμοποιεῖται, γιατί ἐστάθη ἀδύνατον νὰ βρεθῇ κάποιος ἄλλος ὄρος πὺν νὰ μὴ θίγῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ βοηθουμένου προσώπου καὶ νὰ μὴ τὸν ἀναγκάζῃ νὰ αἰσθάνεται, ὅτι βρίσκεται σὲ μειονεκτικὴ θέσι.

Μιὰ ἄλλη ἀπαραίτητη ἀρχὴ πρέπει νὰ εἶναι ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ βοηθουμένου ἀτόμου. Διότι ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης δὲν συναντᾷ τὸ ἄτομον ἀνεξάρτητον ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνάγκη βοηθείας. Εἶναι λοιπὸν πολὺ εὔκολον νὰ τὸ ἐπηρεάσῃ, νὰ τοῦ ἐπιβάλῃ τὶς ιδέες του καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὰ προβλήματα τοῦ αὐτοῦ τὶς λύσεις. Νὰ ἀφαιρέσῃ κάθε στοιχεῖον ἐλευθερίας. Ἀλλὰ δὲν ἐκλήθη γι' αὐτὸ ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης. Σκοπὸς του εἶναι νὰ δημιουργήσῃ μιὰ συνεργασία ἡ ὁποία νὰ δυναμώσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ «πελάτου».

Στὴν κατ' ἄτομον κοινωνικὴ πρόνοια ὑπάρχει μιὰ ἀρχικὴ μέθοδος ἐργασίας. Δι-

(1) Social Case-Work.

(2) Case-Work.

(3) Client.

ακρίνομε δηλαδή ὠρισμένες φάσεις: Κατ' ἀρχὴν ἐπιδιώκεται ἡ ψυχικὴ ἐπαφὴ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ συλλέγονται πληροφορίες καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ βοηθούμενο ἄτομο καὶ ἀπὸ τὸ ἄμεσὸ του περιβάλλον. Ἔτσι δημιουργεῖται τὸ κοινωνικὸ ἱστορικὸ (social history) βάσει τοῦ ὁποῦν γίνεται ἡ διάγνωσις καὶ καθορίζεται ἡ θεραπεία, ἡ ὁποία κυρίως τίθεται εἰς ἐφαρμογὴ κατὰ τὰς συνεντεύξεις τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου μὲ τὸν «πελάτη».

Ἡ μέθοδος ὅμως τῆς κατ' ἄτομο κοινωνικῆς προνοίας πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι δὲν διδάσκεται ἀπολύτως, διότι εἶναι ἀπαραίτητα ὠρισμένα προτερήματα χαρακτῆρος π.χ. ταχεῖα ἀντίληψις, μεγάλη διαίσθησις, ἄπειρη ψυχικὴ εὐγένεια, χωρὶς τὰ ὁποῖα, μὲ ὅσονδήποτε ἄτρια ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευσι, θὰ μείνῃ πάντα ἀδέξιος ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης.

Μιὰ ἄλλη πλευρὰ τῆς κοινωνικῆς προνοίας εἶναι ἡ ἀσχολουμένη μὲ τὶς ὑλικές καὶ κοινωνικὲς συνθῆκες καὶ τὴν εὐμάρεια τῆς οἰκογενείας, πού τὴν ἀντιμετωπίζει ὡς σύνολο. Τὰ προβλήματα τῆς σημερινῆς οἰκογενείας εἶναι ἄπειρα: προβλήματα στέγης, κακὴ διαβίωσις, ἀνεπαρκεῖς πρόσοδοι, δυσκολίαι χαρακτῆρος μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἀσυμβίβαστοι τύποι ἀνθρώπων, ἀστάθεια ἰδιοσυγκρασίας, ἐλλειψις ἐξυπνάδας καὶ ἰκανότητος καὶ ἄλλες προσωπικὲς δυσκολίες πού τὶς περισσότερες φορὲς δημιουργοῦν προβλήματα περιβάλλοντος. Ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης ἤμπορεῖ νὰ προσφέρῃ σπουδαία βοήθεια, διότι ἀντιμετωπίζει ὅλες τὶς πλευρὰς τοῦ ζητήματος καὶ ἡ γνώμη του εἶναι δυνατὸ νὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ. Χρειαζεται ὅμως βαθεῖα γνώσις κάθε ἄλλης πλευρᾶς τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Ὁ σ. παρομοιάζει τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουν ἀνάγκη βοήθειας μὲ ταξειδιώτῃ πού φθάνει σ' ἓνα σταυροδρόμι καὶ δὲν βλέπει νὰ διαβάσῃ τὴν πινακίδα ἢ δὲν ξέρει τί δρόμο νὰ ἀκολουθήσῃ. Χρειαζεται λοιπὸν τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἓνα φίλο νὰ τὸν βοηθήσῃ ν' ἀποφασίσῃ ἢ νὰ τοῦ διαβάσῃ τὴν πινακίδα ἢ ἀκόμη ἓνα φίλο πού θὰ τοῦ κρατήσῃ συντροφία κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ μακρικοῦ δρόμου. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ τα-

ξειδιώτῃς θὰ κἀνὴ πολλὰς ἐκμυστηρεύσεις στὸ «φίλο» πού θὰ γίνῃ ἄξιος δέκτης ἄπειρης ἐμπιστοσύνης.

Ὅταν ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης πού ἐργάζεται στὸν τομέα αὐτὸ κατατοπισθῆ καὶ ἀποκτήσῃ πολλὴ πείρα, ἐπειδὴ ὁ ὀρίζων τῆς ἐργασίας του εἶναι πολὺ πλατὺς, θὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ βοηθήσῃ καὶ ἐκτὸς τοῦ πεδίου του κάθε ἄλλο κοινωνικὸ ἐργάτη, πού βρίσκεται σὲ δύσκολη θέσι.

★

Μεγάλο ἐπίσης ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ τομεὺς τῆς κοινωνικῆς προνοίας στὴν ἱατρικὴ. Σκοπὸς του εἶναι νὰ βοηθήσῃ ἀσθενῆ ἄτομα. Ἐφαρμόζει ἀκριβῶς τὶς ἴδιες μεθόδους μὲ τὴν κατ' ἄτομο κοινωνικὴ πρόνοια καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ βοηθηθῆ καὶ ὁ ἱατρός στὸ ἔργο τῆς διαγνώσεως καὶ θεραπειᾶς τῆς ἀσθενείας, γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν εἶναι ἀρκετὸ τὸ ἱατρικὸ ἱστορικὸ. Εἶναι ἀδύνατο νὰ δοθῆ μιὰ πλήρης εἰκὼν τῆς πλευρᾶς αὐτῆς τῆς ἐργασίας, μᾶς λέγει ὁ σ. γιὰ τὸν αὐτὸν βρῖσκεται ἀκόμα στὰ πρῶτα του βήματα καὶ ἐξελίσσειται διαρκῶς.

Μιὰ σχετικὴ εἰκόνα δυνατὸν νὰ ἔχη κανεὶς βλέποντας τὶς περιπτώσεις ἑνὸς μικροῦ ἀριθμοῦ ἀρρώστων, τῶν ὁποίων τὰ προβλήματα ἔχουν ἀνάγκη κοινωνικῆς ἐρευνῆς καὶ βοήθειας. Ἡ γενικὴ ἰδέα τοῦ τομέως αὐτοῦ τῆς ἐργασίας εἶναι ἡ ἑξῆς: ὅπως ὁ ἱατρός δίδει τὶς πρῶτες ἱατρικὲς βοήθειες, ἔτσι νὰ εἶναι δυνατὸ καὶ ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης νὰ δίδῃ τὶς πρῶτες «κοινωνικὲς»⁽⁴⁾ βοήθειες. Ἐνα παράδειγμα πού ἀναφέρεται στὸ κεφάλαιον αὐτὸ θὰ διευκρινίσῃ τὴν περίπτωσι:

Σ' ἓνα νέο 18 ἐτῶν, γυιὸ γεωργοῦ, ἔγινε ἡ διάγνωσις πνευμονικῆς φυματίωσης. Κρεβάτι σὲ σανατόριο ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ βρεθῆ. Ἴσως ἔπρεπε νὰ περιμένῃ καὶ 6 μῆνες. Τὸ σπίτι του ἦταν πολὺ μικρὸ, συγκατοικοῦσαν δὲ ἀκόμη οἱ γονεῖς του καὶ 5 ἄλλα ἀδελφία (τὰ δύο μικρότερα, κάτω τῶν 3 ἐτῶν). Ὁ νέος στὸ σπίτι ἦταν ἓνας κίνδυνος γιὰ ὅλους, κυρίως ὅμως γιὰ τὰ μικρά. Θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ κοιμηθῆ μόνος του μόνον σ' ἓνα μικρὸ, σκοτεινὸ

(4) Social first aid.

δωμάτιο, μὲ ἓνα παράθυρο, ἀλλὰ χωρὶς θέρμανσι καὶ ἠλεκτρικὸ φῶς. Ἦταν χειμῶνας καὶ σκοτεινίαζε πολὺ νωρίς.

Θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ βρεθῆ μιὰ παλαιὰ νοσοκομῆος, πού νὰ πληρωθεῖται ἀπὸ τὸ Ὑγειονομικὸ Κέντρο καὶ νὰ τὸν περιτοιεῖται. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ ἐπεβράδυνε τὴν εἰσοδὸ τοῦ στοῦ Νοσοκομείου, ὅπου ἡ ἔλλειψις κρεβατιῶν τοὺς ὑποχρεώνει νὰ εἰσάγουν πρῶτα τοὺς «ἐν ἀτελειστικῇ καταστάσει» εὗρισκομένους. Καὶ ἡ ὑπαρξις τῆς νοσοκόμου θὰ ἐθεωρεῖτο μιὰ κάποια ἄνεσις. Ὅσο χειρότερη ἦτο ἡ κατάστασις του, τόσο περισσότερες ἐλπίδες ταχείας εἰσοδὸ εἶχε. Ἡ ἄμεσος λύσις λοιπὸν εἶναι νὰ μείνη στὸ σπίτι, ἀλλὰ νὰ κρατηθῆ μακριὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οικογενείας. Θὰ τοῦ ἐπρομήθευαν μιὰ σόμπα ἠλεκτρικὴ καὶ μιὰ λάμπα γιὰ διάβασμα, ἓνα κομοδίνο, μιὰ θερμοφόρο, βιβλία καὶ περιοδικὰ γιὰ τὴν ψυχαγωγία του πού θὰ ἐκαίοντο κατόπιν. Ἴσως καὶ ἓνα μικρὸ ραδιόφωνο, ἂν αὐτὸ δὲν συνεκέντρωνε ὅλη τὴν οικογένεια στὸ μολυσμένο δωμάτιο. Ἐπρεπε νὰ πεισθῆ ἡ οικογένεια ὅτι ὁ νέος ἔχει ἀπόλυτη καὶ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἀναπαύσεως καὶ συνεχοῦς ἐνθαρρύνσεως διότι δὲν εἶναι μικρὸ νὰ ζητᾶς ἀπὸ ἓνα νέο 18 ἐτῶν νὰ μείνη 6 μῆνες ἀδρανῆς στὸ κρεβάτι, πρὶν ἀρχίσῃ μιὰ κούρα 2 ἢ 3 ἐτῶν σὲ ἓνα σανατόριο. Ἀργότερα θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνιμετωπισθῆ καὶ τὸ ἐπαγγελματικὸ του πρόβλημα.

Ὅλες αὐτὲς οἱ λύσεις καὶ οἱ ἀποφάσεις δὲν εἶναι μέσα στὸν κύκλο ἐργασιῶν τοῦ γιαιτροῦ. Τὰ χρήματα θὰ διατεθοῦν ἀπὸ τὰ Ταμεῖα Ὑγείας βέβαια, ἀλλὰ χρειάζεται ἓνας ἄνθρωπος πού νὰ βάλῃ σὲ κίνησι ὅλη αὐτὴ τὴ μηχανή, νὰ ὑποδείξῃ τὶς καλύτερες λύσεις, νὰ δώσῃ συμβουλές, νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ ἐγκριθοῦν τὰ ἀναγκαῖα κονδύλια ἀπὸ τὶς κρατικὲς ὑπηρεσίαι. Καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνας ἐκπαιδευμένος κοινωνικὸς ἐργάτης μὲ πείρα καὶ κατανόησι.

★

Μιὰ νέα ἐκδήλωσις κοινωνικῆς προνοίας μὲ μικρὰ προϊστορία ἀλλὰ μὲ πολὺ μέλλον εἶναι ἡ κατ' ἄτομον κοινωνικὴ πρόνοια πού βασίζεται στὴν ψυχολογικὴ κατανόησι τῆς

συμπεριφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀσκεῖται ἀπὸ εἰδικῶς ἐκπαιδευμένους κοινωνικοὺς ἐργάτας μὲ γνώσεις ψυχολογίας. Ἀσχολοῦνται δὲ μὲ ψυχο-πνευματικὲς ἀσθένειαι, μὲ προβλήματα συμπεριφορᾶς ἢ προσωπικότητος.

Μὲ τὴν ἀποκάλυψιν, τὰ τελευταῖα χρόνια, τοῦ ἀσυνειδήτου περιεχομένου τοῦ ψυχικοῦ κόσμου ὡς αἰτίου πολλῶν νευροψυχικῶν ἀσθενειῶν, ὅλοι οἱ ψυχιατρικοὶ κύκλοι ἐστράφησαν πρὸς τὰ ψυχοπαθολογικὰ αἰτία. Ἐλλειψις ψυχικῆς ἐπαφῆς, οἰκογενειακὴ δυσαρμονία, δυστυχία κατὰ τὴ διάρκειαι τῆς παιδικῆς ἡλικίας, συνήθως δὲ χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὸν πάσχοντα, ἔχουν τὶς ρίζαις τους στὸ ὑποσυνειδήτουν. Αὐτὲς οἱ ἀλλαγῆς στὴ σκέψιν καὶ τὴ στάσι ἀπέναντι τοῦ ἀρρώστου ἔκαναν τὸν ψυχίατρο νὰ ἐνδιαφερθῆ συστηματικὰ γιὰ τὶς κοινωνικὲς συνθήκαι τῆς ζωῆς τοῦ πελάτου του καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαι ἐνὸς κοινωνικοῦ ἐργάτου εἰδικῶς ἐκπαιδευμένου, ὁ ὁποῖος νὰ τὸν βοηθῆσῃ νὰ ἔχη ἓνα πληθῆρες κοινωνικὸ ἱστορικὸ, παρόμοιο μὲ τὸ ἱατρικὸ. Εἶναι φανερὸ ὅτι τὸ πεδίου εἶναι εὐρὺ καὶ δὲν ἔχουν διαμορφωθῆ ἀκόμη ὅλες οἱ ἐπιδιώξεις του. Πρέπει ὅμως νὰ τολμηθῆ ὅτι αὐτὸς ὁ τύπος τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου, δὲν εἶναι οὔτε ψυχίατρος οὔτε ψυχοθεραπευτής. Ἡ εἰδικὴ ἐκπαίδευσιν τὸν βοηθᾷ ὥστε νὰ ἔχη μιὰ τελείαι κατανόησι καὶ νὰ ἀνακαλύπτῃ τὸν συνδετικὸ κρίκο μεταξὺ προγενεστέρων ἐκδηλώσεων καὶ παροσῶν, χωρὶς νὰ τὶς ἀλλοιῶνῃ.

Ἡ Ἰσαβέλα ἦταν ἓνα κοριτσάκι 12 ἐτῶν. Τὴν ἔφερε ἡ μητέρα της σὲ ἓνα συμβουλευτικὸ σταθμὸ γιὰ παιδιὰ μὲ τὸ παράπονο ὅτι ἡ μικρὴ ἦταν πολὺ δύσκολο παιδί, πολὺ ντροπαλὴ, δὲν ἤθελε δὲ καὶ νὰ ἐξακολουθῆσῃ τὰ μαθήματά της στὸ σχολεῖο, ἀπὸ τεμπελιά. Τὸ κοινωνικὸ ἱστορικὸ ἀπέδειξε ὅτι ἡ Ἰσαβέλα ἦταν μοναχοπαίδι ἀπὸ τὸν πρῶτο γάμο τῆς μητέρας της, ἡ ὁποῖαι στὸν δεῦτερο γάμο της ἀπέκτησε 2 ἀγόρια. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἡ μητέρα εἶχε χωρίσῃ καὶ ἀπὸ τὸν δεῦτερο ἄνδρα της, τὸν ὁποῖο ἐκατηγορεῖ ὅτι ἦταν βάρβαρος. Μετὰ τὴν ἐξέτασι ἀπεφασίσθη, ὅτι ἡ μικρὴ εἶχε ἀνάγκη ψυχιατρικῆς θεραπείαι, ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα ἐπίσης ἐχρειάζετο βοήθειαι

γιὰ νὰ νοιώσῃ τὰ προβλήματα τῆς καὶ τὰ προβλήματα τῆς κόρης τῆς. Μητέρα καὶ κόρη λοιπὸν ἐπεσκέπτοντο τὸ σταθμὸ μιά φορά τὴν ἐβδομάδα, τακτικὰ ἐπὶ 7 μῆνες. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης ἀνεκάλυψε ὅτι τὸ παρελθὸν τῆς μητέρας ἦταν δυστυχημένον καὶ τὸ παρὸν δὲν τῆς ἔδιδε καμμίαν ἱκανοποίησι. Ὅλα αὐτὰ εἶχαν ἀντίκτυπο στὸ χαρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ. Ἀντιμετώπισε λοιπὸν με κατανόησι τὰ συναισθηματικὰ προβλήματα τῆς μητέρας καὶ περιέμενε ὥστε αὐτὴ πρώτη νὰ κινηθῆ καὶ νὰ γίνῃ ἱκανὴ νὰ ἀποφασίξῃ γιὰ τὰ προβλήματα τῆς. Μιά εἰδικὴ θεραπεία δὲ καὶ γιὰ τὴ μικρῆ, ἔφερε καὶ τὴ μητέρα καὶ τὴν Ἰσαβέλα στὴ φυσιολογικὴ ζωὴ, σὲ σωστὸ δρόμο.

Ἐνα ἄλλο κεφάλαιον τοῦ βιβλίου ἀσχολεῖται μὲ τὸ κέντρο κοινωνικῆς προνοίας τὸ ἐνδιαφερόμενον γιὰ τὴν ἠθικὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας. Καθημερινὰ ἠθικὰ προβλήματα, ἀνύπανδροι γονεῖς καὶ τὰ παιδιά τους, θύματα διαλελυμένων σπιτιῶν, ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους ἡ ἀπεριοσκεψία ὠδήγησε σὲ ἀδιέξοδο. Γιὰ τὶς περιπτώσεις αὐτὲς τινίζεται ὅτι ὁ κοινωνικὸς ἐργάτης πρέπει κυρίως στὴν πρώτη συνάντησιν νὰ δείχνῃ κατανόησι, ὥστε νὰ ἐγκαρδιῶν ἑκείνους πρὸ φοβοῦνται, νὰ δίνῃ θάρρος στοὺς ἐπιφυλακτικούς, νὰ κινή τὸ ἐνδιαφέρον στοὺς ἀδιαφόρους. Σὲ κάθε περίπτωσι ἡ ἄμεσος καταδίκη τῆς πράξεως ἢ ἡ αὐστηρὴ ἀντιμετώπισις τῆς καταστάσεως θὰ ἦταν ἕνα τρομερὸ ἔμπόδιον γιὰ τὴν συνεργασία μεταξὺ κοινωνικοῦ ἐργάτου καὶ βοηθουμένου προσώπου.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἠθικὰ προβλήματα παρουσιάζουν τεράστιες δυσκολίες, πρέπει ὅμως πάντοτε νὰ γίνεται μιὰ σύνθεσις τῆς σκοπιμότητος τῆς στιγμῆς καὶ τοῦ ὑστάτου καλοῦ.

Τὸ μόνο πλεονέκτημα τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου εἶναι ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πείρα του διαθέτει ἐκείνη τὴ στιγμὴ καὶ μιὰ ἀντικειμενικὴ ἀντίληψιν τῆς καταστάσεως. Πάντως χρειάζεται πρωτοβουλία καὶ ὀξύδερκεια.

★

Ἰδιαίτερη φροντίδα χρειάζεται τὸ παιδὶ στὴ σημερινὴ κοινωνία. Γιατί κάθε παι-

δι ἔχει ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἐνὸς ἱκανοποιητικοῦ περιβάλλοντος μέσα στὸ ὁποῖο νὰ ἀναπτυχθῆ. Αὐτὸ τὸ περιβάλλον πρέπει νὰ τοῦ τὸ προσφέρῃ τὸ σπῆτι του. Ἐὰν τὸ σπῆτι του δὲν τὸ κἀνῃ γιὰ ἕνα οἰονδήποτε λόγο, τότε εἶναι ἔργο τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλες τὶς δυνατὲς πηγὰς καὶ νὰ βρῆ μιὰ ἱκανοποιητικὴ λύσι. Οἱ πηγὰς δὲ αὐτὲς θὰ συμπεριλαμβάνουν τὸ σπῆτι του ἢ τὴ θετὴ του μητέρα, τὸ σχολεῖο του καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα τὴν ἐμφυτὴ ἱκανότητα τοῦ παιδιοῦ νὰ ἀναπτυχθῆ καὶ νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ ξεπεράσῃ τὶς δυσκολίες, ἐὰν τοῦ δοθῆ τὸ σωστὸ εἶδος βοηθείας στὴν κατάλληλη στιγμὴ.

Σπουδαιότατον εἶναι τὸ ἀποτυχημένον εἰς τὴν οἰκογένειάν του παιδὶ νὰ ἀντιμετωπίζεται ὡς ἕνα παιδὶ μὲ προβλήματα καὶ ὄχι ὡς «προβληματικὸ παιδί». Γιατί ἂν τὸ ἀντιμετωπίσωμε ὡς προβληματικὸ παιδὶ θὰ φθαρῆ, θὰ χειροτερέψῃ καὶ θὰ ἐξεληχθῆ σὲ τέτοιο.

Ἐνα πρότυπον ἰδεῶδους κοινωνικοῦ ἐργάτου γιὰ τὴ φροντίδα τοῦ παιδιοῦ εἶναι ὁ καλὸς γονεὺς. Οἱ γονεῖς ἔχουν μιὰ εἰδικὴ γνῶσιν τοῦ παιδιοῦ καὶ ὅ,τι ἀφορᾷ κάθε πλευρᾷ του, τὴν ὄψιν του, τὴν ἀνάπτυξιν του. Οἱ γονεῖς δὲν εἶναι οὔτε ἐκπαιδευτικοί, οὔτε ψυχολόγοι, οὔτε γιατροὶ, ἀλλὰ τοὺς ἀφορᾷ ζωτικῶς ἡ πνευματικὴ, ἡ συναισθηματικὴ, ἡ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξις τοῦ παιδιοῦ. Εἶναι πράγματι οἱ μόνοι ἄνθρωποι πρὸ βλέποντες «ὄλον» τὸ παιδί. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔχουν νὰ κάνουν μόνον με κομμάτια του. Τὸ παιδί ζητᾷ μιὰ βοήθεια γιὰ νὰ καταφέρῃ νὰ ἀναπτυχθῆ ὡς ὁλόκληρος ἄνθρωπος καὶ γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ καεῖς στὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἔργο καὶ νὰ δώσῃ τὴ σωστὴ βοήθεια, πρέπει νὰ τὸν ἀφορᾷ βαθειά καὶ νὰ ἐνδιαφερθῆ μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν γιὰ τὸ παιδί.

Ἐνα ἀκριβὲς καὶ πλήρες ἱστορικὸν τῶν πρώτων χρόνων τοῦ παιδιοῦ εἶναι φυσικὰ ἀπαραίτητον. Πρέπει νὰ ζητοῦνται ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες πληροφορίες ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Ἐνας τρόπος δὲ γιὰ νὰ ἀναγκάσωμεν τὴν μητέρα νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ πράγματα ἀντικειμενικώτερα καὶ νὰ ἀναθεωρήσῃ μόνῃ τῆς τὸν ὅλον τρόπον ζωῆς τῆς, ἂν εἶναι λανθασμένος, εἶναι νὰ τὴν ὑποχρεώ-

σωμε νὰ δώση πολλές φορές τὸ ἱστορικό τοῦ παιδιοῦ.

Γιὰ τὸν κοινωνικό ἐργάτη ὅμως ἀκόμη σπουδαιότερο ἀπὸ τὸ κοινωνικό ἱστορικό εἶναι ἡ προσωπική του ἐπαφή μὲ τὸ παιδί. Ἐὰν καταφέρει νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνη στὸ παιδί, τότε θὰ καταφέρει πολλά στὴ συνεργασία του μαζί του. Χαρακτηριστικὴ εἶνε ἡ ἀπάντησι ἑνὸς μικροῦ 12 ἐτῶν στοὺς συμμαθητὰς του, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὴν συνηθισμένη στὰ μικρὰ σκληρότητα, ἤθελαν νὰ τὸν πειράξουν καὶ τὸν κατηγορήσαν ὅτι ἦταν θετὸ παιδί τῶν γονέων του καὶ ὄχι ἀληθινό. Ἐνῶ ὅμως σὲ ὅλα τὰ παιδιά ἡ ἀποκάλυψις αὐτὴ εἶναι σχεδὸν πάντα ἕνας δυνατὸς κλονισμὸς, ὁ μικρὸς αὐτὸς ἦταν ἤρεμος διότι τὴν ἀλήθεια τὴν εἶχε μάθει μὲ φυσικότητα καὶ μὲ λεπτότητα ἀπὸ ἕνα κοινωνικό ἐργάτη, ὁ ὁποῖος ἠσχολεῖτο μαζί του. Στὸν βασιανιστὰς του λοιπὸν ἀπήντησε ἤρεμα: «Καὶ νομίζετε, θὰ βρισκόταν κανεὶς νὰ νόθετησῇ ἐσᾶς, τόσο κακὰ παιδιά πού εἴσαστε;» Αὐτὴ ἡ ἀπάντησις δὲν δείχνει μόνον ἐμπιστοσύνη στὴ ζωὴ ἀλλὰ δείχνει ἀκόμη ὅτι ὁ μικρὸς κατάφερε νὰ τραβήξῃ καὶ ἕνα θετικό πλεονέκτημα ἀπὸ τὴν κατάστασί του.

Ὁ σ. τελειώνει τονίζοντας ὅτι πολὺ περισσότερα εἶναι δυνατόν νὰ λεχθοῦν γύρω στὸ παιδί καὶ τὶς πατρικὲς φροντίδες μας τὶς ὁποῖες ἔχει τόσο ἀνάγκη καὶ ὅτι ἀκόμη πολλὰ πρέπει νὰ ἀνακαλυφθοῦν πάνω σὲ τοῦτο τὸ θέμα, πού πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ ἔχῃ ἐξαντληθῇ. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς κάνει τὸ πεδίο πολὺ ἐνδιαφέρον.

★

Μιὰ ἄλλη κατηγορία κοινωνικῶν ἐργατῶν χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ δικαστήρια γιὰ τὴν παρακολούθησι ἀτόμων ὑπὸ δοκιμασίαν⁽⁵⁾ (probation officers). Ὁ ρόλος τους εἶναι νὰ ἐπιβλέπουν ἐκείνους πού ἀφῆθησαν ἐλεύθεροι ὑπὸ ἐγγύησιν, ἀφοῦ ἀνεκαλύφθησαν ἔνοχοι. Κατ' ἀρχὴν ὁ κλάδος αὐτὸς τῶν κοινωνικῶν ἐργατῶν ἀντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες καὶ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἶναι ἄνθρωποι μὲ μεγάλο κουράγιο καὶ γερὲς στερεὲς πεποιθήσεις.

(5) On Probation.

Αὐτὰ τὰ προσωπικά χαρακτηριστικά θὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ὑποψία, τὸν ἀνταγωνισμό καὶ τὸν ψυχρὸ σκεπτικισμό, πού συναντοῦν οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐκείνους πού ἀσχολοῦνται μὲ κοινωνικὴ ἐργασία στὰ δικαστήρια. Τὸ προσωπικό παράδειγμα καὶ ὁ ζήλος τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου θὰ δώσουν κουράγιο στὸν κατηγορούμενο νὰ διορθώσῃ τὸ δρόμο του. Ἡ παρακολούθησις ἀτόμων ὑπὸ δοκιμασίαν διαφέρει ἀπὸ τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ἀπονοίας, γιὰτὶ ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον ἀσχολεῖται κανεὶς μὲ τὸ βοηθούμενο πρόσωπο εἶναι περιορισμένος καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ δικαστήριο. Μιὰ ἄλλη διαφοροποίησις εἶναι ὅτι ὁ κοινωνικός ἐργάτης ὀφείλει διπλῆ πίστι: καὶ στὸ ἄτομο πού βοηθεῖ καὶ στὸ δικαστήριο πού τὸν χρησιμοποιεῖ. Καὶ ἡ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ ἀτόμου καὶ αὐτῶν τῆς κοινότητος δὲν εἶναι πάντα εὐκόλο νὰ διατηρηθῇ. Τὸ Criminal Justice Act 1948 διατυπώνει τὰ καθήκοντα τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου αὐτοῦ τοῦ τύπου ὡς ἐξῆς: «πρέπει νὰ συμβουλευῇ, νὰ παραστέκεται καὶ νὰ εὐνοῖ τὸν κατηγορούμενο». Εἶναι ἀποδεδειγμένο ὅμως ὅτι μὲ τὸ νὰ δίδῃ κανεὶς συμβουλές δὲν φθάνει πάντα στὸ ἀποτέλεσμα πού ἐπιθυμεῖ, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ συμβουλή ἀκολουθηθῇ. Εἶναι λοιπὸν προτιμότερο ὁ κοινωνικός ἐργάτης νὰ συζητήσῃ μὲ τὰ πιθανώτερα ἀποτελέσματα, καὶ νὰ ἀφίση τὸν ἴδιο νὰ ἀποφασίσῃ τί θὰ κάνη.

Γενικῶς παρεδέχθησαν ὅτι ὁ κοινωνικός ἐργάτης ἔχει δυὸ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα κυρίως προάγει τὴν προσωπική του ἐργασία γιὰ νὰ φθάσῃ σὲ ἕνα ἀποτέλεσμα, πού εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς του:

Πρῶτον μιὰ πλατεία καὶ βαθειὰ γνῶσι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τοῦ τρόπου ἐργασίας των καὶ δεύτερον μιὰν ἐξ ἴσου βαθειὰ γνῶσι καὶ κατανόησι «τῶν ἀνθρώπων». Τὶς ὁμοιότητές τους καὶ τὶς διαφορές τους, τὶς ἐπιθυμίες τους καὶ τὶς δυνάμεις πού τοὺς διευθίνουν, τὶς πιθανὲς ἀντιδράσεις τους σὲ διάφορες δυστυχεῖς καταστάσεις, τὶς συγκρούσεις μὲ τὸ περιβάλλον τους, καὶ τὴν ἐπιρροή αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος. Ἔτσι ὥστε μὲ μιὰ συνειδητὴ

κατανόησι νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὰ δίκτυα ποὺ ὕφαναν μόνοι τους, ἢ ὅπου οἱ ἄλλοι τοὺς ἐπαγίδευσαν.

Γίνεται λοιπὸν προσπάθεια ὥστε νὰ δίδεται στοὺς κοινωνικοὺς ἐργάτας μιὰ γενικὴ γνῶσις τῶν θεμάτων τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ μιὰ πρακτικὴ πεῖρα, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ πρῶτο βῆμα στὴν ἐκπαίδευσί των. Μεταπολεμικῶς δὲ ἀναγνωρίστηκε ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τοῦ συνδυασμοῦ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως σὲ ὅλα τὰ Πανεπιστήμια ποὺ ἔχουν ἀναλάβει τὴν ἐκπαίδευσιν κοινωνικῶν ἐργατῶν. Ὁ σ. στὸ τελευταῖο κεφάλαιο, ἀφοῦ δώση τις γενικὲς γραμμὲς τῆς σημερινῆς ἐκπαιδύσεως κοινωνικῶν ἐργατῶν στὴν Ἀγγλία, καταλήγει τονίζοντας τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα θὰ ἐξεταστοῦν πολὺ προσεκτικὰ τὸ ταχύτερο γιατί ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἡ ἀνάγκη κοινωνικῶν ἐργατῶν γίνεται με-

γαλύτερα. Πρέπει δὲ νὰ ἀναγνωρισθῇ πλατύτερα ἢ σπουδαία συμβολὴ τους στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνύψωσι τοῦ βιωτικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀνθρώπου στὴν σημερινὴ κοινωνία.

★

Τὰ προβλήματα τῆς κοινωνικῆς προνοίας ὅπως παρουσιάζονται σήμερα εἶναι τεράστια καὶ δύσκολα. Δὲν εἶναι δυνατόν δὲ νὰ ὑπάρξῃ τελικὴ καὶ μοναδικὴ λύσις. Ἄλλ' εἶναι καθήκον τῆς γενεᾶς μας νὰ δώση μιὰ ὑπεύθυνα ἀπάντησι σ' αὐτὰ τὰ προβλήματα. Ἐπιτακτικώτερο δὲ εἶναι τὸ καθήκον αὐτὸ γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι ὡς διδάσκαλοι ἢ κοινωνικοὶ ἐργάται δοκιμάζουν νὰ ἐπηρεάσουν καὶ νὰ διαμορφώσουν τις ἀρχὲς τῆς κοινωνικῆς δράσεως.

ΒΑΣΩ Ε. ΝΟΜΙΚΟΥ

Τ Ι Κ Ρ Ι Μ Α

Νάχη ἀνοίξει τὸ κλουβὶ καὶ σὺ νὰ μένης μέσα ἐκεῖ
καὶ νὰ μὴ θές νὰ φύγῃς
μὲ δυὸ πηδήματα γερά τὰ μουδιασμένα σου φτερά
ἐλεύθερα ν' ἀνοίγῃς.

Νάχουν ἀνοίξει τὰ πανιά καὶ νᾶν' ἡ ἄγκυρα ψηλὰ
καὶ σὺ νὰ μὴ σαλπάρῃς
λὲς καὶ γυρεύεις τὰ μουντὰ λιμάνια μὲς στὴν καταχνιά
μαζί σου νὰ τὰ πάρῃς.

Νάχουν ἀνοίξει οἱ οὐρανοὶ κι' ἐκεῖ σὲ μυστικὴ γιορτῇ
νὰ σὲ καλοῦν καὶ σένα
καὶ σὺ μ' ἀπόκρυφο καῦμὸ νὰ σκέφτεσαι τὸ χωρισμὸ
ἀπὸ τ' ἀγαπημένα.

Εἶναι στ' ἀλήθεια θλιθερὴ μιὰ ἱστορία καὶ μπορεῖ
χωρὶς κᾶν νὰ τὸ νοιώσῃς
ν' ἀφήσῃς πίσω τὴ χαρὰ καὶ τὰ καινούργια σου φτερά
πρὸς τὴ σκλαβιά ν' ἀπλώσῃς.

Νάχη ἀναίξει τὸ κλουβὶ καὶ σὺ νὰ θέλῃς μέσα ἐκεῖ
νὰ ζῆς φυλακισμένος...
Τί κρῖμα, νᾶσαι ζωντανὸς καὶ μὲς στὰ μνήματα βουβὸς
νὰ ζῆς σάν πεθαμένος...

ΧΑΡΑ ΚΡΙΣΠΟΥ

ΕΝΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ (*)

Λίγοι άνθρωποι έχουν τὸ θάρρος ν' ἀντικρύσουν κατὰ πρόσωπο τὸ γεγονός, ὅτι ὁ εὐρωπαϊκὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι στὸν τομέα τῆς οἰκονομίας εἶναι ἀκαμπτος, νεκρὸς καὶ παραλυμένος καὶ ἔχει ὀδηγήσει σὲ σύγχυσι, πὺν τις συνέπειές της τις ζοῦμε ὅλοι ἡμεῖς, οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης. Γενικά, βρίσκονται σὲ σύγχρουνσι ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὁ ἀπεριόριστος κεφαλαιοκρατικὸς φιλελευθερισμὸς, πὺν ἔχει ἀποδείξει τὴν ἀδυναμία του νὰ δημιουργήσῃ δίκαιες κοινωνικὲς καταστάσεις καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Εὐρώπῃ σὲ σύγχρουν ἄνθισι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ σοσιαλιστικὴ σχεδιασμένη οἰκονομία, πὺν, παρὰ τὴς προσπάθειες δεκάδιων ἐτῶν, δὲν κατώρθωσε ν' ἀποδείξῃ τὴν ἰκανότητά της νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς ὄρισμένους σκοποὺς.

Στὸ μέσο ἀπὸ τὴς δυὸ κύριες ὁμάδες ἐργάζονται ἀδιατάρακτα, χωρὶς νὰ ὑπολογίζονται σοβαρὰ ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους αὐτῶν τῶν ρευμάτων, ἄνθρωποι, πὺν ριψοκινδυνεύουν πειραματισμοὺς μὲ πνεῦμα χριστιανικό.

Ἀθέλῃτα διερωτᾶται κανεῖς: Πῶς ἐξηγεῖται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, πὺν ἐν τούτοις τόσο δραστικὰ δοκίμασαν τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἀπεριόριστου φιλελευθερισμοῦ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ τὴ θανάσιμη ἀκαμψία τῆς σχεδιασμένης οἰκονομίας πὺν κρατικοποιεῖ τὰ πάντα ἀπὸ τὸ ἄλλο, δὲν προσπαθοῦν σὲ ἐκατονταπλάσιο ἀριθμὸ νὰ ὀργανώσουν σύμφωνα μὲ χριστιανικὲς βάσεις τὴν ἐργασία, τὴν παραγωγή, τὸ σύστημα ἀμοιβῆς, ἐν συντομίᾳ, κάθε τί πὺν ἀποτελεῖ τὴς κοι-

νωνικὲς σχέσεις στὴν οἰκονομία; Δὲν βλέπομε ἄλλη ἐξήγησι, ἀπὸ τὸ ὅτι ὑπάρχει τώρα ὅπως καὶ πρῶτα ἀπροθυμία νὰ ληφθῇ στὰ σοβαρὰ ὁ ἔμπρακτος Χριστιανισμὸς.

Νομίζομε, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἓνα μεγάλο, κρίσιμο λάθος, πὺν θὰ πληρώσουν πικρὰ τὰ πολυάνθρωπα ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Μ' ὅλα ταῦτα συμβαίνει ὥστε, στὴς ἐμπνευσμένες Κοινωνικὲς Ἐγκυκλίους τοῦ Λέοντος ΙΓ' καὶ τοῦ Πίου ΙΑ' νὰ περιέχονται ὄλες ἐκεῖνες οἱ ἀρχές, πὺν στὴν παραμέλησί τους ὀφείλεται τὸ σημερινὸ ἐπικίνδυνο χάος.

Παντοῦ ὅμως ἀναφαίνεται, ἂν καὶ ἀκόμα μεμονωμένα, τὸ νέο πνεῦμα. Νά, ἓνα παράδειγμα.

Πρὶν ἀπὸ λίγο ἔκλεισε ἐπιτυχημένα τὸ πρῶτο ἐμπορικὸ ἔτος τῆς «Ἐταιρίας Ἀγάπης» στὸ Colombes, κοντὰ στὸ Παρίσι. Πρόκειται γιὰ τὸ πείραμα μερικῶν κεφαλαιούχων, πὺν ἀπεφάσισαν πρὶν ἀπὸ ἓνα ἔτος νὰ ἰδρῶσουν ἓνα «χριστιανικὸ ἐργοστάσιο» ἀπὸ πνεῦμα χριστιανικῆς εὐθύνης γιὰ τὴ χρησιμοποίησι τῆς περιουσίας τους. Ἦθελῃσαν νὰ δημιουργήσουν μιὰ ἐπιχείρησι, πὺν «μὲ τὴ βοήθεια τῶν κεφαλαίων τους, θὰ ἔδινε τὴ δυνατότητα σ' ἐκεῖνους πὺν ἐργάζονται μέσα σ' αὐτὴ πνευματικὰ ἢ χειρωνακτικὰ νὰ κερδίζουν μὲ τὴν ἐργασία τους ὅσα χρειάζονται γιὰ μιὰ ἀξιοπρεπῆ συντήρησι τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους καὶ πὺν θ' ἀποτελοῦσε ἓνα ὑγιὲς μέρος ἐργασίας μὲ πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης». Θὰ ἀποκλειόταν νὰ μαζευτοῦν μεγάλα κεφάλαια ὡς μοναδικὸς σκοπὸς καὶ τὰ πιθανὰ κέρδη θὰ τὰ μοίραζαν μεταξύ τους οἱ χρηματοδότες καὶ τὸ προσωπικὸ μὲ ἀναλογία 1 πρὸς 1. Μὲ τὸ ἴδιο πείραμα θὰ προσπαθοῦσαν ἐπίσης ν'

(*) Μετάφρασις ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Katholischer Digest» τοῦ Ἰανουαρίου 1952 ἄρθρου ἀναδημοσιευομένου ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Offenes Wort» τῆς Βιέννης.

ἀποδειχθῆ, ὅτι καὶ μέσα σ' ἓνα κεφαλαιοκρατικὸ οἰκονομικὸ σύστημα, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μιὰ ἐπιχειρήσις, πού ὅσοι μετέχουν νὰ τακτοποιοῦν τὶς οἰκονομικὰς σχέσεις, χωρὶς νὰ περιορίζωνται ἀπὸ τὰ ἔθιμα πού ἐπικρατοῦν.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἔβαλαν τὶς ἀκόλουθες ἀρχές, πού κάθε συνεργάτης ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ ἔγγραφο δέσμευσι.

1. Συμμετοχὴ στὴν οἰκονομικὴ ζωή:
α) Καλὴ παραγωγὴ, δηλαδή προϊόντα καὶ προσφορὰ ὑπηρεσιῶν καλῆς ποιότητος, β) παραγωγὴ σὲ λογικὰς τιμὰς, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ὀμαλότης στὶς σχέσεις μὲ τοὺς καταναλωτάς. 2. Κοινωνικὴ Δικαιοσύνη: α) Διοικήσις τῆς ἐπιχειρήσεως, πού νὰ ἐγγυᾶται σταθερότητα, ὥστε νὰ προσφέρεται ἀσφάλεια τόσο στοὺς συνεργάτες, ὅσο καὶ στὸ κεφάλαιο πού ἔχει κατατεθῆ. Μιὰ τέτοια διοικήσις τῆς ἐπιχειρήσεως πρέπει νὰ εἶναι αἴτημα ὄλων· β) μέσα στὰ ὄρια πού εἶχαν θέσει κατ' αὐτὸν τρόπον, ἴση συμμετοχὴ στὰ κέρδη γιὰ καθένα συνεργάτη καὶ δίκαιες ὑποχρεώσεις γιὰ ὄλους· γ) διάφορα εἶδη κοινωνικῆς βοήθειας γιὰ τοὺς συνεργάτες: ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις καὶ ἐπαγγελματικὴ πρόοδος, κοινὰ ἰδρύματα (ὑγείας, σπόρ, κατοικίαι, κλπ.) ἢ μεμονωμένα ἢ μὲ συμμετοχὴ σὲ μεγαλύτερους ὀργανισμούς.

3. Πνευματικὸς προσανατολισμός: Ἡ «Ἐταιρία ἀγάτης» ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι ἓνα μέρος, ὅπου κατὰ πρῶτον λόγον ὑπηρετεῖται

ὁ Θεός, δηλαδή, ὅπου καθένας χωριστὰ ἐκτελεῖ τὴν ἐργασία του μὲ πνεῦμα ὑπακοῆς, ὅπου ἡ αὐθεντία ἀσκεῖται γιὰ τὸ καλὸ ὄλων καὶ ὅπου οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις καθοδηγοῦνται ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ ἐντολὴ «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

4. Ἱεραποστολή: Ἡ «Ἐταιρία ἀγάτης» πιστεύει ὅτι ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ μιὰ ἀποστολή: νὰ χρησιμεύσῃ δηλαδή ὡς παράδειγμα μιᾶς οἰκονομικῆς κοινότητος, πού θὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ χριστιανικὸ πνεῦμα καὶ πού θὰ ἐργασθῆ ὥστε νὰ ἐπιβληθῆ τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάτης σὲ ὅλη τὴ βιομηχανία.

Καὶ τὸ ἀπὸ ἀποτέλεσμα; Μὲ μιὰ χρηματοδότησι ἀπὸ 10.000 δολ., πού ἀργότερα ἔγιναν 48.000, δημιουργήθηκε ἐργοστάσιο κατασκευῆς μεταλλίνων πλακῶν, πού τὰ ἔσοδα του ἔφθασαν τὰ 120.000 δολάρια τὸ χρόνον καὶ ξεπέρασαν κατὰ 30.000 τὰ ἔξοδα.

Δὲν ἔλειψε ἡ εἰρωνεία ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἀριστεροῦ τύπου, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ κεφαλαιούχων πού σκέπτονται καθαρὰ ὑλιστικὰ στὴ Γαλλία. Ἔγινε ἀρκετὰ μεγάλη προσπάθεια νὰ γελοιοποιηθοῦν οἱ «χριστιανικὲς μετάλλινες πλάκες». Τὸ ἔργο ὅμως καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἀνάγκασαν ὁσους τὸ εἶχαν ρίξει στὴν εἰρωνεία νὰ σιωπήσουν.

Τὸ πρῶτον ἔτος ἦταν καλόν. Ἐλπίζομε νὰ εἶναι ἔτσι καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

Π Λ Α Ν Η

Εἶπες, πὼς τώρα ζῆς χωρὶς
καμιὰ χαρὰ μὲς στὴν καρδιά σου
κι' ἀνέλπιδος πιά προχωρεῖς
μὲ συντροφιά τὰ δάκρυά σου.

Καὶ πὼς σκοτεινίασε νορῖς
δῶ πού ἔφερες τὰ βήματά σου.
Καὶ σὺ βαδίζεις κι' ἀπορεῖς
πού τάχα πῆγαν τὰ ὄνειρά σου...

Κι' ὅπως πηγαίνεις πιά, θαρρεῖς
πὼς πᾶς στὸ ξόδι τῆς χαρᾶς σου
—χρόνια καὶ χρόνια πιά νεκρῆς....
Καὶ λές πὼς τώρα δὲ μπορεῖς
ν' ἀγωνιστῆς.

Κι' ἔχεις κοντά σου
Χαρὰ πού ἀρνῆθης νὰ χαρῆς....

ΑΠΟΨΕΙΣ

“ ΟΣΤΙΣ ΘΕΛΕΙ ”

Θέλομεν — και ἄς ἀρχίσωμεν σήμερον μὲ αὐτὸ — νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πλήρη συμφωνίαν μας πρὸς ἓνα σχόλιον πού ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ «Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν» σχετικῶς μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν εἰς τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα. Ἀποκρούουσα σχετικὴν πρότασιν περὶ ὑποχρεωτικότητος, ἡ σύνταξις τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ λέγει ὅτι «ἀποτελεῖ σφάλμα ἡ συγκέντρωσις τῶν μαθητῶν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἡ ἐν γραμμῇ καθοδήγησις των εἰς τὸ κατηχητικόν. Αὐτὸς ὁ ἐξαναγκασμὸς προδικάζει βιβλίαν τὴν ἀποτυχίαν».

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μόνη ὁρθὴ ἀποψις. Ἐὰν ἔχη νόημα τὸ κατηχητικὸν καὶ ἂν φέρῃ τὰ ἀποτελέσματα τὰ λαμπρὰ τὰ ὁποῖα φέρει, ὥστε νὰ τὸ κάνουν καμάρι καὶ ἐλπίδα τοῦ ἔθνους μας, τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι, ὅλοι ἐκεῖ εἰς τὸ κατηχητικὸν διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι καὶ βοηθοῦντες καὶ ἐπιπτεύοντες προσέρχονται μὲ μοναδικῶν των κινήτρων τὸν ζῆλον των καὶ ἐφ’ ὅσον καὶ καθ’ ὅσον ὁ ζῆλος αὐτὸς ὑπάρχει. Οἱ διδάσκαλοι διδάσκουν χωρὶς ἴχνος ὄχι ὑλικῆς ἀλλ’ οὕτε καὶ ἠθικῆς ἀμοιβῆς καὶ ἀναγνωρίσεως. Οἱ ἄλλοι ὑπηρετοῦν ὑπ’ αὐτὰς τὰς συνθήκας πάλιν. Καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριάς πηγαίνουν εἰς τὸ κατηχητικὸν διότι τοὺς ἀρέσει. Διότι δηλαδὴ ὑπάρχει, καὶ ἐφ’ ὅσον ὑπάρχει, ψυχικὸς σύνδεσμος πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ πρὸς τοὺς διδάσκοντας. Ὁ ζῆλος αὐτὸς καὶ ὁ ἀβίαστος ψυχικὸς σύνδεσμος μεταξὺ των εἶναι ὑπέρροχα ἀποκτήματα, τὰ ὁποῖα καταστρέφονται ἀμέσως μόλις ἐπέλθῃ ὁ ἐξαναγκασμὸς.

Βεβαίως, ὑπάρχει καὶ ἡ περιπτώσις τῆς ἀναγκαστικῆς φοιτήσεως. Αὕτη εἶναι ἡ τοῦ δημοσίου σχολεῖου. Ὅταν ὅμως καὶ τὸ κατηχητικὸν γίνῃ ἐξαναγκαστικόν, τότε δὲν ἔχομεν κάτι τι τὸ διάφορον, ἀλλ’ ἓνα ἀνταγωνιστὴν τοῦ δημοσίου σχολεῖου μὲ ἄλλας τὰς ἐντεῦθεν κακὰς συνεπειάς. Ἄς

μείνῃ λοιπὸν τὸ δημόσιον σχολεῖον μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν καὶ τὸ κατηχητικὸν ὡς σύναξις παιδιῶν πού μὲ ἐνθουσιασμὸν πηγαίνουν καὶ τὰ ὁποῖα, ἢ μπορεῖ μὲν νὰ ἐνθαρρύνωνται πρὸς τοῦτο, ποτὲ ὅμως δὲν ὑποχρεοῦνται. Τὸ «ὅστις θέλει» πρέπει νὰ μείνῃ εἰς τὸ κατηχητικὸν μας, ἐὰν πρόκειται αὐτὸ νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν θέσιν του.

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ μάλιστα νὰ προχωρήσωμεν ἓνα βῆμα περ.σώτερον. Οὔτε οἱ γονεῖς δὲν πρέπει νὰ πιέζουν τὰ παιδιά των νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ κατηχητικόν. Καὶ ἡ πείρα εἶναι ὅτι ἡ εἰς τὸ κατηχητικὸν διδασκαλία ἔφερε καρποὺς μεταξὺ παιδιῶν τὰ ὁποῖα ἐπήγαγαν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ πολλάκις παρὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν γονέων των ἀποθάρρουνσι. Ἐ. ᾠ. ὅπου διὰ παραγγελμάτων, ἔστω καὶ ἐκ μέρους τῶν γονέων, ἐβιάζεται ἡ προσέλευσις, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ σπόρος «ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτόν».

Βεβαίως, προκειμένου περὶ τῶν μικροτέρων τάξεων, τοῦ λεγομένου κατωτέρου κατηχητικοῦ σχολεῖου, κάποιον ῥόλον θὰ παίξῃ διὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς — εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν τὸ παιδάκι ἄλλως τε εἶναι συνηθισμένον νὰ δέχεται τοιαύτας παρακελεύσεις. Ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα πρέπει πλέον ὁ δεσμὸς νὰ εἶναι καὶ διὰ τὸ μικρὸν παιδάκι ἐσωτερικὸς, πηγαῖος, αὐτοπροαίρετος. Καὶ ἂν οἱ γονεῖς θέλουν, καὶ βεβαίως πρέπει νὰ θέλουν, νὰ διατηρητῆται ὁ δεσμὸς αὐτός, ἢ πρὸς τοῦτο ὁδὸς δὲν εἶναι ἡ τῆς ἐπιβολῆς τῶν διαταγῶν — πολὺ δὲ ὀλιγώτερον βεβαίως τῶν τιμωριῶν — ἀλλὰ ἡ ὁδὸς τῆς ἐμπνεύσεως. τῆς καταλλήλου, μὲ τέχνην προκαλουμένης ἐμπνεύσεως.

Φυσικὰ ἡ ἐμπνευσις εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα ἀπὸ τὰς διαταγὰς καὶ τὰς τιμω-

ρίας. Ἐπὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς πρόκειται! Ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἡθιστοῦς προσπαθείας καὶ ἡ χριστιανικὴ ὁδὸς δὲν ταυτίζονται!

Η "ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ,"

Με πολλὴν χαρὰν βλέπομεν καὶ πάλιν νὰ ἐκδίδεται τὸ περιοδικὸν «Ἀνάπλασις». Καὶ ὡς σύλλογος καὶ ὡς περιοδικὸν ἡ «Ἀνάπλασις» ἔχει ἰδιαιτέρους τίτλους τιμῆς διὰ τὴν πραγματικῶς ἀναπλαστικὴν καὶ ἀναμορφωτικὴν δρασίον του ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν. Καὶ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ, ὅτι ἡ νεωτέρι χριστιανικὴ ἐξέλιξις εἰς τὴν Ἑλλάδα ὀφείλει πολλὰ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς «Ἀναπλάσεως». Σειρὰ ἀνδρῶν εἰς τοὺς ὁποίους πολλὰ τὸ Ἔθνος ὀφείλει, με ζῆλον, με σύστημα, με ἰκανότητα, με ἐπιτυχίαν, ἐργάσθησαν εἰς τὸν σύλλογον τῆς «Ἀναπλάσεως». Με τοιαύτην συνεργασίαν τὸ περιοδικὸν «Ἀνάπλασις» ἀπετέλεσε ἓνα βῆμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεπέμπετο πάντοτε, ὄχι μόνον οἰκοδομητικὴ διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ συνθήματα αὐτοῦ τοῦτο καθοδηγητικά.

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐξαρθῆ ἡ συμβολὴ τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ ὡς ἐκκλησιαστικοῦ, ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν τοῦ ὄρου, περιοδικοῦ, περιοδικοῦ δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ἀπετέλει ὄργανον διὰ νὰ ἀναπτύσσονται ἀπόψεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν πορείαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας ζητημάτων. Καὶ δὲν ὑπάρχει καμία ἀμφιβολία ὅτι ὅσα ἐργάσθησαν εἰς τὴν «Ἀνάπλασιν» καὶ σεβαστὰ ἦσαν καὶ εὐεργετικά διὰ τὴν πορείαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας πραγμάτων. Δύναται μάλιστα νὰ λεχθῆ, ὅτι ἂν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔδειξε πνευματικὴν ζωὴν σημαντικῶς ἀνωτέρας ἐκείνης ἡ ὁποία, εἰς ἄλλας ὁμοδόξους ἐκκλησίας — φέρω εἰπεῖν εἰς τὰς σλαβικὰς — παρετηρήθη, τοῦτο ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν τοιούτων γνωμῶν καὶ ἀπόψεων καὶ διὰ τῆς τοιαύτης κριτικῆς συμβολῆς εἰς τὸ νὰ εὐρίσκονται ὅλοι εἰς τὰς ἐπάξεις των καὶ νὰ ἐκτελοῦν ὅλοι τὸ καθήκον των.

Ἄς προσεθῆ καὶ τοῦτο ἀκόμη: Ἡ «Ἀνάπλασις» ἦτο μὲν καὶ ὄργανον ἐλέγχου, ἐλέγχου ὅμως τοῦ προσήκοντος καὶ

γινόμενου μετὰ τὸν προσήκοντα τρόπον. Μετὰ συνέσειν, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐφιμῶνε τὴν εἰλικρίνειαν. Μετὰ σεβασμόν, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν κατέπνιγεν, ἀλλ' ἐνίσχυε τὴν παρηγοσίαν. Μετὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ σεμνότητα. Πάντοτε δὲ μετὰ καλὴν πίστιν καὶ ἀναμφισβήτητον ἀντικειμενικότητα. Ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐξεητάζοντο τὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ἠλέγχοντο τὰ κακῶς κείμενα, χωρὶς ποτε τοῦτο νὰ ἔχη οὐδὲ τὴν ὑπόνοιαν καὶ προσωπικῆς αἰχμῆς ἢ κομματισμοῦ, ὅπως καὶ ἀντιθέτως μετὰ τὴν ἰδίαν ἀντικειμενικότητα ἐπηρεάζοντο τὰ ἐπαίνου ἀξία.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο, ὅτι μετὰ ἓνα τοιοῦτον βῆμα τὸ ὀρθόδοξον πληρώμα ἐξεπλήρωσε τὸν προορισμόν του ὡς πληρώματος διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς καθολικῆς συνειδήσεως τῆς ἐκκλησίας. Ἐπετελεῖτο δηλαδὴ ἡ λειτουργία ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ αἰῶνας μακροῦς ἡ ὀρθοδοξία εὕρισκε πάντοτε στήριγμα, ὅταν ἔνθεν κἀκείθεν κλυδωνισμοὶ ἢ τεῖνον τὴν ἐκκλησιαστικὴν σταθερότητα. Καὶ ἡ νίκη ἄλλως τε τῆς ὀρθοδοξίας, μέσα εἰς τοὺς αἰῶνας, ὄχι κατὰ μικρόν, ἀλλὰ κατὰ μέγιστον μέρος ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μορφήν ἐπιτέλεσιν τοιαύτης λειτουργίας ἐκ μέρους τοῦ ὅλου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΥΘΥΝΑΙ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΕΣ

Ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἡ φωνὴ τῆς «Ἀναπλάσεως» εἶχε σιγήσει. Ἦτο τοῦτο μία ἔλλειψις. Τὸ σταμάτημα τῆς «Ἀναπλάσεως» ἄφηνεν ἓνα κενὸν πολὺ-πολὺ αἰθιρόν. Ἰδοὺ τώρα ὅτι ἐκδίδεται ἐκ νέου. Οἱ ἀναλαβόντες τὴν ἔκδοσιν ἐκωμίζονται εὐθύνας μεγάλας ὄχι μόνον λόγῳ τοῦ πολυπλεύρου τῆς ἀποστολῆς τοιοῦτου περιοδικοῦ ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ βάρους τῆς ἐπιτυχοῦς καί, ἄς εἴπωμεν τὴν λέξιν, ἐνδόξου κληρονομίας εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχονται.

Βεβαίως οἱ τοιοῦτον ἔργον ἀναλαβόντες δὲν περιμένουν ἀπὸ ἡμᾶς νὰ τοὺς βοηθήσωμεν εἰς τὸ νὰ λάβουν ἐπίγνωνσιν τῶν εὐθυνῶν αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἡ πολὺ καλὴ ὄντως ἐντύπωσις ἀπὸ τὸ πρῶτον φύλλον πρὸς

ἔχομεν ὅτι ὅψιν μας δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ διατυπώσωμεν κρίσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἦσαν πρόωροι, ἀλλὰ δὲν εἶναι καθόλου πρόωρος ἡ διατύπωσις χρηστικῶν ἐλπίδων, αἱ ὁποῖαι ἐνισχύονται καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ πρῶτον αὐτὸ φύλλον. Ὅπως ἐνδεδειγμένῃ εἶναι καὶ ἡ ἔκφρασις τῶν καλύτερων μας εὐχῶν διὰ κάθε προκοπὴν τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ εἰς τὴν νέαν περιοδὸν τῆς ἐκδόσεώς της.

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΑΣ

Εἶναι εὐχάριστον ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἔχομεν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἕνα πολὺ καλὸν πράγματι βιβλίον. Πρόκειται περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Δημητρίου Α. Φιλαρέτου «Τὰ θεμέλια τῆς κοσμοθεωρίας» (ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»). Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι πράγματι ἕνας ἄθλος. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι γυμνασιάρχης — μαθηματικὸς καὶ ἐκ τῶν παλαιότερων τακτικῶν συνεργατῶν τῶν «Ἀκτινῶν». Αἱ σελίδες τοῦ ἔργου του εἶναι ἀπηλλαγμέναι ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐκθαμβωτικὰ, τὰ ὁποῖα γεμίζουν συνήθως ἐπιφυλλίδας καὶ μελέτας καὶ ἄλλα παρόμοια δημοσιεύματα διὰ νὰ ἀναπληροῦται τὸ κενὸν τοῦ ριθμοῦ. Ὁ συγγραφεὺς καταπιάνεται μὲ ἕνα θέμα ἐξόχως σπουδαῖον ἀλλὰ καὶ ἐξόχως ἐπίκαιρον. Πρόκειται περὶ εἰσαγωγῆς εἰς τὰς προκατακτικὰς ἐκείνας ἐννοίας, ἡ πρὸς τὰς ὁποίας οἰκειώσεις εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ ὀμιλῇ κανεὶς περὶ κοσμοθεωρίας μετ' ἐπιγνώσεως. Τὸ βιβλίον, δηλαδή, χειραγωγεῖ τὸν ἀναγνώστην, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ ποῖα εἶναι τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζονται εἰς μίαν κοσμοθεωρίαν, ἐπομένως, ὅταν ὀμιλοῦμεν περὶ κοσμοθεωρίας, τί ἐννοοῦμεν, τί κόσμον ἐρευνῶμεν, ποῦ εὐρισκόμεθα.

Ὁ ἀναγνώστης εἶναι ἰδιαίτερος εὐγνώμων διότι βλέπει ὅτι ὁ συγγραφεὺς κατέχει ὅσα ἔγραψεν. Ὅτι τὸ βιβλίον του ἐγράφητο ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν πρὶν ἀρχίσῃ ἡ πέννα νὰ διατυπώσῃ εἰς τὸ χαρτὶ ἐπάνω τὸ ὀριστικὸν καταστάλαγμα τῶν σκέψεων. Ὅτι προσφέρεται εἶναι ὑγιές, κα-

λοδουλεμένο, ἀποτέλεσμα εὐσυνειδήτου μελέτης, ὑγιоῦς ἀφομοιώσεως καὶ ἰκανότητος ἀκόμη διδακτικῆς, εἰς τρόπον ὥστε προβλήματα, τὰ κατ' ἐξοχίην, τὰ δυσκολώτερα προβλήματα διὰ τὸ ἀνθρώπινο μᾶλο, νὰ γίνονται προσιτὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ εἰσαγωγικοῦ αὐτοῦ βοηθήματος.

Παράγραφοι τοῦ βιβλίου ἔχουν ἥδη δημοσιευθῆ εἰς τὰς «Ἀκτινας». Ἀλλὰ τὸ ὅλον ἔργον εἶναι κάτι ποῦ ἀξίζει καὶ πρέπει νὰ μελετηθῇ ἐν τῷ συνόλῳ του. Τὸ συνιστῶμεν ὀλοψύχως ὄντως.

Αἰωνόβιος

Ἔστω καὶ μὲ μίαν ἀναπόφευκτον καθυστέρησιν, ἃς μετάσχη καὶ ἡ στήλη αὐτὴ εἰς ἕνα πανηγυρισμὸν ποῦ ἔγινε τὸν περασμένον μῆνα. Ἐνας σεβαστὸς Ἑλλήν κοινωνικὸς ἐργάτης, πρὸ ἐνὸς ἀκριβῶς αἰῶνος γεννηθεὶς, ἐώρτασε τὴν 100ῆν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του. Ὁ κ. Ἰωάννης Ἀθανασάκης ἔγινεν ἥδη, τὴν 2 Φεβρουαρίου, αἰωνόβιος κατὰ γράμμα!

Ἐνας τέτοιος ἐορτασμὸς, ὅπου συνδύζεται ἡ διὰ τὴν μακροζωίαν εὐφροσύνη μὲ τὴν διὰ τὴν συνεχῆ, συστηματικὴν καὶ ἀκούραστον κοινωνικὴν δρασίαν εὐγνωμοσύνην, εἶναι πράγματι δῶρον Θεοῦ! Δὲν ξέρομεν πότε ἄλλοτε εἶχε τέτοιαν εὐκαιρίαν πανηγυρισμοῦ παρομοίου ἢ Ἑλλάς. Δικαίως λοιπὸν ἡ κοινωνία μας συγκινεῖται, ἀναπολοῦσα τοῦ σεβαστοῦ, τοῦ σεπτοῦ πρεσβύτου τὰς ἐξόχους ὑποθεσίας, κυρίως μὲν εἰς τὸν «Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν» εἰς ὃν ἀφιερῶθη ἀπὸ τοῦ 1909, (πρόεδρος ἀπὸ τοῦ 1917) ἀφ' ἧς δηλαδὴ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ λαμπρὰν ἐν Αἰγύπτῳ δικηγορίαν, συγχρόνως ὅμως καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τομεῖς κοινωνικῆς προνοίας. Ὅσον ἐροχωροῦσεν ἡ ἡλικία, τόσον ηὔρυνετο καὶ ἐνετείνετο ἡ δραῖσις, ὅπως δείχνουν ἰδίως τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς καὶ ἔπειτα.

Αἱ «Ἀκτινες», ποῦ ἔχουν δημοσιεύσει ἐπιστολὴν τοῦ ἐορτάζοντος πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Μ. Γεροῦλᾶνον περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὀλοψύχως μετέχουν εἰς τὸν ἐορτασμὸν. Εὐχονται εἰς τὸν εὐλογημένον πρεσβύτην μακρὰν καὶ ἰσχύος πλήρη

τὴν εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα τοῦ βίου του ζώην, πὸν ἀποτελεῖ, αὐτὴ καὶ μόνη, δι' ὅλους μας λαμπρὰν διδασκαλίαν. Καὶ εὐχονται ἀκόμη, ἢ μήτηρ Ἑλλάς καὶ ἄλλων εὐγενῶν τέκνων της νὰ ἔχη παρομοίους ἑορτασμούς, πὸν ἀποτελοῦν τόσον εὐπρόσδεκτον παρηγορίαν, εἰς καιροὺς ὅπου ἡ παρηγορία ἀποτελεῖ τόσον ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην!

Η ΣΤΡΟΦΗ

Ἐνα δεῖγμα τῆς πνευματικῆς στροφῆς πὸν συντελεῖται εἰς τὸν κόσμον εἶναι καὶ ἓνα γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς ἀμερικανικὰς ἑφημερίδας. Ὁ Πρόεδρος Ἀϊζενχάουερ, κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου, ἐπῆγεν εἰς τὴν Πρεσβυτεριανὴν Ἐκκλησίαν καὶ «ἠνώθη» μετ' αὐτῆς, κατέστη δηλαδὴ, ἐνεργὸν μέλος. Τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ὑπέστη κατήχησιν, ἔδωκεν ἐξετάσεις ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἐκκλησίας του, ἔγινε δεκτὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς κοινῶν μέλος αὐτῆς.

Δεχθῆτε, ὅσον θέλετε, ὡς συμβολικὰς καὶ ὑποτυπώδεις τὰς ἐξετάσεις, δεχθῆτε, ὅσον θέλετε, ὅτι ἡ ὅλη διαδικασία τῆς παραδοχῆς του ἔγινε, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀξιώματός του. Δὲν ἠμπορεῖτε πάντως νὰ μὴ προσέξητε τὸ ἐξῆς γεγονός. Ὅτι ὁ Πρόεδρος Ἀϊζενχάουερ δὲν ἠρκέσθη εἰς ὅσα βαθυστόχαστα πράγματι εἶπε διὰ τὴν χριστιανικὴν γραμμὴν, πὸν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἔθνος, οὔτε εἰς διαφόρους ἄλλας δημοσίας ἐκδηλώσεις τοῦ σεβασμοῦ του πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν. Ἀκολουθῶν τὰς ἀρχὰς πὸν ἐξέθεσε μὲ πᾶσαν συνέπειαν, ἔκρινεν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ ὁ ἴδιος ὡς ἓνα εἶδος ἐλευθέρου σκοπευτοῦ, ὡς ἔξω ἐκκλησίας χριστιανὸς τοῦ τύπου ἐκείνου πὸν ἐν πολλοῖς εἰς τὴν Ἀμερικανὴν ἐμφανίζεται, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι πιστὸν μέλος τῆς ἐκκλησίας τῶν πατέρων του. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἐθεώρησεν ὑποχρεωσίν του νὰ ὑποταχθῇ εἰς ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας του καὶ νὰ γίνῃ ἠνωμένον, ἐνεργὸν καὶ πειθαρχημένον μέλος αὐτῆς.

Οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, μὲ τὴν μακροαἰῶνα παράδοσιν φωταγωγοῦσαν τοὺς

λαοὺς, ἃς πάρουν τὸ δίδαγμα αὐτό, πὸν ἀποτελεῖ ἀντανάκλασιν τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας των δοθεῖσας διδασκαλίας. Καὶ οἱ πολιτικοὶ μας, ὅσοι ἐξακολουθοῦν νὰ νομίζουν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν καλυτέραν περίπτωσιν εἶναι κάτι τὸ ὠραῖον ἀλλὰ παρελθὸν (ἐκτὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν «κάτω λαὸν») οἱ πολιτικοὶ μας αὐτοὶ ἃς διδαχθοῦν ποῖα εἶναι ἡ πραγματικότης καὶ πῶς πρέπει νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν, ἐὰν θέλουν νὰ εἶναι πράγματι ρεαλισταί.

Ἡμεῖς δὲ ὅλοι ἃς εὐχηθῶμεν, τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖον ἔχει τώρα, ἀπὸ ἀπόψεως δυνάμεως, τὴν μεγαλυτέραν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὰς τύχας τοῦ κόσμου, νὰ πάρῃ καὶ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἄνασιν, ἢ ὁποῖα θὰ δώσῃ εἰς τὴν δύναμιν ἰσορροπίαν καὶ θὰ δικαιώσῃ καὶ εὐθύνῃ καὶ ἐλπίδας.

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΕΑ

Ἀγαπηταὶ «Ἀκτῆνες»,

Ὡς Κύπριος αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διότι εἰς τὸ τεῦχος σας τοῦ Φεβρουαρίου 1953 τρίς γίνεται λόγος περὶ τῆς Κύπρου καὶ τοῦ ἱεροῦ διὰ τὴν ἐθνικὴν της ἀποκατάστασιν ἀγῶνος.

Ὡς ὑπόδουλος ὅμως Ἑλλῆν ὁμολογῶ ὅτι ἔχω μερικὰς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὰ εἰς τὸ ἴδιον τεῦχος καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπόψεις» ἐκτιθέμενα σχετικῶς μὲ τὴν Μεγάλην Ἰδέαν. Ἄς σημειωθῇ μάλιστα ὅτι τὰ ἰδίας ἐπιφυλάξεις ἔχομεν καὶ διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ ἴδιου ζητήματος περιεχόμενον ἐνὸς χρησιμωτάτου βιβλιαρίου ἐκ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Φωτός, δηλ. τοῦ «Γιὰ μιὰ καινούργια Ἑλλάδα» σελ. 66 ἐπ. ὅπου ἐκτιθενται ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἰδικὰς σας ἀπόψεις.

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρωμεν ἐν συντομίᾳ τὰς ἐπιφυλάξεις μας: Δὲν νομίζομεν ὀρθὴν τὴν ἀποψιν ὅτι εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ μας Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ἦτο μόνον νὰ πάρωμεν πίσω τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπως δὲν νομίζομεν ὀρθὴν τὴν ἀποψιν ὅτι μὲ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἐσβύσεν ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπίσης νὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ μὴ συμφωνήσω μαζί σας ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Μεγάλῃς Ἰδεας, ὅτι δηλ. Μεγάλῃ Ἰδέᾳ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἡ συναίσθησις τοῦ ὅτι εἰμεθα λαὸς μὲ ἀποστολὴν μεγάλην, νὰ ἀξιοποιήσωμεν τὴν ἱεράν παρακαταθήκην τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ μὲ ἡγετικὴν ἀποστολὴν, νὰ γίνωμεν πνευματικὸς καθοδηγητὴς τοῦ Δυτικοῦ κόσμου.

Βεβαίως δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἡ ιδιότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ βῆρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἀνωτέρου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, μᾶς δημιουργεῖ συναίσθησιν μεγάλης ἀποστολῆς, καίτοι θὰ προσεκόταμεν εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς μετριοφροσύνης ἀξιοῦντες νὰ ἡγηθῶμεν καὶ σήμερον πνευματικῶς τῆς ἀνθρωπότητος. Οὔτε ἀρνούμεθα τὴν σημασίαν καὶ μάλιστα τὴν ὑψηλὴν ἐθνικὴν σημασίαν πού ἔχει διὰ κάθε Ἕλληνα τὸ νὰ γίνῃ πραγματικὸς χριστιανὸς καὶ συνειδητὸς φορεὺς τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ διὰ τὸν λαόν μας τὸ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν νομίζομεν ὅμως ὅτι τὰ ἰδανικά αὐτά, ὕψιστα καθ' ἑαυτὰ, συμπίπτουν πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Συνυπαρχοῦν καὶ βαδίζουσι παραλλήλως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν συμπίπτουν. Ἡ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ κάθε ἔθνος κατευθύνεται ἀπὸ ὠρισμένα ἰδανικά φηρησκευτικά, ἐθνικά, κοινωνικά κ.λπ. Συμβαίνει δὲ ἐνίοτε ἱστορικαὶ περιστάσεις νὰ ἴδωμεν περισσότερον βαρῦτητα εἰς αὐτὰ ἢ ἐκεῖνα τὰ ἰδανικά. Οὕτω π.χ. κατὰ τὴν δευτέραν περιόδον τῆς ἑλληνικῆς μας ἱστορίας, τὴν Βυζαντινὴν, τὰ φηρησκευτικά ἰδανικά τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ κατεῖχον τὴν πρώτην γραμμὴν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ὅμως ἀνήκει περισσότερον εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐθνικῶν ἰδανικῶν καὶ εἶναι καθ' ἑαυτὴν μᾶλλον ἐθνικὸν ἰδανικόν. Τὸ νὰ πάρωμεν πίσω τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ τὸ ἀπλῶς τὸ κορύφωμα τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας, ὄχι ὅμως αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα ὡς ἀντελαμβάνετο τὸ ἔθνος μας κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀλυτρωτικῶν ἀγώνων τὴν Μεγάλῃν Ἰδέαν καὶ ὡς ἀντιλαμβάνομεθα αὐτὴν ἀκόμη σήμερον οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνας, Μεγάλῃ Ἰδέᾳ εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ Ἰδανικοῦ τῆς ἐλευθερίας μὲ τὸ ἰδανικόν τῆς ἐνότητος ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους διὰ τὴν ζήτησιν ἐλευθεροῦ μέσα εἰς ἕνα ἑλληνικὸν ἔθνος κατὰ σύμφωνον μὲ τὰς ἐθνικὰς του παραδόσεις.

Αὐτὸ πὸν ἔμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν μας ὡς Μεγάλῃ Ἰδέᾳ ἐκαλεῖτο παλαιότερον ἅπλως Ἑθνικὴ Ἰδέα ἢ Ἑθνικὸν Ὄνειρον. Ὄταν ὅμως τὸ ἔθνος τὸ 1821 ἀνέλαβε τὸ μέγα καὶ ὑπεράνθρωπον ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως, τότε μέσα εἰς τὸ σχῆδιον τῆς διὰ τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ ἀνῶνος προσπάθειας δημογραφίας Ἑλληνικῆς Ἑθνικῆς Πολιτείας περιλαμβανούσης ὅλους τοὺς ὑποδούλους Ἕλληνας, συναντῶμεν τὸν χαρακτηρισμὸν Μεγάλῃ Ἰδέᾳ. Μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς γωνίας καὶ τὴν δημιουργίαν ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ κράτους, ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα ὑπῆρξε τὸ μοναδικὸν καὶ

ἀκατανίκητον κίνητρον τῆς ὑπάξεως τοῦ νέου κράτους, ἡ δὲ πραγματώσεως τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας σκοπὸς τῆς ζωῆς τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὑπάρχουν ἀκόμη ὑπόδουλοι Ἕλληνας, ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα δὲν ἔσβυεν, οὔτε ἐπιτρέπεται νομιζομεν νὰ ἐπιζητῶμεν νὰ τῆς δώσωμεν νέον περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ συμπίπτῃ πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ ἱστορικὴν ἀποστολήν τῆς. Ἡ Κύπρος καὶ ἡ Βόρειος Ἡπειρος πρέπει νὰ εἶναι καὶ εἶναι νομιζομεν ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ σήμερον. Δ' ἐδικοὺς λόγους μάλιστα σήμερον ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα τῆς ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς ὁλοκληρώσεως στρέφεται ἐντονώτατα πρὸς τὴν Κύπρον καὶ εἶναι καθήκον καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἡγετίδος τάξεως νὰ συναίσθανθῶν καὶ πάλιν τὴν ἐθνικὴν ἐπιταγὴν τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας.

Ἀθῆναι, Φεβρουάριος 1953.

ΣΑΒΒΑΣ ΛΟΙΖΙΔΗΣ

Σ. «Α.» Τὴν ἔννοιαν τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας ἀποδίδει καλύτερον πητὸς ἄλλου τὸ γεγονός ὅτι εὐθύς μόλις ἐγεννήθη Διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, ὁ Διάδοχος οὗτος ὠνομάσθη Κωνσταντῖνος καὶ μάλιστα καὶ πρὶν ἀκόμη β.ισιλευσθῆ. Κωνσταντῖνος ὁ Β', διάδοχος δηλαδὴ τοῦ Κωνσταντῖνου ΙΑ' τοῦ Παλαιολόγου. Ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα ἦτο ἡ ἀνασυστάσις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Αὐτῆς τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας τὴν ἐγκατάλειψιν ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν πραγμάτων νὰ κηρύξῃ, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

Βεβαίως, μένουσι αἱ ἱερώταται διεκδικήσεις μας διὰ τὴν Κύπρον μας καὶ τὴν Βόρειον Ἡπειρόν μας. Ἀλλὰ μένει καὶ τὸ θέμα τῆς μεγάλῃς ἀποστολῆς τὴν ὁποῖαν, καὶ ὅταν αἱ διεκδικήσεις αὐταὶ πληρωθῶν ἢ μᾶλλον ἀκριβῶς τότε, θὰ ἔξῃ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔθνος μας. Τὸ πνευματικὸν δηλαδὴ νόημα τῆς Μεγάλῃς Ἰδέας. Αὐτὸ τὸ πνευματικὸν νόημα εἶχεν ὡς θέμα τὸ σημειώμα μας. Ἀλλ' οἱ ἀπόψεις τοῦ ἀξιοτίμου ἐπιστολογράφου μας θίγου γενικώτερον τὸ μέγα ὄντως ζήτημα καὶ ἀξίζει πράγματι νὰ γίνῃ εὐρύτερα καὶ δολέπλευρος ἔρευνα. Διότι τὸ θέμα ἀνάγεται εἰς τὴν κατεύθυνσιν τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἔξῃ ἡ ὅλη ζωὴ τοῦ ἔθνους μας.

Z. N.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Η ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Μιά ἔρευνα, πού ἔγινε στὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν, ἔδωσε ἐξαιρετικῶς εὐχάριστα καὶ ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα. Ἡ ἔρευνα ζητοῦσε νὰ μάθῃ ἀπὸ τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους (λογοτέχνες, καλλιτέχνες καὶ ἄλλους) ποιὰ θὰ ἦσαν τὰ πέντε βιβλία πού θὰ ἔσωζαν σὲ περίπτωση κινδύνου. Καὶ οἱ περισσότεροί, ἀνάμεσα σὲ πολυποικιλία βιβλία, πού ἔδειξαν τὴ διαφορετικὴ τους προτίμησης, ξεχώριζαν πρώτη τὴ Βίβλο. Μερικοὶ μάλιστα ἔδωσαν τὴν ἀπάντησή του θὰ ἔσωζαν μόνο τὴ Βίβλο.

Ἐκδηλώση πραγματικὰ εὐδαιμονία, πού τιμᾷ τοὺς πνευματικὸς μας ἀνθρώπους καὶ πού δείχνει πῶς ἡ μεγάλη ὄστροφή, ἡ μεγάλη ἐπισηροφὴ μᾶλλον τῆς Ἀνθρωπότητας πρὸς τὰ βιβλὰ ἰδανικὰ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ἔχει ἀπλώσει καὶ βυθώσει τὴς ρίζες της καὶ σὲ κείνες τὴς τάξεις, πού ἐστέκονταν ἔως τώρα μπροστὰ στὸν Χριστιανισμό μὲ ἀδιαφορία καὶ δυσπιστία, ἀν ὄχι μ' ἐχθρότητα καὶ ἀπιστία. Ὁ υποθετικὸς κίνδυνος, πού ἔθετε ἡ ἔρευνα, δὲν ἦταν μόνον κίνδυνος καταστροφῆς βιβλιοθηκῶν, σπιτιῶν ἢ ἄλλων ὀλικῶν ἀγαθῶν ἦταν προσωπῶν κίνδυνος ψυχικῆς καταπτώσεως καὶ πνευματικῆς καταστροφῆς, ἔνας κίνδυνος πού ὑπῆρχε πραγματικὰ γύρω μας καὶ μέσα μας. Καὶ οἱ πνευματικοὶ μας ἀνθρώποι ἔδειξαν μὲ τὴν ἀπάντησή τους πῶς, νοιώθοντας ἀληθινὰ αὐτὸν τὸν κίνδυνο, ἔστρεψαν τὸ βλέμμα τους καὶ τὴν ψυχὴ τους πρὸς τὴ Βίβλο. Ὅχι γιὰ νὰ τὴν σώσουν Ἀυτήν, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώσουν τὸ Πνεῦμα, πού, χωρὶς Ἀυτήν, οὔτε νὰ ὑπάρξῃ οὔτε νὰ δημιουργηθῇ μπορεῖ.

ΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ "ΑΚΤΙΝΩΝ,"

Εἶναι λεπτὴ καὶ δύσκολη ἡ θέση ἐκεῖνου πού γράφει αὐτὴ τὴ στήλη, προκειμένου νὰ πῇ λίγα λόγια τιμῆς καὶ σεβασμοῦ γιὰ τὸ μεγάλο καὶ πολύτιμο ἔργο τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, μὲ τὴν εὐκαιρία πού ἔχει συμπληρώσει τὰ δεκαπέντε χρόνια τῆς ἐκδόσεώς του. Οἱ ἄμεσοι καὶ στενοὶ δεσμοὶ του μὲ τὸ περιοδικό, καὶ προπάντων ὁ σεμνὸς καὶ ἀθόρυβος, ὁ ἀπρόσωπος καὶ ἀνόνημος τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον διευθύνεται, τοῦ δένουν τὰ χέρια καὶ τὴ γλώσσα. Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα δὲν δένονται. Καὶ πάνω ἀπὸ κάθε λεπτότητα στέκει ἡ ἐπιταγὴ τῆς συνειδησεως. Γι αὐτό, χωρὶς νὰ ἐκταχόμεν σ' ὀλόκληρο τὸ πλατύ καὶ πολὺπλευρο πνευματικὸ του ἔργο, πού ἀγκάλιασε καὶ θέρμανε καὶ ζωογόνησε ὅλους τοὺς τομῆς καὶ ὅλες τὴς ἐκδηλώσεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, καὶ ἐνέπνευσε καὶ ἐποδηγέτησε τὴς πὶὸ ὠραίες καὶ πὶὸ γόνιμες προσπάθειες γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀναγέννηση τοῦ λαοῦ μας, θὰ σταθούμε μόνο στὸν τομέα τοῦ παρακολουθεῖ ἡ

στήλη αὐτὴ, στὸν λογοτεχνικό καὶ καλλιτεχνικό τομέα, γιὰ νὰ κάμουμε μιὰ μονάχα διαπίστωση: τὴ διαπίστωση ὅτι τὸ περιοδικό αὐτό, πολὺ περισσότερο καὶ ἀπὸ τὰ καθαρῶς λογοτεχνικά καὶ καλλιτεχνικά περιοδικὰ, ἔδωσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ξεχωριστὴ καὶ βασικὴ θέση στὴν Τέχνη καὶ τὴν ἐκράτησε πάντα σ' αὐτὴ τὴ θέση μὲ στοργή, με τιμὴ καὶ μὲ πίστη.

Ἐκινώντας ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἀρχὴ ὅτι ἡ Τέχνη ἀποτελεῖ μιὰν ἀπὸ τὴς βασικότερες καὶ πολυτιμότερες ἀξίες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ πιστεύοντας ἐδικαιωμα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὰ ἀνώτερα Ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδανικὰ, μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ προσφέρῃ μεγάλῃ καὶ σοφῇ συμβολῇ στὸν πνευματικό πολιτισμὸ τοῦ τόπου, ἔδωσε μὲ σοβαρὰ καὶ φωτεινὰ μελέτες τὴς πὶὸ σαφείς καὶ καθαρὰς κατευθυντήριες γραμμῆς γιὰ τὴν πορεία της καὶ τὴν ἀνάπτυξή της, σπουδασ μὲ προσοχή, μὲ κατανόηση καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα ὅλες τὴς προσπάθειες καὶ τὰ ἐπιτεύγματά της, παρακολουθῶν μὲ ἀγνὸ καὶ πρόθυμο πνεῦμα συμπαραστάσεως καὶ καθοδηγήσεως τὴς διάφορες ἐκδηλώσεις της καὶ ἔδωσε συγχρόνως ἀφθονα καὶ διαλεκτὰ δειγμάτων ἀπὸ τὴς ὕψεις καὶ ἀξίες πραγματοποιήσεως της.

Μὲ ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασία οἱ «Ἀκτίνες» βοήθησαν σημαντικώτατα στὴν ἐξυγίανση, στὴν τόνωση καὶ στὴν ἀνάπτυξή τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης, τὴν ἐπροίκισαν μὲ τὴν ἀπαραίτητη καὶ ζωτικώτατη συναίσθηση τῆς ὑψηλῆς πολιτιστικῆς ἀποστολῆς της καὶ τὴν ὠδήγησαν στὸ δρόμο τῆς ἀληθινῆς καὶ οὐσιαστικῆς δημιουργίας. Ὁ ἀνυπερέβουλος καὶ εἰλικρινῆς πνευματικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς κόσμος ἀναγνωρίζει ἀβίαστα τὴν πολὺτιμη καὶ μεγάλῃ αὐτὴ συμβολῇ τοῦ περιοδικοῦ στὴν ἀνάπτυξή καὶ τὴν πρόοδο τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν τοῦ τόπου, καὶ τοῦ ἐκπράζει, μαζὶ μὲ τὴν εὐχαριστίαν του, τὴ θερμότητα εὐχῆ νὰ συνεχίση τὸ πολιτιστικὸ του ἔργο γιὰ πολλὰς, γιὰ πολλὰς ἄλλες δεκαπενταετίες.

ΜΙΑ ΑΝΙΕΡΗ ΑΠΡΕΠΕΙΑ

Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ὁ διακεκριμένος Γάλλος σοφὸς καὶ λογοτέχνης κ. Ντανιέλ Ρόπε, πού διευθύνει τὸ περιοδικό «Ἐκκλησία», δὲν θὰ εἶχε διαβάσει τὸ διήγημα τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κλωντ Φαρρέρ, πού δημοσιεύθηκε σ' αὐτό τὸ περιοδικό Διότι, ἂν τὸ εἶχε διαβάσει, θὰ τὸ ἔριχνε ἀσφαλῶς στὸ καλάθι τῶν ἀρετήτων, μὲ περιφρόνηση καὶ ἀγανάκτηση. Καὶ θὰ εὐλοκε τὴν εὐκαιρία αὐτοῦ, πού ὤμνησε μὲ θαυμαστὰς σελιδῆς τὴς ἀνώτερες πνευματικὸς ἀξίες, (ἔνα δειγμάτων εἶναι τὸ ἐξαιρετικὸ ἄρθρο του, πού δημοσιεύεται σ' αὐτό τὸ τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων») νὰ δώσῃ ἕνα ἀδύτηρό καὶ ἀναγκαῖο μάθημα ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀρετῆς στὸν ἀξιοβρήσιμο συγγραφέα, πού τόλμησε νὰ σαρκάσῃ τὴν Ἑλ-

ληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Θὰ τοῦ ἔλεγε δτι, ἀνάμεσα στὶς πιὸ ὑψηλές καὶ φωτεινές καὶ γόνιμες πνευματικὲς κατακτῆσεις τῆς Ἀνθρωπότητος, ἡ Ἐπανάσταση ἐκείνη στέκει πάντα σὺν τὸ πιὸ λαμπρὸ καθοδηγητικὸ σημεῖο γιὰ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἐποχὲς πρὸς τὸν δρόμο τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Τιμῆς καὶ τοῦ Π.νύματος. Καὶ θὰ τὸν διδάσκει δτι μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ὑπέροχη πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ προσφορά τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ στὴν Ἀνθρωπότητα, οἱ ἄλλοι λαοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πρέπει νὰ σκύβουν τὸ κεφάλι μὲ θαυμασμό, μὲ σέβας καὶ μ' εὐγνωμοσύνη.

Αὐτὰ θὰ ἔλεγε δ κ. Ντιανέλ Ρόπς στὸν δυστοχὴ συγγραφέα, πού τὰ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ γεράματα πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ σωματικὰ τὸν ἔκαμαν νὰ τὰ ξεχάσῃ ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ παραληρῇ τόσο θλιβερά. Καὶ εἶπατος βέβαιοι δτι, ἀφοῦ δὲν μίρσσε νὰ τοῦ τὰ πῇ ἀπὸ πρῖν, θὰ τοῦ τὰ πῇ τώρα, μαθίοντάς του δτι ὄχι μόνο τέτοια διηγῆματα, ἀλλὰ καὶ τέτοιοι συγγραφεῖς πετιῶνται μὲ περιφρόνηση καὶ ἀγανάκτηση στὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων.

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Μὰς ἔλεξαν ἕως τώρα δτι ἡ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Παπαδιαμάντη ἐσκόνταφε στὶς δυσκολίες καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν κληρονόμων του. Τώρα ὅμως μαθαίνουμε δτι ὁ μοναδικὸς κληρονόμος του — ἕνας ἀνεψιὸς του, πού ἔχει καὶ τὸ ἴδιο ὄνομα — ὄχι μόνο δὲν προβάλλει καμμιά δυσκολία, ἀλλὰ προσφέρεται καὶ νὰ βοηθήσῃ οἰκονομικὰ τὴν ἔκδοσι. Ἐ.ὠ ὅμως θὰ νόμιζε ἔτσι κανεὶς δτι ἐτακτοποιήθη πιὰ τὸ ζήτημα καὶ δτι θὰ μπορούσε ἐπιτέλους νὰ δεθῇ στὸ Ἔθνος ἡ πολύτιμη πνευματικὴ κληρονομιά, πού τοῦ ἀπῆκε ὁ μεγάλος διηγηματογράφος του, παρουσιάζονται τώρα ἀντιρρήσεις καὶ δυσκολίες ἀπὸ ἕναν ἐκδόστη, πού διεκδικεῖ αὐτὸς τώρα τὸ ἐκδοτικὸ δικαίωμα τῶν ἔργων, ἐπειδὴ τὸ ἔχει, ὅπως ἰσχυρίζεται, κληρονομίαν ἀπὸ ἕναν ἄλλον πάλι ἐκδόστη πρῖν ἀπὸ τριάντα τὸσα χρόνια!

Τὸ πρᾶγμα καταπὰ πιά ἀνυπόφορο καὶ προκαλεῖ τὴν πιὸ βαθεῖα ἀγανάκτηση. Μὰ ἐπιτρέπεται λοιπὸν νὰ ματαιώνεται εἰσὲνα μὲ διάφορες τέτοιες ἀπαράδεκτες δυσκολίες καὶ ἀπαιτήσεις ἢ ἀξιοποίηση μιᾶς τέτοιας ἠθικῆς κληρονομιάς; Καὶ ἐπιτρέπεται τὸ Κράτος νὰ παρακολουθῇ αὐτὴ τὴν ματαιώση μὲ σταυρωμένα χέρια;

Ἀπὸ τὸν νέον Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας, πού εἶναι ἕνας ἀληθινὰ καλλιεργημένος πνευματικὰ ἄνθρωπος, περιμένουμε νὰ ἐνδιαφερθῇ καὶ νὰ ἐπέμβῃ χωρὶς ἀνβολὲς καὶ χωρὶς διαταγμὲς καὶ νὰ βρῇ τρόπο νὰ τακτοποιήσῃ ἐπιτέλους αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι.

ΑΛΓΕΒΡΙΚΕΣ ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ

Στὴ λογοτεχνικὴ σελίδα μιᾶς ἐφημερίδος γίνονται, ἀπὸ ἀρκετὲς ἐβδομάδες τώρα, μιὰ ἔρευνα σχετικὰ μὲ τὶς σύγχρονες τάσεις τῆς λογοτε-

χνίας μας. Καὶ εἶναι πραγματικὰ πολὺ διασκεδαστικὸ νὰ παρακολουθῇ κανεὶς τὶς διαφορὰς γνώμες, πού διατυπώνονται μὲ πολλὴ σοβαρότητα καὶ περισσότερη ἀποφθεγματικότητα, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν καὶ νὰ ἐξήρουν τὸ... ἀκατανόητο στὴν Τέχνη!

Ἐν ποίση, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη μορφή τῆς τέχνης—γράφει ἕνας κριτικὸς—δὲν ἀποτελεῖ ὄργανο, γιὰ νὰ συνεννοῦνται ἀναμεταξύ τους οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ γιὰ νὰ μεταβιβάζονται συναισθηματικὲς καταστάσεις. Συνεπῶς δὲν εἶναι ὄργανικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴν ποίηση νὰ εἶναι νοητὴ.

Πῶς σὰς φαίνεται αὐτὸ τὸ «συνεπῶς»; Σύμφωνα μὲ ὅσα γράφει ὁ ἴδιος, σκοπὸς τῆς ποιήσεως εἶναι μόνον καὶ μόνον νὰ «μεταβιβάζῃ συναισθηματικὲς καταστάσεις». Πῶς ὅμως θὰ μεταβιβάξῃ αὐτὲς τὶς συναισθηματικὲς καταστάσεις, δταν δὲν εἶναι νοητὴ; Μυστήριο, πού ἀποδείχνει δτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποίηση, οὔτε καὶ ἡ κριτικὴ ἔχει ὄργανικὴ ἀνάγκη νὰ εἶναι νοητὴ.

Καὶ ὅσο γιὰ τὴν πεζογραφία, αὐτὴ πιὰ τὸ ἀντίθετο, πρέπει νὰ εἶναι τόσο πολὺ λογικὴ, ὥστε νὰ «πλησιάζῃ πρὸς τὴν γλώσσα τῶν μαθηματικῶν, πρὸς τὴν ἀλγεβρικὴν ἐξίσωσι»!

Παρακαλῶ νὰ προσέξετε τὰ εἰσαγωγικὰ στὴν τελευταία φράση, γιὰ νὰ μὴ νομίσετε δτι εἶναι δική μου εἰρωνικὴ ἔκφρασι. Εἶναι αὐτοῦσιο τὸ ἀπόφθεγμα ἑνὸς ἄλλου κριτικοῦ

Καὶ γιὰ νὰ πάρτε μιὰν ἰδέα γι' αὐτὴ τὴν νέα τέχνη παίρνω ἀπὸ τὴν ἴδια σελίδα ἕνα ἀπὸ τὰ ὑποδειγματικὰ ποιήματα, πού, κατὰ σατανικὴ σύμπτωση, δημοσιεύσεως ἕνας ἄλλος λογοτέχνης. Θαυμάστε το :

*«Βρέψη κρατοῦν ἰππόδρομο σ'ὰ χέρια
μικρὲς σταγόνες λίφιωνε στὸν ἥλιο
ἀπὸ τὸ μέλι βγαίνει ὁ πορφύρης
πού μὰ συμβούλευσε νὰ μείνουμε στὸ σῖγος
τῆς ἰκεσίας τῶν ἀγῶν ἐκφορωμάτων.
Πότε θὰ φύγῃ τὸ καλύτερο φανάρι
μιὰ προσβολὴ νὰ φύγῃ στὸ σαρκίφ
μιὰ δέση στὰ κύματα τοῦ χρόνου ;»*

Ἄλθθεια. ρωτοῦμε κι' εἰμεῖς μὲ μεγάλη ἀγωνία : Πότε θὰ πῆσῃ τὸ φανάρι... στὰ κεφάλια τῶν ἀνοητῶν;

ΜΙΑ ΓΙΓΗΣ ΕΚΘΕΣΗ

Εὐτυχῶς, σὺν μιᾷ ἀποστοματικῇ ἀπάντησι, σὺν μιᾷ ἐμπρακτικῇ διάψυξι τῶν γελῶντων αὐτῶν θεωριῶν, παρουσιάσθηκε στὸν «Παρνασσό» ἡ ζωγραφικὴ ἔκθεσι, ἑνὸς νέου καλλιτέχνη, τοῦ κ. Παναγιώτη Μαθιοπούλου. Μιὰ ἔκθεσι γευστὴ ἀπὸ ὕψιστο, ἀπὸ ἀγνὴ ἐμπνευσι, ἀπὸ γνῶσι το αλέντο, ἀπὸ καθαρὴ καὶ ἀληθινὴ τέχνη. Δὲν λείπουν ἀπὸ τῆν ἔκθεσι, σὲ νεωτεριστικὲς ἀναζητήσεις, οἱ τάσεις γιὰ τὴν ἀναέφρσι τῶν ἐκφραστικῶν μέσων. Ἀλλὰ οἱ ἀναζητήσεις καὶ οἱ τάσεις αὐτὲς δὲν εἶναι ψυφύτικες κι' φτιαχτές, ἀλλὰ αὐθόρμητες καὶ πηγαῖες, γι' αὐτὸ καὶ ἀληθινὰ καλλιτεχνικὲς.

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ...

Μιά συντροφιά νέων ἔχει ἐκδώσει ἕνα καινούργιο περιοδικό, τὴ «Λογοτεχν. κὴ Πνοή». Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι μεγάλη, γιὰ τὴν ὥρα τοῦλάχιστον, τὰ τεχνικά του ἐπιτεύγματα. Ἄλλὰ οἱ προθέσεις του, ὅπως τὴς προγραμματίζει στὸ πρῶτο του φύλλο, εἶναι σωστές. Σὲ κάποια ἐπιτεύγματα του πῆρε μὴν ἕνα παράπονο, εἰπεὶ δὴ οἱ «φτασμένοι» δὲν φαίνονται καθόλου πρόθυμοι νὰ τοῦ κάμουν τόπο, τὸν ἀπαραίτητο τόπο γιὰ νὰ ζήγη καὶ νὰ κινήθῃ. Κι' ἂν ἀκόμη εἶναι ἔτσι, ὡς θυσιάζεται πῶς σύμφωνα μὲ τὰ ἴδια του τὰ λόγια (στὸ πρῶτο ἐκεῖνο προγραμματικὸ ἀρθρο) ζοῦμε σὲ μιὰν ἐποχὴ παρακμῆς...

!*

Καὶ τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» ἀναγνώουν ἀξιάκοπα τὴν ὥρατα τους προσπάθεια. Ὁ διευθυντὴς τους κ. Νίκος Κρανιιώτης μὲ τὴς «Ἀπόψεις» του βοήθει στὴ σωστὴ κρίσι πανω στὰ πνευματικὰ θέματα τῆς ἐποχῆς μας καὶ τὸ γὰρ γιὰ τῆς σωστῆς πορείας. Καὶ τὰ δύο του ἀρθρα στὰ φύλλα Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου (τὸ ἡρωϊκὸ στοιχεῖο στὴν Τέχνη), καὶ «Ἐὰς πραγματικὰς κινήσεις», ξεχωρίζουν γιὰ τὴ μεστότητα τους. Καὶ οἱ «Κυπριακοὶ περίπατοι» τοῦ κ. Χρ. Πικπαχρυσσοτόμου ἐπίσης.

**

Τὴν «Ἐρσυνα» τῆς Καθάλας τὴν βλέπομε

Εἶτε ἀπὸ τὴς χριστιανικῆς κατακόμβης τῆς Ρώμης καὶ τῆς Μήλου ἐμπνέεται ὁ νέος ζωγράφος, εἶτε ἀπὸ τὴ Βυζαντινὴ ἀγιογραφία καὶ τέχνη, εἶτε ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ ὑπαίθρο καὶ τὸ λαϊκὸ στίλι, ἢ εἰπεναιστικὸν του εἶναι αὐθόρμητη καὶ γνήσια, τὰ ἐκφραστικὰ του μέσα εἰλικρινὴ καὶ ἀσολα, τὰ ἐπιτεύγματά του ὄχι καὶ ζωντανά. Γι' αὐτὸ καὶ εἶχαν τόσο εὐτυχεὴ ἀπήχηση. Ὅχι μόνο στὸ φιλόδοξο Κοινό, ἀλλὰ καὶ στὴν Κριτικὴ, ἢ ὅποια κατακτημένη ἀπὸ τὴν ἀγνόητητα καὶ τὴν ὕβρις τῆς τέχνης τοῦ νέου καλλιτέχνη, ἀφῆκε τὴν συνηθισμένη συνοφρυώσῃ της, γιὰ νὰ χαρῆ ἐλευθερα καὶ νὰ ἐπαινεσθῇ ἀδίστακτα τὴν ἐργασία του.

Ἄς ἐπιτραπῇ σ' ἐκεῖνον ποὺ γράφει τὴς γραμμῆς αὐτῆς νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδιαιτέρη χαρὰ καὶ ἱκανοποίησίν του, ποὺ τοῦ δόθηκε ἢ εὐκαιρία νὰ παρορμήσῃ τὸν καλλιτέχνη νὰ υπερνικήσῃ τοῦς οσμνοῦς διαταγμοῦς του καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἑκθέσιν του. Καὶ νὰ τοῦ ἐκφράσῃ συγχρόνως τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐμπνέεται καὶ νὰ ἐργάζεται μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα ἀγνόητος καὶ ὕβρις, θὰ ἔχη σύντομα μεγαλύτερη ἐξέλιξη καὶ θὰ πάρῃ μιὰ ξεχωριστὴ θέσιν ἀνάμεσα στὸν καλλιτεχνικὸ μας κόσμον.

τώρα σὲ σχῆμα περιοδικοῦ. Εἶναι πάντα φροντισμένη καὶ τὰ περιεχόμενά της παρουσιάζουν τὴν ἴδια ζωντανεία. Τὸ πρῶτο ἀρθρο σπρώχνει ὅλες τὴς ἐργασίας τοῦ τόπου νὰ ἐτοιμάσουν μελετημένα αἰτήματα καὶ νὰ φροντίσουν ὥστε νὰ τὰ υλοθετήσουν οἱ πολιτικοὶ τῆς περιοχῆς. Ἀκολουθοῦσι πρακτικῆς ὁδηγίαι γιὰ τὴς καλλιέργειας τῆς ἐποχῆς. Ἀναδημοσιεύεται, μὲ ἰδιαιτέρη σὺστασι νὰ τὸ διαβάσουν οἱ γονεῖς, ἕν ἰσόπασμα ἀπὸ τὸ στυτικὸ βιβλίον τοῦ κ. Τ. Φιλιππίδου γιὰ τὴν ἐπίδρασι τοῦ κινηματογράφου στὰ παιδιὰ. Ἐνα ἄλλο ἀρθρο (Δ. Νησιώτη): Στοχασμοὶ στὸ ἐρώτημα ἢ Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη ἢ ἢ Τέχνη γιὰ τὴ ζωὴ) ὑποστηρίζει, πολὺ σωστὰ, πῶς τὸ ποιοτικὸ εἶναι ὁ διαχωρισμὸς σὲ ὅμη συγγικτοῦς καὶ ἄρα ὡφελίτους ἀνθρώπους ἢ σὲ στείρους καὶ ἀγονεὺς σκέψεις. Καὶ ἢ ποιητικὴ σελίδα, ἀντὶ νὰ φιλοξενῆ ἀκαταλόγηστα καὶ ἀνάξιτα, ὀρθοῦ ποιητικὰ, κατασκευάσματα, ἀπρριζιζαται ἀπὸ ἀναδημοσιεύσεις γνωστῶν διαλεχτῶν σίχων, τῶν καλύτερων ποιεῖται νὰ παρουσιάσῃ ἢ νεοελληνικὴ ποίησι.

**

Καὶ ἕνα νέο γιὰ τὴ μακρινὴ μας φίλη, τὴν «Ἀλήθεια» τοῦ Γιολάννεσμπουργκ: Ἐνῶ ὡς τώρα κυκλοφοροῦσε π λυγραφικῆ, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ἐκεῖ κάτω κατάλληλο ἑλληνικὸ τυπογραφεῖο, ἀπὸ τὸ φύλλο τοῦ Ὀκτωβρίου τυπώθηκαν, καὶ πολὺ ἱκανοποιητικὰ μάλιστα. Τῆς εὐχόμεσται καθὲς αὔξει καὶ προκοπῇ.

«Ο ΘΕΟΣ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ»

Παρ' ὅλες τὴς ἐπιφυλάξεις ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς γιὰ ὄρισμένα σημεῖα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ νὰ ἐπαινεσθῇ τὸ σύνολο τῆς τὴν κινηματογραφικὴ ταινία «Ὁ Θεὸς χρειάζεται τοὺς ἀνθρώπους». Ἡ κεντρικὴ τῆς ἰδέα εἶναι ὅτι ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνεται βαθύτατα τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἀπ' αὐτὴν ἀντλεῖ θάρρος καὶ δύναμη γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ γιὰ τὴν ἡσμερία τῆς ψυχῆς του. Καὶ γιὰ νὰ δεῖξῃ πῶς ἔντονα αὐτὴ τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη, τοποθετεῖ τὴν ὑπόθεσιν τῆς σ' ἕνα ἀπομονωμένο νησί κι' ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ξεστρατίσει ἀπὸ τὸ θέλημα καὶ τὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὴν ἐκτυλίσει μὲ τὴς τέχνη καὶ ὑποβολητικότητα, ὥστε ἔχει μόνο νὰ συγκινήθῃ βαθιά, ἀλλὰ καὶ ν' ἀναταράξῃ γόνιμα τὴ σκέψη.

Γεννιέται ὁμως μιὰ ἀπορία: Γιατί ὁ τίτλος «Ὁ Θεὸς χρειάζεται τοὺς ἀνθρώπους», ἀφοῦ τὸ νόημα καὶ ἢ ὑπόθεσιν τῆς ταινίας εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο, ὅτι οἱ ἀνθρώποι: χρειάζονται τὸν Θεὸ; Ἡ μήπως ἔννοε—καὶ αὐτὸ θὰ ἦταν πῶς πολὺ σωστὸ ἀκόμη—ὅτι ὁ Θεὸς χρειάζεται ἀνθρώπους;

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ὁ «Πρόσκοπος» (τὸ μνηματὸ ἐπίσημο περιόδου τοῦ Σώματος «Ἑλλήνων Προσκόπων») δὲν ξεχνάει—σάν καλὸς Πρόσκοπος κ' αὐτός—ὅτι οἱ ὀποιοδῆποτε ὀλικῆς, ἐξωτερικῆς, ἐπιτεύσεις δὲν ἀξίζουν πραγματικά, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴς διαπέσεις δὲν ἔχει μέσα του ἀξία. Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του φύλλα, τὸ «Γράμμα τοῦ Ἀρχηγίου» τονίζει τὴν ἀληθεῖα αὐτή, παίροντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸν ἐτήσιο διαγωνισμό ἐνωμοτιῶν. Στὸ διαγωνισμό αὐτὸ, λέει, οἱ κριταὶ τοῦ παιχνιδιῦ ἐπρόσβησαν καὶ βαθμολογοῦσαν ὄχι μόνο τί κατάφερε καθὲς ἐνωμοτία, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο τὸ πῶς θὰ τὸ κατάφερε. «Ποιὸ πνεῦμα ὑπῆρξε στὴν ἐνωμοτία Βασίλειος ἢ ἀγάπη, ἢ κατανόηση, ἢ ἀλληλεγγύη;»

Αὐτὴ ἢ ἀκριβία, ποὺ δὲν ἱκανοποιεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιτέλεια, ἀλλὰ φάχνει νὰ βρῇ τὸ βάθος, τὸ κίνητρο καὶ τὸ ἐλατήριο, αὐτὴ μόνον ἐμποδίζει τὸ παιδί, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπο γενικώτερα, νὰ πα ἀπλανηθῇ καὶ νὰ καταπονηθῇ ἀδικα, σὲ δρόμους μίταιους, χωρὶς πραγματικὴ ἀξία. Καὶ οἱ κινήσεις τῶν νέων ποὺ δὲν τὴν ἔχνοῦν, προσημαίωσαν ὡσαύτὰ τὸ παιδί γιὰ τὴν ἀληθινὴ ζωὴ.

**

Ἡ ἀγαπημένη μας «Ἀνόρθωσις», ἡ χειρόγραφη ἐφημερίδα ποὺ τὴν ἐκδίδουν οἱ κρατούμενοι τῆς Ἀ' Δικαστικῆς Φυλακῆς Ἀθηνῶν, ἔχει σ' ἕνα τῆς φύλλο ἕνα χρονολόγημα μὲ τὸν τίτλο «Ἀ.ο.ξιάτικη περιολογή». Τὸ θέμα του εἶναι ἰδιαιτέρα συγκινητικὸ, γιὰτὶ ἀναφέρεται στὴς σωτήριες σκέψεις ποὺ κάνει ὁ κρατούμενος σὲ μιὰ ἐδουλωμένη ὡρα περισυλλογῆς, κρῖνοντας τὰ περασμένα καὶ παίροντας ἀποφάσεις γιὰ τὸ μέλλον. Καὶ τέτοιαις σκέψεις εἶναι ὁμοία ἀπαραίτητες γιὰ ὅλους—εἴτε μπρὸς εἴτε πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελλα βρισκονται...

**

Ὁ «Πυρὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ» (ἀπὸ τὸν Ἅγιον Φραγκίσκο τῆς Καλλιφρονίας) ἀτασχολεῖται μὲ τὴ «Ζωὴ» καὶ μὲ τὸ περιδικιὸν μας, καὶ ἔγραψαν δυὸ καλὰ λόγια γιὰ τὴν προσπάθειά του. Δὲν πρόκειται γιὰ συνηθισμένες φιλοφρονήσεις, ποὺ δὲν ἔχουν, φυσικά, καμμιὰ βαθύτητα ἀξία. Συγκινοῦν ἀληθινὰ οἱ γραμμὲς αὐτῆς τοῦ Πυρροῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἀκριβῶς γιὰτὶ νοιώθει κανεὶς πὼς δὲν τὴς ἐμπνέει μιὰ τυπικὴ εὐγένεια, ἀλλὰ ὁ κοινὸς πόνος γιὰ τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα, καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη ποὺ ἐνώνει τοὺς ἀγνωστους ἐργάτες του.

**

Στὴν «Ἐστία» τοῦ Καναδά μεταφέρονται τὰ ἀποτελέσματα κάποιος ἐρευνας πάνω στὸ ἐρώτημα «κκοπαντρεμένη ἢ γεροντοκόρη;» Ὅπως συμβαίνει σχεδὸν πάντα μὲ τ' ἑτάτοιαις ἐρευνας, κανένα ἀξιοσυνέπαισμα δὲν βγαίνει. Μόνον ποὺ δίνεται ἔτσι κάποτε ἡ εὐκαιρία νὰ γίνῃ εὐρύτερα γνωστὴ ἡ σωστὴ τοποθέτησις κάποιων ἀξιών ἀτόμων μπρὸς τὴν ἀλήθειαν. Κάτι τέτοιο ἔγινε

καὶ στὸ διαγωνισμό αὐτὸν μὲ μιὰ γυναίκα, ποὺ ἂν καὶ ἀτύχησε στὸ γάμο τῆς, δὲν λέει πὼς θὰ προτιμοῦσε νὰ μὴν εἶχε παντρευθῇ, ἀλλὰ μὲ θερμὰ λόγια, ποὺ μεταφέρουν καὶ στὸν ἀναγνώστη τὴν ὁμορφίαν τῶν κινήματων τῆς, ἐκφράζει τὴν ἀληθινὴν καὶ γεμάτην χαρὰ, ποὺ τῆς δίνει ἡ ἀφοσίωσις στὰ παιδιὰ τῆς.

**

Ἄς ἀναφέρω ἀκόμη τὸν «Ὁρθόδοξο Πατριάρχη» (μὲ βιβλιοκρισία γιὰ τὸν «Παπουλάκο» τοῦ κ. Κ. Μπασιῆ, ἀπὸ τὸν Σαβ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀμερικής), τὴ «Συνεργατικὴ Ἐγκυκλοκίβεια (μὲ πολλὰ ἐνδιαφέροντα δημοσιεύματα γύρω ἀπὸ τὴν συνεργατικὴ κίνησι) τὸν «Ἀπόστολο Τίτου» (ἐπίσημο δελτίο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης), τὴν «Κρητικὴ Ἐστία» (ἰφιερωμένη στὸν Ν. Ι. Χατζηθάκη, μὲ τὴ συμπλήρωσι μίαις δεκαετίαι ἀπὸ τὸ θάνατό του), τὰ «Χρονικά» τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Π. ΚΑ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἄννας Σταματελάτου: «Οἱ Σόφρονες κατεψύχοντες στὴν ἐκπαίδευσι». Ἀθήναι 1952.

Ἐνα θέμα τὸ ὁποῖον ἔχει ἐκφύγει τελείως τὴν συστηματικὴν τοῦ ἀντιμετώπιον εἰς τὴν χώραν μας εἶναι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις. Ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων τῆς ἀνήκουσις εἰς τὴν ἀρμολογήαν πολλῶν καὶ διαφόρων ὑπουργείων ἐν εὐτυχῆ τῆς ὀρθῆς θεμελιώσεως, εἰς τρόπον ὅστε σήμερον νὰ ἔχωμεν φθάσει εἰς ἀληθεῖς ἀξίεξέδον λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν νόμων περὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως καὶ λόγῳ τῶν ἀρκῶν πειραματισμῶν. Τὴν κατάστοιαν αὐτὴν ἔρχεται νὰ ἐλέγῃ μὲ ἀδιάσειστα στοιχεῖα καὶ μὲ πνεῦμα ἀντικειμενικότητος ἡ κ. Σταματελάτου.

Μὲ πλήρη γνώσιν τοῦ θέματος, μὲ τὴν πολῦτιμον περὶ αὐτῆς καὶ μὲ τὴν συστηματικὴν μελέτην τοῦ ὅλου προβλήματος τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως δὲν περιορίζεται εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ μέχρι τοῦδε καθεστώτος. Προχωρεῖ εἰς τὴν ἐπίδοξιν μέρων καὶ ἀποφασῶν, ἀ ὁποῖαι πρέπει ἀσφαλῶς νὰ πρυτανεύσουν εἰς πᾶσαν προσπάθειαν ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀνασυμβάσεως τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, ὅστε νὰ ἀνταποκρίνεται πλῆρως εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀποστολήν των. Ἰδιαίτερος σημαντικὴ εἶναι ἡ βασικὴ ὑποστήριξις τῆς σ. ὅτι τὸ πρῶτον βήμα πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἡ ἀπαγωγὴ ὅλων τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν εἰς τὸ ἴπ. Παιδείας ὡστε νὰ ἡμιπρέση νὰ ὑπάρξῃ μιὰ δευθύμων καὶ, ὡς ἐλπίζομεν, καρποφόρος πλῆον ἀντιμετώπισις τοῦ σοβαροῦ αὐτοῦ κοινωνικοῦ θέματος.

Ι. Κ.

*

Μανὼλη Χ. Παπαδάκη: Ἀτομικὴ Πρόνοια, Ἀποταμίωσις. Ἀθήναι 1951.
Ἡ γενικὴ ἀνατροπὴ τῶν ὁποίων ἐπέφερε ὁ

πόλεμος εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἡ κατάρρευσις τῆς Ἑθνικῆς μας Οἰκονομίας ἐπληξάν καιρίως καὶ τὸν θεομὸν τῆς ἀποκαμιύσεως. Ὁ θεομὸς αὐτὸς κατὰ τὰ τελευταία πρὸ τοῦ πολέμου εἶη εἶχε φθάσει εἰς θαυμασιὸν βαθμὴν ἐξελίξεως καὶ ἀπέτελε σημαντικώτατον παράγοντα τῆς οἰκονομικῆς εὐεξίας πλείστων τάξεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ πανταχῆς ἐν τούτοις ἐξανημικρῶν τῶν καταθέσεων παρὰ Ταμιευτηρίοις ἐπέφερε τοιοῦτον κλονισμόν εἰς τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ Ταμιευτήρια, ὥστε ἦδη μετὰ τόσα ἔτη ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου νὰ μὴ καθίσταται δυνατὴ ἡ λειτουργία τοῦ θεομοῦ, εἴ ἢ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι καὶ ἡπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας θὰ ἀπέδιδε σημαντικώτατα ὠφέλην καὶ εἰς τὴν ἑθνικὴν μας οἰκονομίαν καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν τοιαύτην.

Συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος τούτου ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἀνωτέρω μελέτη τοῦ κ. Μανώλη Παπαδάκη. Ὁ συγγραφεὺς μὲ τὴν πολύτιμον πειραν τὴν ὅποιαν φαίνεται ὅτι κατέχει, ὡς δευθεντῆς ταχυδρομικῶν ὑπηρεσιῶν, ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν Ταχυδρομικῶν ἰδ. Ταμιευτηρίων, προσφέρει θετικωτάτας ἀπέψεις αἱ ὅποιαι ἀξίει νὰ μελετηθοῦν. Μὲ τὴν ἀρίστην νομικὴν καὶ οἰκονομολογικὴν του κατάρτισιν ὁ κ. Παπαδάκης ἀναλύει τὸ θέμα τῆς ἀτομικῆς Προνοίας καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως ἀπὸ ὄψεως του τὰς πλευρὰς. Εἰς τὰ πρῶα κεφάλαια ἀσχολεῖται μὲ τὴν θεωρητικὴν ἀπεψιν τοῦ θεματος σιηριζόμενος ἐπὶ τῶν σχετικῶν ἀρχῶν τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ περαιτέρω ὑπεσιθρῆται εἰς τὰ πρακτικὰ ζητήματα τὰ ὅποια ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ σήμερον ἡ ἐπαναλειτουργία τοῦ θεομοῦ.

Κατὰ τρόπον ἐναργῆ καὶ πρακτικῶν ὁ σ. μὰς διδίδει καὶ εἰς τὸν νέον του τούτου βιβλίον εἰγμὰ τῆς ἀφανοῦς ἀλλὰ πολυτίμου συμβεβλῆς τὴν ὅποιαν ἐκ τῆς ἰδέσεως του παρέχει δια τὴν ἐξυγίανσιν καὶ τὴν ἀνασυγκράτησιν τῶν τορέων τῆς κρατικῆς μηχανῆς, εἰ ἵποια ἐμπέπουν καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν του ἀρμοδιότητα.

I. K.

★

B. A. Κυριαζοπούλου, Καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου: «Πολυθεσμικὸν πρόγραμμα τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης». — Θεσσαλονίκη, 1950.

Εἰς τὸ δημοσίευμα τούτου, ὁ καθηγητῆς κ. Β. Κυριαζοπούλος, πρόεδρος τῆς πολυθεσμικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκθέτει ὅλα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὰς σημερινὰς ἀνάγκας εἰς διδακτήρια, εἰς ἐργαστήρια

κ.λ.π. καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν μελλοντικὴν ἐξελίξιν αὐτοῦ ὡς ἀνωτέρω πνευματικὸν κέντρον τὸ ὅποιον ἔχει ἐκατασταθῆ εἰς τὴν συμπερωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Θεσσαλονίκην. καὶ ἡ μακρὰ προϊστορία τῆς Θεσσαλονίκης, ὡς πατρίδος τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων σοφῶν διὰ μεσοῦ τῶν αἰώνων, ἐπὺς ἀναφέρει ὁ σ., μαζὶ μὲ τὸν πρωτεύοντα λόγον τὸν ὅποιον παίζει ἀθιη καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐρχονται νὰ προσθεσοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς καλύτερας καὶ πλέον ουσιαστικῆς ὀργανώσεως τοῦ ἀνωτάτου μερτωπικοῦ τοῦ Ἰδρυματος. Εὐχόμεθα δὲ ταχυιάτην τὴν ἀνάπτυξιν καὶ συμπληρωσιν ὅλων του τῶν ἐλλείψεων καὶ ἀναγκῶν.

Δ.Κ.

★

B. Kyriazopoulos: Observations météorologiques de Thessaloniki 1940, Thessaloniki 1952.

Εἰς τὸ τεῖχος τούτου δημοσιεύονται ἐπεξεργασμένα ὅλα τὰ μετεωρολογικὰ στοιχεία τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Δ.Κ.

★

Edmond Rochedieu: Ἄγωνία καὶ Ἐρησκεία. (Angoisse et religion).

Ἡ ἀγωνία ἀποτελεῖ οὐχ ἄλλο πρὸ βλήμα. Χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ ἐπιμενωμεν ἐπ' αὐτοῦ, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀνοφῆρῃ τὰς ἀναμνήσεις πολλῶν στιγμῶν τῆς ζωῆς ἡ, καθ' ἑ. εἶχε καταληθῆ ἡπὸ ἀγωνίας. Οἱ ψυχολόγοι καὶ οἱ ἱατροὶ προσπαθεῖν νὰ καταπολεμήσων αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν διαταραχὴν, ἰδίως ἐταν καθίσταται συχὴ καὶ πολλάκις κατώρῃσαν τοῦτο.

Μελετῶν τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωνίας ἀπὸ ψυχολογικῆς καὶ πνευματικῆς σκοπίας ὁ σ. καταλήγει εἰς τὸ ἐρώτημα: Δέν θὰ ἦτο ἔρθον νὰ διακρίνῃ τις δύο εἰδη ἀγωνίας, τὴν μίαν, τὴν νοσιστράν καὶ ἐξοθεσοσαν, τὴν ἄλλην φυσιολογικὴν καὶ χαρακτηριστικῶς εἶναι ἕνα ἐκ τῶν σταθμῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πνευματικῆς ζωῆς;

Αὐτὰ εἶναι τὰ πρόβλήματα τὰ ὅποια ἐξετάζονται ἀπὸ τὸν συγγραφεῖα εἰς τὸ βιβλίον αὐτό. Ὁ καθηγητῆς Rochedieu συνενίτων τὰς ἐπὶ τοῦ θεματος αὐτοῦ μελέτας του ἤρχισ ἀπὸ τῆς 11ης Νοεμβρίου νὰ διῆγῃ καὶ οἰσιν διαλέξεων εἰς τὸ τμήμα ψυχολογίας τοῦ Προπτοστανικοῦ Κέντρου Σπουδῶν τῆς Γενεύης. Αἱ ὁμιλίαι αὐταὶ διδονται καθὼς ἐδοξάσα μὲ κεντρικὸν θέμα:

«Πέραν τῆς ἀγωνίας πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην».

Δ.Ε.Χ.

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» — Ἐκδ. Χριστ. Ἐνόσ. «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρότου 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35-023 — Θεσσαλονίκης: Ἄγ. Σοφίας 38. — Πειραιῶς: Φιλωνος 34x. — Ἰπσύθουος: Δ.Γ. Σταμάτης, κατοικία Φαβιέρου 39α, Ἀθήναι (1). — Ἐτήσια συνδρομὴ δρχ. 25.000, ἐσωτερικὸν δολλ. 3. — Πρόσοτ. τυπογραφεῖου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλη 176. — Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἡμῆ, δὲν ἐπιστρέφονται.